

**Repere metodologice
pentru aplicarea curriculumului la clasa a XI-a
ciclul inferior al liceului
în anul școlar 2023-2024**

Disciplina:

**TERAPII SPECIFICE ȘI ACTIVITĂȚI DE
RECUPERARE ȘI COMPENSARE**

BUCUREȘTI, 2023

Notă: Prezentul document se aplică la toate clasele a XI-a de liceu tehnologic special, indiferent de domeniul de pregătire profesională.

I. INTRODUCERE

PREMISE PENTRU APLICAREA CURRICULUMULUI LA CLASA A XI-A ÎN ANUL ȘCOLAR 2023-2024

Prezentele reperi metodologice au ca scop facilitarea demersului instructiv-educativ din învățământul liceal tehnologic special în anul școlar 2023-2024.

Terapiile specifice și activitățile de recuperare și compensare continuă și după perioada școlară de gimnaziu, fiind o activitate continuă, permanentă, centrată pe nevoile actuale ale fiecărui elev în parte. Acestea sunt o parte importantă a procesului instruitiv – educativ deoarece se focalizează pe nevoile elevului din punct de vedere al dobândirii de achiziții și formării de competențe pe arii de dezvoltare și niveluri funcționale, astfel încât acesta să fie pregătit pentru achizițiile curriculare.

Aceste terapii se desfășoară de către profesorul psihopedagog în ședințe de 40-50 de minute, individual sau cu grupuri de 2-3 elevi, în funcție de particularitățile de vârstă, de particularitățile ce țin de dezvoltarea individuală și de specificul grupului, în cabinetul de terapie sau în parteneriat cu cadrul didactic de la clasă.

Sugestiile metodologice au rolul de a orienta profesorul psihopedagog în aplicarea programei școlare și în proiectarea și derularea activităților specifice de recuperare și compensare în concordanță cu planurile cadru în vigoare, specificul disciplinei/al activității terapeutice și cu particularitățile de vârstă și individuale ale elevilor.

În toate activitățile de învățare, accentul se va pune pe stabilirea nivelului de achiziții și competențe pe fiecare nivel și domeniu de dezvoltare (cognitiv, vizual, motor, emoțional, al comunicării) și stabilirea direcțiilor clare de acțiune care să contribuie la stimulare și progres.

Cadrul didactic va urmări ca actul educațional terapeutic să vizeze crearea unor situații de învățare cu un pregnant caracter practic-aplicativ și terapeutic, în vederea formării unor competențe în sfera dezvoltării personale, achizițiilor pe domenii funcționale în vederea creșterii gradului de adaptabilitate, independență și inserție socio-profesională al elevilor.

Dacă în cazul competențelor curriculare, diagnoza se face preponderent în funcție de etalonul impus de standardele curriculare și indicatorii de performanță pe clasă/ disciplină/nivel/specializare, în cazul terapiilor specifice și activităților de recuperare și compensare, diagnoza se face cu precădere în funcție de nivelul de funcționalitate pe domenii/arii de dezvoltare, de achizițiile dobândite și de strategiile și mecanismele corectiv - compensatorii utilizate de elev.

Prezentele reperi metodologice au ca scop facilitarea intervenției profesorului psihopedagog în activitatea specifică corectiv - compensatorie în clasa a XI-a prin sesizarea elementelor fie insuficient structurate/neabordate, fie deja predate/învățate, anticiparea unor eventuale probleme de învățare în contextul identificării unor discontinuități între achizițiile potențiale la sfârșitul clasei a X-a și cele așteptate la nivelul clasei a XI-a .

II. PLANIFICAREA CALENDARISTICĂ

Proiectarea demersului didactic este un demers fundamental care ghidează pas cu pas activitatea cadrului didactic.

Aceasta implică realizarea planificării calendaristice și proiectarea unităților de învățare.

În realizarea planificării calendaristice pentru anul școlar 2023-2024 se va urmări continuarea structurării competențelor achiziționate la sfârșitul clasei a X-a în funcție de câteva coordonate:

- particularitățile psiho-cognitive individuale ale elevilor,
- caracteristicile clasei de elevi în ansamblul ei,
- domeniul de pregătire și sfera de interes ale elevilor.

Organizarea actului terapeutic-compensatoriu se concretizează în elaborarea planificării calendaristice, care cuprinde planificarea anuală și planificarea unităților de învățare pe module, urmate de elaborarea programelor de intervenție personalizate.

Se vor avea în vedere următoarele etape:

- consultarea setului de programe școlare existente și sesizarea elementelor, fie insuficient structurate/neabordate, fie deja predate/învățate, în raport cu programa clasei a XI-a

Specificul activităților corectiv – compensatorii cu elevii cu dizabilitate senzorială vizuală/auditivă constă în faptul că punctul de plecare în selectarea elementelor care vor fi luate în considerare pentru a fi incluse în planificarea calendaristică îl reprezintă statusul analizatorului vizual/auditiv și funcționalitatea acestuia și nu neapărat vârsta cronologică a elevilor.

- anticiparea unor eventuale probleme de învățare în contextul identificării unor discontinuități între achizițiile potențiale la sfârșitul clasei a X-a și cele așteptate la nivelul clasei a XI-a

Anticiparea unor eventuale probleme de învățare în contextul identificării unor discontinuități între achizițiile potențiale la sfârșitul clasei a X-a și cele așteptate la nivelul clasei a XI-a reprezintă un element cheie în asigurarea continuității învățării și în asigurarea progresului, a noilor competențe care se fundamentează și se automatizează pe baza celor anterioare, deja achiziționate și automatizate.

Dificultățile de învățare la elevii cu deficiențe senzoriale sunt rezultatul unor combinații de factori:

- condiția anatomică și funcțională particulară a analizatorului vizual/analizatorului auditiv
- deficiențele asociate;
- dacă deficiența senzorială este dobândită și gradul de severitate al dizabilității;
- lacunele anterioare din învățare;
- absența unor tehnici și procedee de învățare eficiente;
- lipsa motivației, etc

Odată depistate aceste cauze, se pot concepe trasee curriculare diferențiate și personalizate, apelând, după caz, la colaborarea cu celelalte cadre didactice implicate în procesul instructiv – educativ, psiholog școlar, părinți pentru colaborare și sprijin.

- realizarea de conexiuni între componentele estimate a fi insuficient asimilate/neasimilate și programa pentru clasa a XI-a

Legătura între nivelul competențelor atins prin parcurgerea programei de gimnaziu și nivelul competențelor care se dorește a fi atins prin parcurgerea conținuturilor programei de clasa a XI-a este o premisă indispensabilă reușitei actului educațional terapeutic.

Competențele și abilitățile considerate neasimilate sau insuficient asimilate vor fi reintroduse ca și comportamente de dobândit și li se va acorda timp și pondere în planificarea calendaristică a anului școlar curent.

Conținuturile, tipurile de activități, metodele și strategiile didactice vor fi adaptate, astfel încât să acopere zona proximei dezvoltări a elevilor.

- includerea unei perioade de 2-3 săptămâni la începutul anului școlar pentru realizarea unei evaluări inițiale temeinice și ajustarea planificării inițiale pe baza rezultatelor evaluării

La începutul fiecărui an școlar este inclusă o perioadă de 2 – 3 săptămâni în care are loc o evaluare inițială. În cadrul activității de educație perceptiv – vizuală vorbim despre o evaluare funcțională a vederii care este exprimată în termeni de „aici” și „acum”, referindu-se la statusul actual al indicilor funcționali ai vederii

(acuitatea vizuală, câmp vizual, sensibilitatea luminoasă, sensibilitatea de contrast, sensibilitatea cromatică, vederea binoculară), dar și la abilitățile și competențele de orientare, organizare și structurare spațială, dezvoltarea atenției și memoriei vizuale, integrarea vizio – motrică etc. Aceste date reprezintă punctul de plecare și suportul activității corectiv – compensatorii viitoare. Doar cunoscând achizițiile prezente putem anticipa și orienta achizițiile viitoare în mod realist.

Evaluarea inițială este realizată prin intermediul testelor standardizate, de specialitate și prin completarea unei fișe de observație a comportamentului vizual.

Planificarea calendaristică anuală poate fi realizată potrivit tabelelor de mai jos:

Nr. Crt.	Domeniul de intervenție	Competențe specifice	Nr. ore	Observații

SAU

Unități de învățare	Competențe specifice	Conținuturi	Număr de ore alocate	Săptămâna	Observații/modulul
<i>[se menționează titluri/teme]</i>	<i>[se precizează numărul criterial al competențelor specifice din programa școlară]</i>	<i>[din conținuturile programei școlare]</i>	<i>[stabilite de către cadrul didactic]</i>	<i>[se precizează săptămâna sau săptămânile]</i>	<i>[se menționează, de exemplu, modificări în urma realizării activității didactice la clasă și modulul]</i>

Proiectul unității de învățare - se realizează pornind de la planificarea calendaristică și în concordanță cu aceasta.

Planificarea pe module poate fi elaborată astfel:

Nr. Crt.	Modulul	Domeniul de intervenție	Competențe specifice	Activități terapeutice	Nr. ore/ perioada	Observații

SAU

Proiectul unei unități de învățare poate fi elaborat astfel:

Conținuturi	Competențe specifice	Activități de învățare	Resurse	Evaluare
<i>se menționează detalieri de conținut care explicitează anumite parcursuri și care oferă un cadru de structurare a competențelor</i>	<i>se precizează numărul criterial al competențelor specifice din programa școlară</i>	<i>sunt cele recomandate de programa școlară sau altele adecvate pentru realizarea competențelor specifice</i>	<i>se precizează resurse de timp, de loc, forme de organizare a clasei, material didactic, resurse educaționale deschise</i>	<i>se menționează metodele, instrumentele sau modalitățile de evaluare utilizate</i>

Model de Planificare calendaristică pentru elevi cu dizabilități auditive

Instituția de învățământ:

Avizat,

Director

Profesor:

Aria curriculară: **Terapiile specifice și activitățile de recuperare și compensare**

Disciplina: **Terapiile specifice și activitățile de recuperare și compensare,**

Învățământ liceal tehnologic special, Dizabilitate auditivă

Clasa: a XI-a

Nr. de ore: 4 ore/săptămână

Plan de învățământ aprobat prin Ordinul MECI nr. 3414/ 2009

Planificare calendaristică anuală

Anul școlar 2023-2024

Nr. Crt	Domeniul de intervenție	Competențe specifice	Nr. ore	Observații
1.	<i>Evaluare inițială</i>			
2.	Stimulare polisenzorială	1.1. Identificarea și utilizarea adaptată a informațiilor din mediul social în care acționează elevul*	[Se stabilește de către cadrul didactic, în funcție de nr. de ore alocat)	
3.	Psihomotricitate	2.1. Exprimarea unor conduite motrice de bază în raport cu sine și mediul înconjurător* 2.5. Compararea și clasificarea stimulilor din mediul înconjurător*		

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

4.	Ortofonie	2.3. Efectuarea independentă a exercițiilor de respirație neverbală și verbală 3.1. Articularea diftongilor, triftongilor, a hiaturilor, a vocalelor duble, a sunetelor complexe, a grupurilor de două și trei consoane, izolat și în structuri verbale simple și complexe, în limitele dezvoltării psihoindividual* 2.4. Formarea abilității de vorbire reflectată și independentă: la nivel fonematic, la nivel de cuvânt, la nivel propozițional***		
5.	Structurarea și dezvoltarea limbajului	1.3. Identificarea mesajului unui text scris, în care se prezintă întâmplări, evenimente, fenomene diverse* 3.2. Oferirea unor informații despre personaje, fapte, întâmplări dintr-un text, utilizând limbajul verbal și/sau limbajul mimico-gestual și/sau dactil* 3.3. Transpunerea imaginilor, situațiilor, întâmplărilor diverse în cuvinte, propoziții, text scurt 3.4. Recunoașterea și remedierea greșelilor gramaticale, de ortografie și de punctuație în redactarea de text scurt, în contexte de comunicare diverse* 4.1. Formarea comportamentului de ascultare a unor mesaje formulate de persoane cu statut diferit/decodificare de simboluri vizuale cu semnificație social* 4.2. Dezvoltarea abilității de a comunica adecvat în diverse contexte situaționale, utilizând ambele tipuri de limbaj (verbal și nonverbal)*		
6.	Labioclectură	1.2. Identificarea semnificației unui mesaj pe teme diverse, receptat auditiv și/sau vizual (labial, mimico-gestual, dactil)* 2.2. Formarea capacității de utilizare a labioclecturii în procesul comunicării (labioclectura vizual-fonetică și ideo-vizual-fonetică)**		
7.	Tehnici de modelare comportament ală	4.3. Exprimarea propriilor idei referitoare la contexte familiare, școlare și sociale, manifestând încredere în sine* 4.4. Manifestarea unei relații emoționale funcționale/ pozitive în raport cu grupul școlar/social din care face parte*		
8.	Evaluare sumativă			

* Programa școlară pentru Programa școlară pentru disciplina TERAPII ȘI PROGRAME DE INTERVENȚIE, Învățământ special, dizabilități auditive, aprobată prin Ordinul Ministrului Educației nr. 3702/21.04.2021

** Programa școlară pentru disciplina LABIOLECTURĂ Învățământ special, aprobată prin Ordinul Ministrului Educației nr. 3702/21.04.2021

***Programa TERAPIA TULBURĂRILOR DE LIMBAJ PROGRAMĂ ȘCOLARĂ, Clasele I – a X-a , aprobată prin OMECT nr.5235 / 01.09.2008

Model de planificare pe module, corespunzătoare structurii anului școlar 2023-2024, pentru elevi cu dizabilități auditive

Instituția de învățământ:

Avizat,

Director

Profesor:

Aria curriculară: **Terapiile specifice și activitățile de recuperare și compensare**

Disciplina: **Terapiile specifice și activitățile de recuperare și compensare,**

Învățământ liceal tehnologic special, Dizabilitate auditivă

Clasa: a XI-a

Nr. de ore: 4 ore/săptămână

Planificare pe module
Anul școlar 2023-2024

Nr. Cr t.	Modulul	Domenii de intervenție	Compe tențe specifice	Exemple de activități	Nr. ore/ perioada	Observații
Evaluare inițială					11-22.09.2023	
	Modulul I	Stimulare polisenzorială	1.1.	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de dezvoltare a percepției auditive; -exerciții de identificare /diferențiere progresivă a sunetelor neverbale -exerciții de identificare /diferențiere progresivă a sunetelor verbale - exerciții de percepere a vibrațiilor obiectelor din jur - exerciții de stimularea polisenzorială (vizuală, auditivă, tactilă, olfactivă, gustativă, vestibulară, proprioceptivă) cu grade diferite de intensitate pentru formarea uneri reacții de recunoaștere a mediului frecventat; - exerciții de urmărire a diferiților stimuli din mediu și observarea efectelor acestora în activități de expunere, interacțiune și explorare senzorială; - exerciții de orientare vizuală, auditivă, olfactivă; 	25.09. 2023 20.10.2023	Numărul de ore se stabilește de către cadrul didactic în funcție de nevoile identificate

		Psihomotricitate	<p>2.1.</p> <p>2.5.</p>	<p>- activități de încurajare a situațiilor de comunicare spontane, cu un partener (adult, copil)</p> <p>-exerciții de joc în grup și exersarea modalităților de comunicare verbală și nonverbală cu partenerii;</p> <p>-activități de imitare a unui adult/copil din grupul cunoscut;</p> <p>-activități de încurajare și promovare a capacității de imitare spontană a unor situații cunoscute;</p> <p>-jocuri de mimare a unor acțiuni, în pereche;</p> <p>-pași de dans, imitarea unui ritm de dans.</p> <p>-exerciții de ordonare temporală a unor secvențe ce aparțin unei acțiuni;</p> <p>-exerciții de grupare/clasificare a elementelor unor mulțimi după un criteriu dat;</p> <p>-exerciții de ordonare temporală a unei povești;</p> <p>-exerciții de reproducere a unei povești scurte, însoțit de mesaj scris/oral pentru fiecare imagine;</p> <p>-exerciții de completare a unei grupe de elemente, ținând cont de un algoritm</p> <p>-exerciții de urmărire a asemănărilor și deosebirilor dintre două imagini</p>		
Evaluare modulul I					23-27.10.2023	
	Modulul II	Ortofonie	2.3.	<p>-realizarea echilibrului dintre expir și inspir</p> <p>- exerciții de inspirație adâncă / expirație lungă; exerciții de inspirație adâncă / expirație economicoasă;</p> <p>-exerciții de reținere a respirației pe timpi diferiți;</p> <p>-realizarea unei respirații verbale, cu dozarea aerului expirat pentru emiterea de sunete, silabe, cuvinte;</p>		6.11.2023 15.12.2023

		<p>Labiolectură/ Antrenament auditiv</p>	<p>3.1.</p> <p>1.2.</p> <p>2.2.</p>	<p>-automatizarea pronunției diftongilor, triftongilor (realizată spontan, în joc și organizat- izolat și în structuri);</p> <p>-corectarea defectelor de pronunție;</p> <p>-exersarea pronunției fonemelor consonantice cu punct de articulare apropiat;</p> <p>-diferențierea consoanelor surde-sonore;</p> <p>-corectarea tulburărilor de articulare;</p> <p>-înlăturarea distorsiunilor privind confuziile, omisiunile și substituirile de foneme;</p> <p>- exersarea realizată în structuri verbale complexe, pe baza textelor studiate din disciplinele de învățământ, răspunsuri la întrebări etc.</p> <p>-identificarea auditivă/labial/labio-vizuală a sunetelor limbii române, cu/ fără proteză în structuri verbale complexe;</p> <p>- perceperea vizuală și reeducarea în cazul consoanelor omorganice: p-b-m, t-d-n, f-v, ș-j, s-z, l-r, c-g-h;</p> <p>- antrenament labio-vizual al diftongilor vocali (ea, ai, ie, oi, iu, eu, au, ia, ei, etc.) și triftongilor vocali (eau, iau, iei, etc.);</p> <p>- antrenament labio-vizual al cuvintelor cunoscute și necunoscute care conțin în componența lor sunete sau structuri fonetice asemănătoare din punct de vedere al expresiei labiale</p> <p>-asocierea cuvintelor, propozițiilor, fragmente din texte receptate auditiv și/sau labial cu imaginile corespunzătoare;</p> <p>-transpunerea în limbaj mimico-gestual a propoziției receptate auditiv și/sau labial;</p>		
--	--	--	-------------------------------------	--	--	--

		Tehnici de modelare comportament ală	4.3	<p>-răspuns la întrebări cu tematică diversă percepute auditiv/labial/labio-vizual;</p> <p>-identificarea sinonimelor cuvintelor receptate auditiv și/sau labial;</p> <p>-identificarea antonimelor cuvintelor receptate auditiv și/sau labial;</p> <p>-observarea unor mărci specifice (de exemplu, singular/plural, gen, persoana, numărul și timpul verbelor</p> <p>-exersarea unor seturi de întrebări/răspuns pe teme alese din materialul verbal exersat;</p> <p>-formularea unor enunțuri (verbale/limbaj mimico-gestual) prin care să solicite sprijin în condițiile neînțelegerii unui mesaj oral;</p> <p>-inițierea și menținerea unei dialog susținut dactilic și/sau limbaj mimico-gestual pe teme diverse;</p> <p>-exerciții de dezvoltare a funcției narrative – (ex: povestește-mi despre..);</p> <p>-completare propoziții cu elipsă , găsind reacții emoționale și soluții adecvate la situații apărute în grupuri</p> <p>-exemplificări din povești a unor situații în care sunt ilustrate anumite emoții;</p> <p>-utilizarea limbajului verbal și /sau a limbajului mimico-gestual corespunzător, în vederea menținerii atenției interlocutorului (contact vizual, claritatea exprimării, ton);</p> <p>-dramatizarea unor personaje, întâmplări din povești cunoscute/ texte citite;</p>		
Evaluare modul II					18-22.12.2023	

	Modulul III	Ortofonie Structurarea și dezvoltarea limbajului	3.1. 1.3. 3.3.	<p>-automatizarea pronunției hiaturilor și vocalelor duble (realizată spontan, în joc și organizat- izolat și în structuri);</p> <p>- exersarea pronunției realizată în structuri verbale complexe, pe baza textelor studiate din disciplinele de învățământ, răspunsuri la întrebări etc.</p> <p>-exersarea accentului, a ritmului, a intonației;</p> <p>-citirea unui text scris în care se relatează întâmplări, fenomene diverse;</p> <p>-identificarea sinonimelor, antonimelor paronimelor unor cuvinte din text;</p> <p>-identificare cuvintelor cu aceeași formă, dar sensuri diferite (omonime);</p> <p>-identificarea formei de singular/plural a unor substantive;</p> <p>-identificarea acordului dintre substantiv și adjectivul care îl determină;</p> <p>-identificarea conjuncțiilor, a prepozițiilor, a locuțiunilor prepoziționale;</p> <p>-identificare persoanei, numărului și timpului verbelor;</p> <p>-formularea răspunsurilor la întrebări;</p> <p>-identificarea propozițiilor dintr-un text în care propozițiile nu sunt delimitate de semne de punctuație sau de cuvintele scrise cu literă mare; -alegerea variantei corecte în exerciții de tip adevărat/ fals;</p> <p>-identificarea unor greșeli de scriere a unor cuvinte;</p> <p>-identificare locului, timpului și a personajelor textului;</p> <p>-transformarea propozițiilor simple în propoziții dezvoltate;</p> <p>-formularea de propoziții orale și scrise prin ordonarea cuvintelor;</p>	08.01.2024 02.02.2024	
--	-------------	---	------------------------------	---	--------------------------	--

		<p>Tehnici de modelare comportamentală</p>	<p>4.3.</p>	<p>-formularea de propoziții prin completarea propozițiilor lacunare cu cuvintele potrivite; -ordonarea logică a propozițiilor pentru redactarea unui scurt text; - identificarea sinonimelor, antonimelor unor cuvinte date; -înlocuirea unor cuvinte cu sinonimele și antonimele lor în propoziții și explicarea sensului acestora; -alegerea variantei corecte în exerciții de tip adevărat/ fals; -folosirea corectă a formei de singular/plural; -realizarea acordului dintre subiect-predicat; -realizarea acordului substantiv-adjectivul care îl deteremină; -utilizarea unor cuvinte de legătură (prepoziții/ locuțiuni prepoziționale)</p> <p>-exerciții de dezvoltare a funcției narative -completare propoziții cu elipsă , găsind reacții emoționale și soluții adecvate la situații apărute în grupuri -exemplificări din texte a unor situații în care sunt ilustrate anumite emoții; -utilizarea limbajului verbal și /sau a limbajului mimico-gestual corespunzător, în vederea menținerii atenției interlocutorului (contact vizual, claritatea exprimării, ton); -utilizarea unor gesturi (limbaj mimico-gestual), mișcări cu scopul de a-și susține afirmațiile; -exprimarea unor emoții/reacții prin mimă; -dramatizarea unor personaje, întâmplări din povești cunoscute/ texte citite;</p>		
<p>Evaluare Modul III</p>				<p>5-09.02.2024</p>		

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

	Modulul IV 19.02. 26.04. 2024	Ortofonie	3.1.	-Consolidarea pronunției consoanelor surde cu emisie întreruptă prin accentuarea emisie explozive (p, t, c, ț,) și sonore cu emisie întreruptă (b, d, g,) prin intuirea vibrațiilor laringiene; -automatizarea pronunției fonemelor exersate anterior în a grupuri consonantice alcătuite din două/trei consoane pe în alcătuire de propoziții complexe, citire de texte; -corectarea tulburărilor de articulare; -înlăturarea distorsiunilor privind confuziile, omisiunile și substituirile de foneme;	19.02.2024 12.04.2024	Școala Altfel 25-29 martie 2024)
		Labiolectură	2.2.	- exersarea realizată în structuri verbale complexe, pe baza textelor din disciplinele de învățământ, răspunsuri la întrebări etc. -perceperea graduală a schemelor labio-vizuale, de la structuri gramaticale simple la cele complexe (silabe, cuvinte, propoziții simple, complexe etc.) -labiolecturarea unor cuvinte în componența cărora sunt și forme slab vizibile din punct de vedere al expresiei labiale; - corectarea în cazul erorilor de receptare labio-vizuală a comunicării cu implicații în scriere (exemple de erori: omisiuni, inversiuni de litere, silabe, cuvinte, adăugiri, substituirii de litere în cazul sunetelor omonime vizuale, sudarea cuvintelor); - citirea de pe buze a unor povestiri scurte formate din cuvinte cunoscute și necunoscute; - receptare a replicilor dialogate din texte cunoscute și redarea conținutului cu ajutorul cuvintelor de care dispune fiecare elev;		Săptămâna verde 22-26 aprilie 2024

		Tehnici de modelare comportament ală	4.4.	-jocuri psiho-educative -exerciții de oferire a unui răspuns adecvat în funcție de situația de comunicare; -exerciții de recunoaștere corectă a emoțiilor; -exerciții de recunoaștere a stimulilor/factorilor motivaționali; -activități pentru identificarea stimulilor sociali (atenția, lauda, aprobarea, recunoașterea valorii personale de către ceilalți. -lecturi psihoeducative pentru înțelegerea asupra comportamentelor pe care anumite emoții le determină;		
Evaluare modul IV					15-19.04.2024	
	Modulul V	Ortofonie	3.1.	- Consolidarea pronunției consoanelor cu emisie continuă surde și sonore: f, v, ș, j, h, s, z prin accentuarea emisie continue a suflului de aer expirat; -automatizarea pronunției fonemelor exersate anterior în a grupuri consonantice alcătuite din două/trei consoane pe în alcătuire de propoziții complexe, citire de texte; -corectarea tulburărilor de articulare;	08.05. 2024 14.06.2024	
			2.4.	-înlăturarea distorsiunilor privind confuziile, omisiunile și substituirile de foneme; -automatizarea pronunției grupurilor complexe (ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi) în structuri verbale de complexitate diferită; -corectarea tulburărilor de articulare; -înlăturarea distorsiunilor privind confuziile, omisiunile și substituirile de foneme; - exersarea realizată în structuri verbale complexe, pe baza textelor din disciplinele de învățământ, răspunsuri la întrebări etc.		

	Structurarea și dezvoltarea limbajului	3.2.	<p>-răspunsuri la întrebări pe marginea unui text, utilizând limbajul verbal și/sau limbajul mimico-gestual</p> <p>-prezentarea locului și timpului desfășurării evenimentului, utilizând limbajul verbal și/sau limbajul mimico-gestual;</p> <p>-prezentarea începutului evenimentului (întâmplării), a desfășurării și a sfârșitului evenimentului (întâmplării), utilizând limbajul verbal și/sau limbajul mimico-gestual ;</p> <p>-prezentarea învățaturii/ a mesajului, utilizând limbajul verbal și/sau limbajul mimico- gestual</p>		
		3.4.	<p>-identificarea greșelilor gramaticale, de ortografie și de punctuație în redactarea de text;</p> <p>-rescrierea fără greșeală a textului;</p>		
	Tehnici de modelare comportament ală	4.4.	<p>- jocuri psiho-educative</p> <p>-exerciții de oferire a unui răspuns adecvat în funcție de situația de comunicare;</p> <p>-exerciții de recunoaștere corectă a emoțiilor;</p> <p>-exerciții de recunoaștere a stimulilor/factorilor motivaționali;</p> <p>-activități pentru identificarea stimulilor sociali (atenția, lauda, aprobarea, recunoașterea valorii personale de către ceilalți.</p> <p>-lecturi psihoeducative pentru înțelegerea asupra comportamentelor pe care anumite emoții le determină</p>		
Evaluare sumativă					17-21.06.2024

Prezentăm în continuare un model de Planificare calendaristică anuală și un model de proiectare a unităților de învățare pentru elevii cu dizabilitate vizuală, întocmite în conformitate cu noua structură a anului școlar 2023-2024, publicată în Monitorul Oficial nr. 213 din 15 martie 2023 , aprobată prin Ordinul ministrului Educației nr. 3.800 din 9 martie 2023:

Instituția de învățământ:

Avizat,
Director

Profesor psihopedagog: _____

Aria curriculară: **Terapiile specifice și activitățile de recuperare și compensare**

Disciplina: **Educație perceptiv – vizuală**

Învățământ liceal tehnologic special, Dizabilitate vizuală

Clasa: a XI-a

Nr. de ore: (ore/săptămână)

PLANIFICARE CALENDARISTICĂ ANUALĂ

COMPETENȚE GENERALE

- Dezvoltarea strategiilor de explorare vizuală;
- Dezvoltarea capacității de percepție vizuală globală;
- Formarea și consolidarea capacității de coordonare oculomotorie;
- Formarea și dezvoltarea capacității de orientare, organizare, structurare spațială și temporală;
- Dezvoltarea atenției și memoriei vizuale.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE	COMPETENȚE SPECIFICE	CONȚINUTURI	NR. ORE	PERIOADA	OBSERVAȚII
Evaluarea inițială a vederii funcționale	1.1	1. Evaluarea funcțională a vederii 2. Evaluarea indicilor vizuali ai vederii	2	Modul I săpt. ____	
Explorare vizuală	1.1 , 1.2	3. Localizarea unui obiect într-o imagine complexă 4. Sesizarea asemănărilor și deosebirilor între imagini 5. Asocierea imaginilor și corespondența imaginilor 6. Imagini ascunse 7. Evaluare formativă explorare vizuală	5	Modul I săpt. ____	
Percepție vizuală globală	2.1	8. Culori primare și culori secundare 9. Substituția culorilor 10. Colorare după cod 11. Unire de puncte 12. Reproducerea unui model tridimensional dat	8	Modul II săpt. ____	

		13. Reproducerea unui model bidimensional dat 14. Clasificări și serii după criterii multiple 15. Evaluare formativă percepție vizuală			
Coordonare oculomotorie	2.1	16. Parcurgere trasee punctate 17. Decupare și lipire 18. Origami 19. Trasee labirintice 20. Evaluare formativă coordonare oculomotorie	5	Modul III săpt. ____	
Orientare, organizare și structurare spațială	3.1	21. Rând, coloană 22. Coordonată 23. Poziția relativă a obiectelor 24. Transpunerea unei imagini bidimensionale într-un ansamblu tridimensional	4	Modul IV săpt. ____	
Orientare, organizare și structurare temporală	3.2	25. Percepția ordinii și succesiunii 26. Percepția duratei intervalelor 27. Evaluare formativă	3	Modul IV săpt. ____	
Dezvoltarea atenției vizuale	2.1	28. Proba de barare semne și simboluri 29. Segregare de text 30. Corectarea greșelilor intenționate de tipar 31. Lotto și Domino 32. Evaluare formativă atenție vizuală	5	Modul V săpt. ____	
Dezvoltarea memoriei vizuale	2.2	33. Memorarea unei ordini cronologice date 34. Reproducerea unui model spațial, prezentat anterior în câmpul vizual 35. Reproducerea unei succesiuni de imagini prezentând activități simple	3	Modul V săpt. ____	
Evaluare sumativă a eficienței vederii	1.1	36. Evaluarea eficienței vizuale și a nivelului de progres	1	Modul V săpt. ____	

OBS: În prezenta planificare calendaristică anuală nu au fost incluse săptămânile destinate activităților „Școala Altfel” și „Săptămâna verde”, acestea urmând a fi stabilite la nivelul fiecărei unități de învățământ la începutul anului școlar. Activitățile planificate în respectivele săptămâni vor migra în planificare sau vor fi adaptate cerințelor specifice acelor evenimente.

PLANIFICAREA UNITĂȚILOR DE ÎNVĂȚARE

MODUL DE ÎNVĂȚARE I (de luni, 11 septembrie 2023, până vineri, 27 octombrie 2023)

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: Evaluarea vederii funcționale

Timp alocat: 2 ore

CONȚINUTURI	COMPETENȚE SPECIFICE	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	RESURSE	Perioada	EVALUARE
1. Evaluarea funcțională a vederii	1.1	- Stabilirea nivelului inițial de dezvoltare a funcțiilor și vederii funcționale;	Teste specifice	Se specifică săptămâna din modulul de învățare sau data activității terapeutice	Analiza comportamentului vizual
2. Evaluarea indicilor vizuali ai vederii	1.1	- Identificarea dificultăților și stabilirea competențelor vizuale de dobândit	Optotipi		Analiza comportamentului vizual

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: *Explorare vizuală*

Timp alocat: 5 ore

CONȚINUTURI	COMPETENȚE SPECIFICE	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	RESURSE	Perioada	EVALUARE
1. Localizarea unui obiect într-o imagine complexă	1.2	- Exersarea strategiilor exploratorii oculomotorii	Fișe de lucru	Se specifică săptămâna din modulul de învățare sau data activității terapeutice pentru fiecare conținut al învățării	Analiza comportamentului vizual Analiza comportamentului vizual Analiza produselor activității Analiza produselor activității Observarea comportamentului vizual și motric
2. Sesizarea asemănarilor și deosebirilor între imagini	1.2	- Dezvoltarea capacității de structurare perceptiv – motrică a spațiului; - Exerciții de asociere obiect – obiect, obiect – imagine – cuvânt;	Fișe de lucru		
3. Asocierea imaginilor și corespondența imaginilor	1.2	- Corespondența imaginilor după criterii diverse (utilitate, imagini perechi, imagine - umbră)	Obiecte semnificative, cartonașe cu imagini ale obiectelor		
4. Imagini ascunse	1.2	- Exerciții de discriminare figură – fond	Fișe de lucru		
5. Evaluare formativă explorare vizuală	1.1	- Activitate de explorare vizuală în mediul apropiat și îndepărtat	Test Barraga		

MODUL DE ÎNVĂȚARE II (de luni, 6 noiembrie 2023, până vineri, 22 decembrie 2023)

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: Percepție vizuală globală

Timp alocat: 8 ore

CONȚINUTURI	COMPETENȚE SPECIFICE	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	RESURSE	Perioada	EVALUARE
1. Culori primare și culori secundare	2.1	- Activități de identificare, discriminare și operare cu conceptul de culoare;	Acuarele	Se specifică săptămâna din modulul de învățare sau data activității terapeutice pentru fiecare conținut al învățării	Analiza produselor activității
2. Substituția culorilor	2.1	- Exerciții de obținere a culorilor secundare din culorile primare;	Fișe de lucru		
3. Colorare după cod	2.1	- exerciții de colorare, respectând codul de culoare prestabilit;	Fișe de lucru		
4. Unire de puncte	2.1	- Exerciții de unire de puncte, sistem cifric crescător sau alfabetic			
5. Reproducerea unui model tridimensional dat	2.1	- Activități de construire după model dat;	Piese Lego, jocuri de construcție		
6. Reproducerea unui model bidimensional dat	2.1	- Activități de construire după model dat;	Figuri geometrice		
7. Clasificări și serii după criterii multiple	2.1	- Activități de clasificare și serie după criteriu unic (mărime, culoare, formă) sau multiplu (ex: toate pătratele de culoare roșie, de la mic la mare);	Obiecte mici, figuri și forme geometrice decupate		
8. Evaluare formativă percepție vizuală	1.1	- Evaluarea noțiunilor dobândite	Test percepție vizuală		

MODUL DE ÎNVĂȚARE III (de luni, 8 ianuarie 2024, până vineri, 9 februarie 2024)

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: Coordonare oculomotorie

Timp alocat: 5 ore

CONȚINUTURI	COMPETENȚE SPECIFICE	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	RESURSE	Perioada	EVALUARE
1. Parcurgere trasee punctate	2.1	- Exerciții de parcurgere și urmărirea traseu grafic	Fișe de lucru	Se specifică săptămâna din modulul de învățare sau data activității terapeutice pentru fiecare conținut al învățării	Analiza produselor activității
2. Decupare și lipire	2.1	- Abilități de decupare traseu liniar, curb, linie frântă;	Materiale de decupat, lipit Hârtie origami		
3. Origami	2.1	- Activități de îndoire după contururi și reguli prestabilite;	Fișe de lucru		
4. Trasee labirintice	2.1	- Rezolvare trasee labirintice prin deplasare în afara spațiului clasei, în spațiul clasei și rezolvare hârtie – creion, la nivelul spațiului de lucru	Teste abilități motrice		Analiza comportament vizual și motric
5. Evaluare formativă coordonare oculomotorie	1.1	- Testare abilități de conducere vizuală a sarcinilor motrice			

MODUL DE ÎNVĂȚARE IV (de luni, 19 februarie 2024, respectiv luni, 26 februarie 2024, sau luni, 4 martie 2024, la decizia inspectoratelor școlare județene/al municipiului București, după caz, până vineri, 26 aprilie 2024;)

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: Orientare, organizare și structurare spațială

Timp alocat: 4 ore

CONȚINUTURI	COMPETENȚE SPECIFICE	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	RESURSE	Perioada	EVALUARE
1. Rând, coloană Coordonată	3.1	- Antrenarea abilităților de organizare a spațiului în rânduri și coloane, înțelegerea conceptului și operarea cu noțiunea de coordonată;	Fișe de lucru Tablă de șah	Se specifică săptămâna din modulul de învățare sau data activității terapeutice pentru fiecare conținut al învățării	Analiza produselor activității
3. Poziția relativă a obiectelor	3.1	- Cunoașterea schemei corporale proprii, a partenerului, și organizarea spațiului în funcție de propria persoană;	Fișe de lucru		Analiza comportament vizual și motric
4. Transpunerea unei imagini bidimensionale într-un ansamblu tridimensional	3.1	- Formarea abilității de transpunere a unei imagini într-un ansamblu construit (transpunerea 2D în 3D și invers)			

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: Orientare, organizare și structurare temporală

Timp alocat: 3 ore

CONȚINUTURI	COMPETENȚE SPECIFICE	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	RESURSE	Perioada	EVALUARE
1. Percepția ordinii și succesiunii	3.2	- Dobândirea și dezvoltarea strategiilor de memorare reproductivă;	Fișe de lucru Fișe de lucru	Se specifică săptămâna din modulul de învățare sau data activității terapeutice pentru fiecare conținut al învățării	Analiza produselor activității
2. Percepția duratei intervalelor	3.2	- Exerciții de estimare a timpului, cunoașterea noțiunilor de timp, respectarea ordinii și succesiunii etapelor de derulare a unei activități	Fișe de lucru		Analiza comportament vizual și motric
3. Evaluare formativă	1.1	- Testare achiziție de noi noțiu			

MODUL DE ÎNVĂȚARE V (de miercuri, 8 mai 2024, până vineri, 21 iunie 2024)

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: Atenția vizuală

Timp alocat: 5 ore

CONȚINUTURI	COMPETENȚE SPECIFICE	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	RESURSE	Perioada	EVALUARE
1. Proba de barare semne și simboluri	2.1	- Exerciții de discriminare semne, simboluri și figuri abstracte;	Fișe de lucru Fișe de lucru	Se specifică săptămâna din modulul de învățare sau data activității terapeutice pentru fiecare conținut al învățării	Analiza produselor activității Analiza comportament vizual și motric
2. Segregare de text	2.1	- -Sesizarea erorilor de scriere intenționate în textele grafice;	Joc tip lotto		
3. Corectarea tipografică a greșelilor intenționate	2.1		Domino cu puncte și imagini		
4. Lotto și Domino	2.1		Test atenție vizuală		
5. Evaluare formativă atenție vizuală	2.1	- Implicarea în jocul în echipă și jocul cu reguli prestabilite			
	1.1	- Testare abilități vizuale			

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: Memoria vizuală

Timp alocat: 3 ore

CONȚINUTURI	COMPETENȚE SPECIFICE	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	RESURSE	Perioada	EVALUARE
1. Memorarea unei ordini cronologice date	2.2	- Exerciții de identificare obiecte și imagini ale obiectelor apărute anterior în câmpul vizual;	Fișe de lucru Fișe de lucru	Se specifică săptămâna din modulul de învățare sau data activității terapeutice pentru fiecare conținut al învățării	Analiza produselor activității Analiza comportament vizual și motric
2. Reproducerea unui model spațial, prezentat anterior în câmpul vizual	2.2	- Exerciții de reproducere a unei succesiuni de obiecte și imagini;	Cartonașe cu imagini		
3. Reproducerea unei succesiuni de imagini prezentând activități simple	2.2	- Reproducerea secvențelor unei acțiuni			

Evaluare finală, sumativă a eficienței vederii: 2 ore , 10 – 21 iunie 2024

Prezentăm în continuare un model de Planificare calendaristică anuală și un model de proiectare a unităților de învățare pentru elevii cu dizabilitate vizuală, întocmite în conformitate cu noua structură a anului școlar 2023-2024, publicată în Monitorul Oficial nr. 213 din 15 martie 2023, aprobată prin Ordinul ministrului Educației nr. 3.800 din 9 martie 2023:

Instituția de învățământ:

Avizat,
Director

Profesor psihopedagog:

Aria curriculară: **Terapiile specifice și activitățile de recuperare și compensare**

Disciplina: **Educație perceptiv – vizuală**

Învățământ liceal tehnologic special, Dizabilitate vizuală

Clasa: a XI-a

Nr. de ore: (ore/săptămână)

<i>Unități de învățare</i>	<i>Competențe specifice</i>	<i>Conținuturi</i>	<i>Număr de ore alocate</i>	<i>Săptămâna</i>	<i>Observații</i>
❖ Dezvoltarea senzorială: auditivă, tactilă, olfactivă, vizuală	Elevul își va îmbunătăți abilitățile de utilizare a informațiilor senzoriale în scopul orientării.	-Utilizarea sunetelor pentru orientarea în exterior; -Utilizarea ecolocației pentru a determina prezența/ absența unui perete sau a unei clădiri. -Urmărirea vizuală a unui obiect în mișcare. -Explorarea (scanarea) vizuală și evitarea obstacolelor mari din cale. -Identificarea vizuală a treptelor scărilor, a schimbărilor de nivel, bordurilor, marginilor dintre două suprafețe, intersecțiile trotuarelor. -Identificarea culorilor care se schimbă la semafor. -Localizarea stațiilor de autobus fără asistență. -Utilizarea dispozitivelor pentru distanță/apropiere.	Se stabilesc în urma evaluării inițiale	Se specifică săptămâna din modulul de învățare sau data activității terapeutice pentru fiecare conținut al învățării	Monitorizarea permanentă a achizițiilor și a progreselor, în vedere distribuirii orelor în funcție de rezultatele obținute .
❖ Abilități esențiale de O&M pentru deplasarea în exterior	Elevul va utiliza tehnicile de bază în orientare și mobilitate pentru a se	-Tehnica de deplasare cu ghid văzător, utilizând bastonul. -Deplasarea pe trotuar, și identificarea peretelui/gardului, a	Se stabilesc în urma evaluării inițiale	Se specifică săptămâna din modulul de învățare sau data activității	

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

	deplasa independent și în siguranță în exterior, în medii nefamiliare.	bordurii, a liniei care delimitează trotuarul de spațiul verde. -Menținerea direcției în deplasare - Fixarea reperelor relevante în deplasare - Familiariza cu geometria tipurilor de intersecții pentru a se pregăti în traversarea străzilor. - Traversarea străzilor (tipuri de treceri de pietoni, marcaje tactile). -Deplasarea prin zone aglomerate, străzi pietonale.		terapeutice pentru fiecare conținut al învățării	
❖ Tehnicile de utilizare a bastonului alb	Elevul va utiliza bastonul lung pentru deplasarea eficientă și în siguranță.	-Tehnica de verificare cu bastonul (pentru slab văzători); -Tehnica atingerii celor două puncte (touch technique/two-point touch technique); -Tehnica prin contact permanent (Constant-contact technique); -Tehnica atingerii celor trei puncte (Three-Point-Touch technique); -Urcarea și coboarărea scărilor utilizând bastonul lung.	Se stabilesc în urma evaluării inițiale	Se specifică săptămâna din modulul de învățare sau data activității terapeutice pentru fiecare conținut al învățării	Elevul va utiliza un baston alb potrivit staturii sale pentru deplasarea în siguranță și exersarea eficientă a tehnicilor.
❖ Abilități de utilizare a hărților tactile și a aplicațiilor GPS		-Citirea, interpretarea unei hărți tactile. -Proiectarea și realizarea propriului traseu folosind informațiile de pe o hartă simplă, -Parcurgerea unui traseu utilizând o hartă cu nivel de complexitate ridicat (cu multe detalii), -Utilizarea aplicațiilor GPS în deplasare	Se stabilesc în urma evaluării inițiale	Se specifică săptămâna din modulul de învățare sau data activității terapeutice pentru fiecare conținut al învățării	
❖ Deplasarea cu transportul în comun.	Elevul își va dezvolta abilitatea de a utiliza transportul în comun în deplasare.	- Planificarea unui traseu și stabilirea aspectelor legate de transportul în comun (orarul autobusului, numărul autobusului) -Localizarea stațiilor. - Identificarea autobusului dorit, urcarea în autobus, așezarea pe scaun, solicitarea informațiilor cu privire la stații, coboarărea în siguranță din autobus.	Se stabilesc în urma evaluării inițiale	Se specifică săptămâna din modulul de învățare sau data activității terapeutice pentru fiecare conținut al învățării	

❖ Siguranță personal și asistență (ajutor)	Elevul își va dezvolta abilitatea de a solicita asistență pentru obținerea informațiilor legate de deplasare.	-Solicitarea asistenței într-un mod politicos și cunoașterea procedurilor în caz de urgență.	Se stabilesc în urma evaluării inițiale	Se specifică săptămâna din modulul de învățare sau data activității terapeutice pentru fiecare conținut al învățării	
---	---	--	---	--	--

Având în vedere specificul activităților de **Terapii specifice și activități de recuperare și compensare**, proiectarea activităților terapeutic-compensatorii se realizează prin **programul de intervenție personalizat/programul terapeutic pe grupă**. Acesta reprezintă un instrument de planificare și programare a activităților terapeutice și de concentrare a intervențiilor, care are ca punct de plecare capacitățile, abilitățile și competențele identificate în urma evaluării inițiale.

Programul de intervenție personalizat cuprinde o primă parte care se referă la datele de identificare ale elevului, urmând, ca cea de a doua parte să descrie, pe scurt, dificultățile pe care le întâmpină elevul (acestea constituind rezultate ale evaluării complexe). Pe baza acestor rezultate se stabilesc prioritățile de intervenție, concretizate în activități cu caracter terapeutic- compensatoriu și structurate într-un program care cuprinde: competențe, conținuturi, precum și metode și mijloace de realizare.

Programul de intervenție personalizat poate fi structurat astfel:

PROGRAM DE INTERVENȚIE PERSONALIZAT

Numele și prenumele:

Data și locul nașterii:

Domiciliul:

Școala/Instituția:

Clasa/Grupa:

Echipa de lucru:

☞ *Profesor diriginte:*

☞ *Prof. Psihopedagog:*

☞ *Asistent social:*

☞ *Părinte/Reprezentant legal: - mama:*

- tata:

Probleme cu care se confruntă copilul/elevul:

Priorități pentru perioada (se specifică intervalul de timp):

Structura programului de intervenție personalizat:

Competențe	Conținuturi	Metode și mijloace de realizare	Perioada de intervenție	Criterii minimale de apreciere a progreselor	Metode și instrumente de evaluare

Evaluarea periodică:

☞ *Obiective realizate:*

☞ *Dificultăți întâmpinate:*

☞ *Metode cu impact ridicat - pozitiv:*

Metode cu impact ridicat - negativ:

Revizuirea programului de intervenție terapeutică (în funcție de rezultatele evaluărilor periodice):

Recomandări particulare:

Rolul și modul de implicare a părinților în program:

Competențele specifice derivate din competențele generale, reprezintă etape în dobândirea acestora și sunt structurate pe următoarele domenii de conținut:

a) Dizabilități vizuale:

- Stimulare polisenzorială;
- Psihomotricitate;
- Structurarea și dezvoltarea limbajului
- Tehnici de modelare comportamentală.
- Educație perceptiv-vizuală
- Orientare și mobilitate

b) Dizabilități auditive:

- Stimulare polisenzorială;
- Psihomotricitate;
- Ortofonie
- Structurarea și dezvoltarea limbajului (inclusiv labiolectură și limbaj mimico gestual, acolo unde este cazul);
- Tehnici de modelare comportamentală.
- Labiolectură
- Antrenament auditiv

Profesorul va analiza eventualele probleme cu care s-a confruntat în realizarea activităților de terapie în anul școlar anterior, va identifica elementele, competențele insuficient structurate sau neconsolidate cuprinse în planificarea activității pentru anul școlar 2023-2024. În cazul în care aceste competențe sunt insuficient structurate într-o anumită etapă terapeutică, se vor propune remediale care vizează consolidarea competențelor din etape anterioară.

În urma aplicării probelor de evaluare inițială și analizării rezultatelor, profesorul va propune programe de recuperare/ remediere pentru dezvoltarea competențelor care insuficient structurate/ consolidate, în funcție de situația specifică identificată.

Revizuirea programului de intervenție se face în funcție de rezultatele evaluărilor periodice care consemnează obiectivele realizate, dificultățile întâmpinate, precum și metodele care au avut impact ridicat, fie el pozitiv sau negativ.

MODEL DE PLAN DE INTERVENȚIE PERSONALIZAT

Numele și prenumele:

Data și locul nașterii:

Domiciliul:

Școala/Instituția:

Clasa/Grupa:

Echipa de lucru:

☞ *Profesor diriginte:*

☞ **Prof. Psihopedagog:**

☞ **Asistent social:**

☞ **Părinte/Reprezentant legal: - mama:
- tata:**

Problemele cu care se confruntă elevul: *Elevul AB a suferit de curând o intervenție chirurgicală de cataractă, acuzând o diminuare marcată a eficienței vederii. Este inclus în activitatea de **Educație perceptiv – vizuală**, unde beneficiază de terapie specifică, cu o frecvență de două ședințe/ săptămână.*

Priorități pentru perioada sept – dec 2023:

Având în vedere abilitățile și competențele vizuale actuale, evaluate funcțional în perioada septembrie 2023 și analiza comparativă a Programelor Școlare de Terapii corectiv – compensatorii din clasele a X- a și a XI, s-au stabilit drept insuficient achiziționate și au fost stabilite drept prioritare, următoarele arii:

- *Discriminarea detaliilor interne și figurilor abstracte;*
- *Discriminarea mărimilor;*
- *Constanța formei, detaliile schematice ale contururilor obiectelor.*

Competențe specifice	Conținuturi	Metode și mijloace de realizare	Perioada	Criterii minimale de apreciere a progreselor	Metode și instrumente de evaluare
<i>Discriminarea detaliilor interne ale imaginilor și figurilor abstracte</i>	1.1 Stabilirea asemănărilor și deosebirilor între imagini cvasiidentice; 1.2 Exerciții de asociere și corespondență între imagini, semne și simboluri; 1.3 Identificarea și completarea imaginilor lacunare	- Metode expositive (explicația, descrierea); - Metode conservative (dialog); - Metode de explorare directă prin observație; - Explorare indirectă (demonstrația); Exercițiul	Oct. 2023	-Va reuși să discrimineze, stabilind asemănări și deosebiri între imagini într-un număr de 4/5 probe; -Va realiza asocieri, corespondențe, prin similaritate sau complementaritate 4/5 probe; -Va identifica figurile ascunse (4/5) și va completa prin desen imaginile lacunare prezentate (3/5)	-Evaluarea este strict individuală, urmărindu-se o abordare longitudinală a indicilor vizuali funcționali; -Observarea sistematică a activității și a comportamentului vizual; -Probe orale: descrierea și explicarea imaginilor; -Probe scrise: fișe de lucru, teste standardizate sau adaptate vizând abilitățile și competențele vizuale (Test eficiență vizuală Barraga)
<i>Discriminarea mărimilor</i>	2.1. Identificarea mărimilor; 2.2. Discriminarea mărimilor; 2.3. Operarea cu conceptul de mărime	- Explicația, - Descrierea; - Explorare directă; - Exercițiul	Nov. 2023	-Va fi capabil să sorteze în 3 grupe de mărime obiecte cu mărime aproximativă; -Va fi capabil să clasifice după criteriul unic al mărimii și să serieze obiecte sau imagini ale obiectelor în serii crescătoare sau descrescătoare (4/5 din cazuri)	-Observarea sistematică a activității și a comportamentului vizual și motric;
<i>Recunoașterea formelor, literelor, cuvintelor, indiferent de</i>	3.1 Constanța formei	-Explicația, -Descrierea; -Explorare directă; -Exercițiul;	Dec. 2023	-Discriminarea figurilor identice (4/5); -Recunoașterea elementului intrus în serii de imagini (4/5);	- Observarea sistematică a activității și a comportamentului vizual și motric;

MINISTERUL EDUCAȚIEI
 CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
 ÎNVĂȚĂMÎNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

<i>poziția sau modul acestora de prezentare</i>		Rezolvarea de probleme		-Reproducerea modelelor bi/ tridimensionale (4/5); Transpunerea unui model 2D în model 3D	
---	--	------------------------	--	--	--

Evaluarea și revizuirea programului de intervenție personalizat, a strategiilor de intervenție și de învățare, a mijloacelor de măsurare și evaluare a acestora are loc, de regulă, la o perioadă de 90 de zile sau la nevoie, după caz, luându-se o decizie de continuare sau modificarea strategiilor de intervenție și învățare, în funcție de progresele realizate și de dificultățile întâmpinate. Dacă obiectivele sunt atinse, se iau decizii privind atingerea unui nou obiectiv.

III. EVALUAREA GRADULUI DE ACHIZIȚIE A COMPETENȚELOR ANTERIOARE

Evaluare se efectuează în diverse momente: înainte conceperii sau la începutul implementării programului de intervenție și formare, în timpul procesului sau la sfârșitul demersului de intervenție și învățare. Dacă dorim aprecierea progresului în cadrul unui program de lungă durată, evaluarea trebuie făcută continuu, pe toată desfășurarea acestuia.

În vederea evaluării gradului de achiziție a competențelor anterioare este necesară includerea unei perioade de 2-3 săptămâni la începutul anului școlar pentru realizarea unei evaluări inițiale temeinice astfel încât profesorul psihopedagog să cunoască nivelul achizițiilor elevilor pe arii de dezvoltare și să poată adapta planificarea inițială în funcție de rezultatele evaluării.

Pentru evaluarea gradului de achiziție a competențelor anterioare, fiecare cadru didactic va alcătui propriul set de sarcini de evaluare în corelare cu conținuturile prezente în programele școlare claselor anterioare, istoricul educațional al fiecărui copil, participarea sau nu într-un program anterior de activitate corectiv – compensatorie.

În învățământul special evaluarea are drept scop principal stabilirea statusului actual al copilului în diverse arii de dezvoltare. Vom căuta să aflăm ce, cum și în ce condiții este capabil un copil cu dizabilitate vizuală să își desfășoare activitatea cotidiană și cea școlară.

Având un punct de plecare, obținut prin evaluarea inițială (predictivă), se vor stabili apoi direcțiile de dezvoltare, precum și pașii pe care îi avem de urmat pentru a obține întotdeauna un randament maxim, în concordanță sau nu cu vârsta biologică. Factorul decisiv în ceea ce privește ”ținta” spre care aspirăm este, evident, particularitatea anatomopatologică a analizatorului vizual și particularitățile de dezvoltare fizice și psihice ale copilului. Este foarte important de subliniat că accentul nu se pune pe interpretarea transversală a rezultatelor evaluării, prin compararea elevilor, ci pe urmărirea longitudinală, fiecare elev fiind urmărit în evoluție dinamică. Acest lucru se realizează prin evaluarea continuă (formativă, curentă, pe parcurs, de progres, dinamică), evidențiind unde se situează rezultatele parțiale față de cele proiectate.

Evaluarea finală (cumulativă, sumativă, de bilanț, de încheiere) are un caracter retrospectiv, realizând un bilanț al achizițiilor dobândite, atât din punct de vedere cantitativ, cât, mai ales, calitativ.

Redăm în cele ce urmează un inventar al activităților de evaluare a diferitelor însușiri, procese și funcții psihice, însoțit de exemple de instrumente de evaluare.

Ariile/ Funcțiile investigate	Conținutul activității	Exemple de instrumente de evaluare utilizate
Psihomotricitatea	<ul style="list-style-type: none"> ■ Organizarea și dinamica motorie generală: <ul style="list-style-type: none"> ➤ coordonare dinamică generală ➤ coordonare oculo-manuală ➤ dexteritate manuală ➤ capacități fizice ➤ forța – viteza – precizia mișcărilor ■ Structurarea schemei corporale ■ Dominanta manuală ■ Lateralitatea 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Fișă de evaluare psihomotrică
Funcțiile senzorial perceptive	<ul style="list-style-type: none"> ■ Evaluarea funcțiilor senzoriale: <ul style="list-style-type: none"> ➤ vizuală ➤ auditivă ➤ vizuo-motrică ➤ tactilo-kinestezică ■ Structurarea conduitelor motrice de bază: 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Probe de evaluare a capacității de discriminare senzorială ■ Fișă de evaluare psihomotrică

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎN VĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ conduita perceptivă de culoare ➤ conduita perceptivă de formă ➤ conduita perceptivă spațio-temporală ➤ capacități perceptive: ➤ percepția pozițiilor ➤ percepția direcțiilor ➤ constanta percepție ➤ raportul fond – formă ➤ coordonare perceptiv-motrică 	
Dezvoltarea intelectuală	<ul style="list-style-type: none"> ■ Stabilirea nivelului de dezvoltare intelectuală ■ Stabilirea nivelului operațional al gândirii: <ul style="list-style-type: none"> ➤ operații ale gândirii ➤ stadii de dezvoltare 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Matricile Progresive Raven (standard și color) ■ Evaluarea inteligenței la copiii și adolescenți WISC ■ Probe pentru nivelul de înțelegere, raport cauzal, concepte
Memoria	<ul style="list-style-type: none"> ■ Funcționalitate mnezică: <ul style="list-style-type: none"> ➤ pe analizatori: vizual, auditiv, tactil-kinestezic ➤ pe material verbal, numeric, convențional, imagistic, acțional, asociativ ➤ memorie spontană – voluntară ➤ memorie mecanică – logică ➤ volum, fidelitate, stocare, uitare 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Proba memorie auditivă, vizuală, Rey ■ Proba volum memorie - învățare 10 cuvinte ■ Povestire ■ Proba reactualizare cuvinte, imagini, gesturi, expresii, acțiuni ■ Probe de memorie
Limbaajul	<ul style="list-style-type: none"> ■ Dezvoltarea funcțiilor cognitive, comunicative ale limbajului: <ul style="list-style-type: none"> ➤ nivelul dezvoltării vocabularului pasiv-activ ➤ aspectul fonetic al limbajului ➤ posibilități de verbalizare ➤ tulburări ale limbajului oral-scris ➤ comunicare nonverbală ➤ funcția de simbolizare și integrare: noțiuni, concepte, nivel de operare cu noțiuni școlare ➤ funcția de persuasiune și expresivitate 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Probe vocabular (pasiv – activ) ■ Grilă prelexie, pregrafie, competențe lingvistice ■ Probe verbale, nonverbale din testele de inteligență (noțiuni, concepte, nivel de operare cu noțiuni empirice)
Atenția	<ul style="list-style-type: none"> ■ Nivelul de dezvoltare a atenției spontane și voluntare: <ul style="list-style-type: none"> ➤ observarea, ➤ concentrarea ➤ distributivitatea ■ Tipurile de atenție cu calități de funcționalitate pe analizatori: <ul style="list-style-type: none"> ➤ vizual, ➤ auditiv ➤ asociativ ■ Dificultăți, tulburări majore de concentrare 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Probe de atenție concentrată (Toulouse Pieron) ■ Probe de atenție distributivă (Praga) ■ Proba frânare voluntată ■ Proba punctare ■ Proba tapping ■ Labirinte simple
Temperamentul	<ul style="list-style-type: none"> ■ Stabilirea tipului de temperament 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Proba apreciere temperament ■ Inventar Eysenck
Afectivitatea	<ul style="list-style-type: none"> ■ Reactivitatea emoțională, sistemul de reacții și sentimente ■ Nivelul de organizare a trăirilor afective: <ul style="list-style-type: none"> ➤ tipuri de trăiri- pozitive, negative ➤ forme stabile de dispoziții ➤ conduite relațional-valorice ■ Tulburările vieții afective 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Chestionare de personalitate ■ Fabulele Duss
Caracterul	<ul style="list-style-type: none"> ■ Formarea imaginii de sine ■ Cunoașterea de sine ■ Trăsăturile de caracter constituite în forme de comportament 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Probe proiective (om, casă, arbore, desen liber) ■ Probe situaționale ■ Completare fraze lacunare

	<p>■ Operarea cu criterii valorice</p> <p>■ Nivelul dezvoltării autonomiei personale și sociale:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ deprinderi de autoservire ➤ interrelaționare ➤ achiziții instrumentale ➤ comunicare social ➤ acțiune în mediu 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Scale de maturizare socială ■ Scala comportamentelor de adaptare ■ Probe sociometrice, socio-grame
<p>Potențial de învățare</p>	<p>■ Nivelul potențialului de învățare</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Probe examinare dificultăți de învățare limbaj ■ Probe de cunoștințe generale ■ Grile evaluare competențe curriculare ■ Probe prelexie, pregrafie, com-petențe lingvistice ■ Probe precalcul

Investigarea și interpretarea abilităților și competențelor elevului se realizează atât prin teste de abilități și aptitudini dar și prin observarea comportamentelor copilului în diferite situații și contexte în care copilul se manifestă spontan, neconstrâns de rigoriile mediului de învățare. Observarea elevului în timpul pauzei, în relația cu colegii sau cu părinții, pot reliefa abilități pe care copilul din diferite motive nu le manifestă în situații formale, educaționale.

❖ **Recomandări specifice privind realizarea evaluării în cazul elevilor cu dizabilități vizuale:**

Evaluarea vederii funcționale la elevii cu dizabilități vizuale este premisa reușitei actului terapeutic.

Prin evaluarea vederii funcționale nu se obțin doar acele informații necesare implementării viitoarelor demersuri terapeutice pentru stimularea și antrenamentul analizatorului vizual, ci indicii importante, elemente cheie ce ghidează terapeutul în selectarea itemilor de evaluare, a materialelor folosite și a modului de prezentare a acestora în fața elevului.

Evaluarea vederii funcționale constă în analiza capacităților vizuale (acuitate vizuală, câmp vizual, sensibilitate luminoasă și cromatic, motricitate și coordonare oculară) și a funcționalității vizuale (abilități vizuale necesare utilizării informației vizuale în planificarea și executarea unei sarcini).

În cadrul activității de educație perceptiv – vizuală, terapie specific elevilor cu dizabilități vizuale, vorbim despre o evaluare funcțională a vederii care este exprimată în termeni de „aici” și „acum”, referindu-se la statusul actual al indicilor funcționali ai vederii (acuitatea vizuală, câmp vizual, sensibilitatea luminoasă, sensibilitatea de contrast, sensibilitatea cromatică, vederea binoculară), dar și la abilitățile și competențele de orientare, organizare și structurare spațială, dezvoltarea atenției și memoriei vizuale, integrarea vizio – motrică etc. Aceste date reprezintă punctul de plecare și suportul activității corectiv – compensatorii viitoare. Doar cunoscând achizițiile prezente se pot anticipa și orienta achizițiile viitoare în mod obiectiv.

Instrumente și metode de evaluare recomandate:

Evaluarea în cadrul activității de ***Educație perceptiv - vizuală*** este o evaluare funcțională a vederii, realizată prin:

- completarea unor fișe de observație a vederii slabe, constând în urmărirea și consemnarea comportamentului vizual și motric;
- prin teste specifice.

O **fișă de evaluare a vederii funcționale** cuprinde, pe lângă informațiile personale, istoricul medical, educational al copilului și o serie de informații vizând abilitățile vizuale și modul de procesare a informațiilor vizuale.

Acuitatea vizuală măsoară abilitatea de a recunoaște diferite litere / simboluri de la o distanță precisă, prestabilită pentru vederea la distanță și vederea de aproape. Se realizează în cabinet specializate utilizând diferite tabele și optotipi (Snellen).

Câmpul vizual reprezintă vederea centrală și periferică pentru fiecare ochi în parte. Se bazează pe răspunsul subiectiv al copilului și se exprimă grafic / computerizat, fiind reprezentată zona validă.

Motilitatea oculară reprezintă abilitatea ochilor de a urmări un obiect în mișcare și rapiditatea de schimbare a focusării de la un obiect la altul. Se folosește Testul de dezvoltare al mișcărilor oculare și Visagraph (procedura computerizată de evaluare a mișcărilor oculare ca parte importantă a scris - cititului și a celorlalte activități de la clasă).

Abilitățile acomodative, de focusare clară a obiectelor apropiate.

Funcția binoculară, relevă abilitatea de a folosi în mod eficient ambii ochi.

Aceste funcții și abilități vizuale vor fi completate cu o serie de date vizând procesarea și integrarea informațiilor vizuale la nivel cognitiv. Astfel, se culeg informații despre:

Lateraliitate / Direcționalitate – investighează eventualele disfuncționalități în această arie. Testul Piaget de conștientizare dreapta / stânga și Testul Reversal oferă informații asupra modului în care este perceput corpul în spațiu, poziția relativă a obiectelor în spațiu, dar și recunoașterea literelor simetrice sau "în oglindă" în procesul de scris – citit.

Activitatea motorie fină și coordonarea ochi - mână, evaluate prin testele de viteză și precizie, ne relevă modul în care se realizează diferite sarcini manual, sub control vizual.

Integrarea vizuo - motorie, evaluează abilitatea de a reproduce cu acuratețe stimuli vizuali. În activitatea didactică acest lucru se poate evidenția în activități diverse de reproducere a unui pattern, de completarea a imaginilor lacunare, etc.

Discriminarea vizuală reprezintă abilitatea de a stabili asemănările și deosebirile dintre imagini, litere, cifre, detalii interne și figuri abstracte. (Subtestul de Discriminare vizuală din Testul de abilități perceptive TVPS)

Memoria vizuală reprezintă abilitatea de recunoaștere și reproducere a unui stimul vizual dar și capacitatea de reproducere a unei secvențe date (ordinea și succesiunea).

Orientarea spațială vizează abilitatea de a repera o configurație dintr-o serie de altele cvasiidentice. (Testul de abilități perceptive TVPS ,subtest Relații vizual - spațiale).

Constanța formei reprezintă abilitatea de a găsi o formă individuală atunci când aceasta este prezentată în diverse mărimi, stiluri caligrafice, poziții diferite. Subtestul de evaluare este cel de Constanța vizuală a formei.

Discriminare figură - fond evaluează abilitatea de a repera un stimul pe un fond încărcat în multiple detalii perceptive.

Închiderea vizuală permite recunoașterea unei imagini sau a unui obiect atunci când din acestea lipsesc sau sunt partial ascunse părți mai mult sau mai puțin semnificative.

În urma evaluării globale sau parțiale se vor putea propune recomandări și adaptări personale sau ale mediului școlar pentru a-l ajuta pe copil la o mai bună integrare școlară și de viață cotidiană (caractere mărite, îngroșate, subliniate, evidențiate cromatic, dispunerea informațiilor în mod favorabil pe pagină, în funcție de câmpul vizual, distanța între rânduri, adaptări ale mediului prin marcarea direcțiilor de mers, evidențierea spațiilor școlare prin indicatori tactili, strategii compensatorii vizând analizatorii audiv, tactil - kinestezic, olfactivi valizi).

Teste specifice

- „*Scala de Eficiență vizuală*” (Barraga) – evaluează statusul eficienței vizuale, fiind grupată în patru secțiuni care vizează:
 - Discriminarea și potrivirea formelor geometrice, a conturilor obiectelor, intensitatea luminii, mărimea și poziția în spațiu;
 - Discriminarea și potrivirea mărimii figurii, a detaliilor obiectelor și figurilor abstracte, poziția figurilor în spațiu, constanța imaginilor, pattern-ul detaliilor și obiectelor;
 - Închiderea vizuală, perspectiva spațială, detalii interne;
 - Discriminarea mărimii, poziției, secvenței și relațiilor literă – simbol – grupuri de simboluri.
- *Chestionarul „Privește și gândește!”* (Tobin, Tooze, Chapman, Moss) – instrument destinat observației structurate a nivelului de funcționare la nivelul sarcinilor vizuale specifice, de tipul:
 - Numirea obiectelor tridimensionale;
 - Numirea modelelor tridimensionale;
 - Diferențierea tridimensională;
 - Potrivire tridimensională;
 - Potrivire bidimensională;
 - Perspectiva simplă bidimensională;
 - Utilizarea critică a unor detalii, completarea imaginilor lacunare;
 - Numire și descriere fotografii;
 - Numire și descriere desene;
 - Percepția simetriei;
 - Percepția formelor;
 - Clasificarea expresiilor faciale, fotografii;
 - Identificarea posturilor în desene;
 - Percepția gesturilor și a mișcărilor corpului;
 - Coordonare ochi – mână;
 - Diferențierea culorilor;
 - Numirea culorilor.
- *Scala de evaluare și antrenament a vederii slabe* (Blanksby) – oferă informații despre:
 - Reacția la stimularea luminoasă,
 - Fixarea,
 - Localizarea
 - Urmărirea stimulului luminos.
- „*Programul de dezvoltare a eficienței și funcționării vizuale*” (Barraga & Morris) – oferă date despre funcționarea vizuală, dar conține și un set de antrenament (programe instructionale) al abilităților specifice funcționării vizuale optime. Cuprinde două părți:
 - Procedura de evaluare diagnostică;
 - Antrenamentul vizual propriu – zis.
- *Test percepție vizuală* (Frostig): Măsoară capacitățile perceptive și motrice prin 5 subteste:
 - Coordonare ochi – mână;
 - Discriminare imagine – fond;
 - Constanța formei;
 - Poziția spațială;
 - Relația spațială.
- *Grile Snellen (optotip) pentru evaluarea acuității vizuale;*
- *Hiding Heidi (Leatest)– evaluarea sensibilității de contrast*

- *Planșele Ishihara pentru testarea vederii cromatice;*

Exemple de sarcini de evaluare, prezentate pe niveluri de dezvoltare

1. Aria de dezvoltare investigată: **Formarea și dezvoltarea strategiilor exploratorii oculomotorii**

Sarcini de evaluare: **Sesizarea, fixarea și urmărirea stimulului vizual:**

- Nivel minim:
 - Elevul va localiza un stimul luminos apărut într-o cameră întunecată și îl va fixa timp de câteva secunde;
 - Se va îndrepta spre un geam sau o altă sursă de lumină;
 - Va sesiza prezența unui obiect colorat, pe un fond puternic contrastant.
- Nivel mediu:
 - Elevul va localiza un stimul luminos sau colorat;
 - Își va menține atenția asupra sa câteva zeci de secunde;
 - Va urmări cu privirea mișcarea stimulului, fără întoarcerea capului, fără depășirea liniei mediane a corpului
- Nivel înalt de dezvoltare:
 - Prezintă strategii de explorare a mediului apropiat și îndepărtat;
 - Scanează în mod organizat spațiul, fixând repere în orientare;
 - Urmărește un stimul luminos sau colorat într-o mișcare rectilinie, cu depășirea liniei mediane a corpului.

2. Aria de dezvoltare investigată: **Formarea și dezvoltarea atenției și memoriei vizuale**

Sarcini de evaluare:

Atenția vizuală

- Nivel minim:
 - Concentrare redusă asupra sarcinii de lucru (câteva secunde), cu pierderea interesului pentru activitate;
 - Este distras extrem de ușor de către factorii de mediu;
 - Pierde rândul sau explorează haotic.
- Nivel mediu:
 - Concentrare minute pe sarcina de lucru;
 - Discriminare aproximativă, inexactă între imagini diferențiate evident
- Nivel înalt de dezvoltare:
 - Concentrarea atenției pe întreaga durată a activității;
 - Discriminare fină între imagini cvasisimilare.

Memoria vizuală

- Nivel minim:
 - Nu își amintește obiectul prezentat anterior;
 - Nu îl recunoaște într-o serie de 2 obiecte;
- Nivel mediu:
 - Recunoaște obiectul prezentat anterior într-o serie de 2-3 obiecte;
 - Nu reproduce succesiunea de apariție a obiectelor într-o serie logică
- Nivel înalt de dezvoltare:
 - Memorie reproductivă și secvențială bună;

3. Aria de dezvoltare investigată: **Orientarea, organizarea și structurarea spațială**

Sarcini de evaluare: **Orientare, organizare și structurare spațială**

- Nivel minim:
 - sesizarea prezenței unei surse luminoase sau colorate;

- localizarea poziției obiectelor într-un spațiu familiar (poziționarea ferestrei, băncii, scaunelor, dulapului etc);
- indicarea părților stânga și dreapta a corpului propriu;
- indicarea obiectelor aflate la dreapta sau stânga corpului
- cunoașterea noțiunilor spațiale: față – spate, sus – jos.
- Nivel mediu:
 - cunoașterea poziției relative a două sau mai multe obiecte (ex: A este la stânga de B, A este plasat între B și C);
 - identifică și descrie în imagini situații care servesc la orientare (deschis / închis, în spate / în față, departe / aproape, la stânga / la dreapta);
 - discriminează figuri și forme orientate similar (stabilește asemănări și deosebiri evidente între imagini)
- Nivel înalt de dezvoltare
 - cunoașterea termenilor și noțiunilor spațiale complexe (dreapta – sus, în a doua jumătate, treimea inferioară etc)
 - recunoaște figuri orientate similar sau în diverse sensuri (constanța formei);
 - cunoaște noțiunea de simetrie, opoziție, transpoziție și operează cu aceste concepte

Evaluarea inițială în contextul orientării și a mobilității (O & M), terapie specifică actului therapeutic destinat elevilor cu dizabilități vizuale analizează capacitatea copilului de a se deplasa în siguranță atât în interior cât și în exterior, independent sau cu asistență. Un profesor de orientare și mobilitate, care are o pregătire specializată în ceea ce privește modul de a preda abilitățile și tehnicile de orientare și mobilitate va realiza evaluarea inițială a elevilor cu dizabilități vizuale. Evaluarea în sine presupune, de obicei, o combinație de instrumente de evaluare: interviuri, observații, teste de evaluare pentru a stabili nivelul inițial de achiziții, abilități din sfera orientării și mobilității.

Profesorul va personaliza evaluarea în funcție de vârsta elevilor, la nivelul abilităților și a resturilor de vedere rămase / utilizabile. Înainte de a se efectua evaluarea, se vor revizui informațiile medicale ale elevilor, precum și rezultatele la evaluarea funcțională a vederii.

Evaluarea în sine presupune, de obicei, o combinație de instrumente de evaluare: interviuri, observații în diferite medii/locații a elevului, teste de evaluare, pentru a stabili nivelul inițial de achiziții și abilități din sfera orientării și mobilității.

Instrumente de evaluare utilizate în evaluarea elevilor cu dizabilități vizuale:

1. *Instrument de screening în Orientare & Mobilitate* (tradus și adaptat după Orientation and Mobility Screening Instrument, TAPS) - instrument care a fost creat pentru a fi utilizat în evaluarea elevilor noi sau atunci când este nevoie de o evaluare inițială rapidă pentru a stabili dacă acești elevi au nevoie de instruire în orientare și mobilitate.

Abilitățile evaluate în cadrul instrumentului:

- Comportamente prezente
- Limbajul receptiv
- Tehnica ghidului
- Explorarea mediului înconjurător
- Funcționalitatea obiectelor
- Utilizarea scărilor
- Localizarea obiectelor
- Părțile majore ale corpului
- Planurile corpului
- Relații spațiale

- Paralele și perpendicular
- Direcțiile cardinale
- Tehnicile de protecție și tehnica de deplasare în contact cu peretele (trailing).
- Utilizarea bastonului
- Localizarea spațiilor în interior
- Repere și indicii
- Utilizarea vederii în deplasare
- Abilități auditive
- Postura și mersul
- Deplasarea în linie dreaptă
- Trasee simple
- Conceptul de cartier (city block)
- Conștientizarea traficului și a străzilor
- Traversarea străzilor
- Deplasarea pe un traseu
- Deplasarea în zona centrală/business

2. *Test de evaluare în orientare și mobilitate-California School for the Blind* (tradus și adaptat) - test de evaluare cuprinzător care a fost proiectat să fie utilizat de instructorii /profesorii de orientare și mobilitate pentru a identifica nivelul actual de funcționare a elevilor în toate ariile majore care sunt necesare dezvoltării deprinderilor de orientare și mobilitate ce vor fi vizate în programele de intervenție. Se poate aplica elevilor cu cecitate totală, elevilor cu resturi slabe de vedere sau elevilor cu dizabilități vizuale care au și dizabilități asociate (întârzieri în dezvoltare, neuromotorii, surdocecitate etc). Poate fi utilizat ca un instrument de evaluare inițială sau pentru monitorizarea progresului, în timpul derulării programului de intervenție.

Ariile principale care au fost evaluate cu acest test sunt:

- Părțile corpului, schema corpului
- Planurile corpului
- Mișcările corpului
- Lateralitatea
- Direcționalitate
- Concepte spațiale
- Locomoția
- Postura și mersul
- Resurile vizuale
- Utilizarea sunetelor
- Tehnicile de mobilitate (tehnica ghidului văzător, tehnici de protecție, tehnici de utilizare a bastonului)

Se recomandă utilizarea în evaluare și a altor metode de evaluare sau instrumente (checklists) pentru determinarea nivelului actual de achiziții și abilități în orientare și mobilitate.

Pentru nivelul liceal se propune aplicarea de tehnici de orientare în exteriorul instituției școlare, în spațiu deschis, fapt care implică o mare responsabilitate din partea cadrului didactic, a ghidului.

Pornind de la competențele specifice parcurse în anii anteriori de studiu se vor elabora următoarele sarcini de evaluare, pe niveluri (minim, mediu înalt), pe baza cărora se vor construi activitățile de învățare viitoare.

EXEMPLU:

COMPETENȚE GENERALE:

1. Operare cu tehnici de orientare și de mobilitate pentru deplasarea în spații publice, în vederea dobândirii unui grad crescut de autonomie

COMPETENȚELE SPECIFICE:

1.1 Utilizarea deprinderilor de locomoție, de organizare și structurare spațială: Motricitate generală; Orientare, organizare și structurare spațială.

1.2 Utilizarea tehnicilor de orientare și de mobilitate cu bastonul într-un spațiu

deschis: Tehnica de protejare a corpului în deplasare; Tehnica bastonului pe diagonală, Tehnica de urcarea/coborâre a treptelor utilizând bastonul ; Tehnica prin atingere (tehnica celor două puncte).

Evaluarea orientării, organizării și structurării spațiale:

Nivelul – **minim** Elevul este capabil să:

- Localizeze un obiect căzut;
- Să se orienteze în medii familiare;
- Interpreteze o hartă simplă;
- Să se deplaseze spre o destinație familiară.

Nivelul – **mediu** Elevul este capabil să:

- Se orienteze în medii mai complexe;
- Localizeze o destinație dorită după adresă;
- Interpreteze hărți mai complexe.

Nivelul – **înalt** Elevul este capabil să:

- Utilizeze hărți (tactile, audio, vizuale) în zone nefamiliare;
- Să se orienteze în zone nefamiliare și continue spre destinația dorită.

Tipuri de activități:

- Exerciții - joc de identificare de-a lungul unor trasee a conceptelor din mediul înconjurător.
- Activități de expunere a elevilor la o mare varietate de obiecte, texturi din mediu unde să denumească verbal obiectele, subliniind asemănările și diferențele lor. Provoacă elevul să numească și alte elemente cu caracteristici similare.
- Exerciții de localizare a obiectelor din mediu și a poziției elevului față de acestea.
- Exercițiu - joc: "Vânătoare de comori" unde elevul caută "comori" pe diferite trasee, în funcție de sarcinile date de profesor: "să caute diferite texturi a suprafețelor de mers, diferite obiecte din anumite locații din perimetru școlii...etc.
- Construirea unor hărți tactile împreună cu elevul din materiale uzuale, texturi diferite sau din lego în care să fie reprezentate modele de intersecții.
- Activități de deplasare în exterior în diferite zone (centru, cartier retras) pentru a se familiariza cu diferite caracteristici a mediului, a străzilor (sens unic, două sensuri).
- Activități de identificare și de familiarizare cu tipurile de intersecție.
- Exerciții de fixare a unor repere, indicii în deplasare. Împreună cu elevul pe traseu se stabilește care dintre obiectele din mediu îl ajută la menținerea orientării și care dintre acestea nu îl ajută și le poate ignora.

Utilizarea simțurilor valide la potențialul lor maxim și a informațiilor senzoriale în scopul orientării:

Nivelul – **minim** Elevul este capabil să:

VIZUAL(pentru elevii cu resturi vizuale):

- Vizual explorează mediul înconjurător;
- Utilizează vederea pentru a menține linia de deplasare;
- Utilizează vederea pentru a fixa repere ;
- Demonstrează (constant) abilitățile vizuale de fixare, localizare, identificare, urmărire, scanare în sarcinile de orientare și mobilitate.

AUDITIV:

- Identifică sunete familiare și localizează sursa acestora;
- Urmărește sursa unui sunet în mișcare;
- Demonstrează înțelegerea ecolocației și identifică sunetele specifice în interior;
- Interpretează informațiile de la sunete.

TACTIL:

- Explorează tactil pentru a identifica caracteristicile obiectelor;
- Utilizează simțul tactil într-un mod eficient și acceptabil d.p.d.v. social, în special atunci când este ghidat;
- Utilizează modele sistematice de explorare tactilă;
- Explorează tactil pentru a identifica reperele și obstacolele în spații familiare.

PROPRIOCEPTIV ȘI KINESTEZIC:

- Identifică schimbările pe suprafețe plane (înclinație, treaptă);
- Identifică schimbările în textura suprafețelor (asfalt, iarbă, beton, cauciuc, plăci tactile);
- Anticipează distanța și direcția de întoarcere în medii familiare.

OLFACTIV:

- Este conștient de diferite mirosuri;
- Asociază mirosul cu oamenii, obiectele și locurile (parfum, plante, bucătărie);
- Identifică mirosurile asociate pericolelor (fum, chimicale).

Nivelul – *mediu* Elevul este capabil să:

VIZUAL (pentru elevii cu resturi vizuale):

- Scanează traficul pe drumurile de acces și în parcuri;
- Utilizează vederea pentru a identifica sensul traficului (un singur sens, două sensuri, mai multe sensuri pe banda de mers);
- Vizual identifică pericolele în medii nefamiliare;
- Utilizează memoria vizuală pentru orientare;
- Utilizează la maxim resturile vizuale în deplasare.

AUDITIV:

- Utilizează informațiile auditive și ecolocația pentru orientare;
- Utilizează sunetele pentru a ”citi” cursul traficului și sistemul de control al traficului în intersecții;

TACTIL:

- Utilizează simțul tactil pentru orientare în spații nefamiliare;
- Discriminează informații tactile complexe;
- Înțelege impactul vestimentației în mascarea percepției informațiilor tactile.

Nivelul – *înalt* Elevul este capabil să:

VIZUAL (pentru elevii cu resturi vizuale):

- Demonstrează utilizarea vederii la un nivel ridicat pentru a-și stabili și a-și menține orientarea și siguranța în deplasare în medii complexe.

AUDITIV:

- Demonstrează abilități avansate în utilizarea auzului pentru a-și stabili și a-și menține orientarea și siguranța în deplasare în medii complexe.
- Utilizează sunetele pentru a "citi" cursul traficului (viteză ridicată) și în intersecțiile cu mai multe străzi.

Activități de învățare:

- Exerciții de percepere și interpretare a sunetelor auzite în mediul înconjurător.
- Exerciții de antrenare a simțului auditiv prin familiarizarea cu sunete din diferite medii (animale, din trafic, sunete din mediul înconjurător).
- Exerciții de localizare a unui sunet, care își schimbă locul, direcția.
- Ex. de deplasare din diferite locații în școală pentru a identifica sunetele întâlnite (soneria, ceasul, telefonul care sună, fântâna arteziană, calculatoarele).
- Vânătoare de sunete", un joc prin care elevul va identifica și denumi sunetele din exterior (mașinile, păsările, avioane, spațiul de joacă, copacii).
- Activitate de diferențiere între sunetele vehiculelor: salvarea, pompierii, autobus, motocicletă, camion, bicicletă.
- Exerciții de relaționare a sunetelor auzite cu conceptele spațiale (mașina este în spatele meu, soarele e în partea dreaptă sus).
- Exerciții de utilizare a ecolocației pentru a determina prezența/ absența unui perete sau a unei clădiri.
- Exerciții de antrenare a mirosului, identificarea și discriminarea diferitelor mirosuri întâlnite în mediul înconjurător.
- Jocuri de explorare olfactivă și sortare după diferite caracteristici.
- Exerciții de identificare a mirosurilor asociate pericolelor (fumul, chimicale).
- Exerciții de identificare a diferite locuri utilizând simțul olfactiv.
- Exerciții - joc de scanare în spații familiare: să localizeze un obiect sau o persoană în mișcare și unul staționar.
- Exerciții - joc de scanare în exterior într-o intersecție, elevul va indica trotuarul pe partea opusă (este indicat să utilizeze dispozitivele pentru distanță), să localizeze indicatoare din trafic (prin scanarea stâlpului unde este indicatorul).
- Activitate de scanare (orizontal, vertical) a unei clădiri pentru a localiza adresa și numărul locuinței.
- Exerciții de urmărire a diferite vehicule (autobus, mașină mică).

1.2 Utilizarea tehnicilor de orientare și de mobilitate cu bastonul într-un spațiu deschis: Tehnica de protejare a corpului în deplasare; Tehnica bastonului pe diagonală, Tehnica de urcarea/coborâre a treptelor utilizând bastonul ; Tehnica prin atingere (tehnica celor două puncte).

Nivelul – *minim* Elevul este capabil să:

- Folosească tehnica ghidului;
- Demonstreze noțiuni de bază în utilizarea bastonului lung;
- Mențină postura și echilibrul în timp ce se deplasează cu sau fără baston;
- Se deplaseze în siguranță într-un mediu familiar;
- Utilizeze abilitățile/tehnicele de bază pentru a se deplasa independent și în siguranță într-un mediu familiar.

Nivelul – *mediu* Elevul este capabil să:

- Ofere instrucțiuni unui ghid;
- Utilizeze corect tehnica ghidului;
- Utilizeze eficient tehnicile de bază în utilizarea bastonului;
- Se deplaseze independent și în siguranță în medii nefamiliare în exterior;

- Să traverseze o stradă (cu asistență și supravegheat), într-o zonă de afaceri sau comercială;
- Se deplaseze în siguranță în condiții meteo nefavorabile în zone familiare;
- Se deplasează într-o zonă familiară în siguranță pe timp de noapte;
- Utilizează transportul în comun (cu supraveghere).

Nivelul – **înalt** Elevul este capabil să:

- Aplice toate tehnicile de utilizare a bastonului;
- Planifice și să realizeze trasee în spații comerciale nefamiliare;
- Utilizeze transportul în comun independent.

Activități de învățare:

- Exerciții demonstrative a poziției corecte a mâinii și importanța acesteia pentru protejarea părții superioare a corpului. Puneți-i să exerseze și varianta greșită cu palma mâinii spre frunte pentru a sesiza diferența atunci când se lovesc de un obiect.
- Exerciții de exersarea tehnicii într-un spațiu din interior, liniștit și nefamiliar elevului, unde va localiza obiectele naturale de la înălțimea pieptului și/sau a capului (de exemplu, vitrine, stâlpi, lămpi, pereți, stingătoare, plante agățate).
- Se exersează în exterior, unde elevul va face contactul cu obiecte la înălțimea pieptului și / sau a capului (de exemplu, ramuri de copaci).
- Exersarea tehnicii într-o varietate de medii care pot necesita în mod obișnuit utilizarea acestei abilități (de ex. trecerea printr-o cameră, print-un hol de acasă, trecerea prin sălile de clasă sau birouri, traversarea holurilor în clădirile școlare sau de birouri).
- Exerciții demonstrative de prindere a bastonului și manipulare a acestuia pentru a reuși să mențină bastonul în poziție diagonală față de corpul său, se exersează tehnica de-a lungul unui perete, unde vârful bastonului este menținut în contact direct cu peretele.
- Exersarea tehnicii în exterior, pe stradă, la început deplasarea se va realiza în contact cu peretele sau gardul din dreapta sau din stânga elevului, pentru a-l ajuta să mențină o linie dreaptă de mers și un arc corespunzător.
- Exerciții demonstrative a tehnicii pornind de la tehnica de bază (tehnica atingerii celor două puncte) și modificările, diferențele între acestea.
- Exersarea tehnicii într-o varietate de medii și situații (de exemplu, elevul urmărește o bordură pentru a localiza stâlpul la o stație de autobuz, urmărește linia interioară a unui trotuar pentru a evita schimbarea direcției de mers și a intra într-o benzinărie sau o parcare și deplasarea în zone fără trotuare).
- Exersarea urcării/coborârii cu bastonul pe variate modele de scări: cu diferite lungimi, scări acoperite (covor sau tarchet) unde feedback-ul auditiv este redus, scări care variază în adâncime, înălțime și /sau lățime, scări curbate, scări fără balustrade, scări fără o platformă solidă (adică un spațiu gol între trepte).

În ceea ce privește evaluarea în domeniul limbajului și comunicării la elevii cu dizabilitate vizuală și particularitățile tuburărilor limbajului scris (alb-negru și Braille), la adolescentul cu dizabilitate vizuală se poate remarca că multe din caracteristicile care apar în scrierea și citirea în Braille, apar și la citirea și scrierea în alb-negru. Elevul când are resturi de vedere și scrie în negru întâmpină aceleași dificultăți ca și copilul văzător în scriere și citire. Diferență o face modalitatea de adaptare a materialului lingvistic: caractere mărite, caiete cu liniatură mare, îngroșarea liniilor caietului în unele cazuri, folosirea unor creioane care să fie observate mai bine, folosirea lupei sau calculatoarelor care măresc caracterele literelor, dozarea timpului cu pauze atunci când intervine oboseala vizuală.

În urma evaluării elevului cu dizabilitate vizuală în domeniul limbajului și comunicării se pot evidenția o serie de tipuri de greșeli de scris, care au o frecvență mai crescută.

Cele mai frecvente tipuri de erori specifice scrierii cu ajutorul plăcii de scris și al punctatorului, erori constatate cu o frecvență crescută și care necesită remediere, sunt:

1) *Omisțiuni de sunete, litere și silabe.*

Frecvența cea mai mare, în vorbirea orală, la dislalici se manifestă la sunetele: s, i, r, l, m, t, o, u, n, ș, z și la grupele ae și ea. Atât în citirea și scrierea alb-negru cât și în Braille apar asemenea omisiuni.

2) *Omisțiuni de cuvinte, propoziții și sintagme.*

În scrierea Braille, omisiunile de acest fel apar cu o anumită constanță, mai cu seamă atunci când scrierea nu este bine stăpânită. O altă cauză o poate constitui și faptul că ideile și gândurile subiectului au o desfășurare mai rapidă, în unele cazuri, în comparație cu posibilitățile sale de transpunere în scris. În vorbirea orală (și în citire) asemenea omisiuni apar mult mai rar decât în scris.

3) *Contopiri de cuvinte.*

Se constată că frecvența contopirilor de cuvinte este mai mare în dictări față de compuneri. Contopirile pot să apară și datorită unei deficiențe pe linia auzului fonematic sau a neînțelegerii sensului cuvintelor.

4) *Substituirii de foneme și grafeme.*

Acest fenomen apare foarte frecvent în scrierea Braille. De altfel, el are o frecvență mare și în scrierea obișnuită. Cele mai dese substituirii sunt: *u* substituit cu *ă* (cănoaște), *i* cu *e*, *o* cu *u*, *o* cu *e*, *e* cu *i* (*dici*), *ă* cu *u* (*lumpi*), *x* cu *g* (*egmatriculat*), *t* cu *s* (*trecus*), *p* cu *m*, *l* cu *r*, *s* cu *z*, *a* cu *o* (*oparte*), *f* cu *p* (*prig*), *m* cu *c*, *v* cu *u*, *ă* cu *e*, *l* cu *b*, *ș* cu *c*, *g* cu *f*, *u* cu *e*, *p* cu *f*, *r* cu *l*, *b* cu *a*, *s* cu *p*, *s* cu *i*, *c* cu *m*, (*mopii*), *f* cu *d*, *z* cu *s*, *c* cu *g*, *p* cu *b* etc.

Substituirile subliniate au o frecvență mare și în scrierea obișnuită. În scrierea Braille, înlocuirile se datoresc diferențelor mici dintre forma (punctată) unui grafem în comparație cu altul, formă asemănătoare (simetriei) între dispoziția punctelor din stânga față de cele din dreapta, sau a simetriei de sus față de jos. Unele substituirii rezultă din nepunctarea fermă (clară) sau punctarea nesigură, ceea ce face să se perceapă la citire un alt grafem decât cel corespunzător.

5) *Substituirii și deformări de cuvinte.*

Fenomenele acestea au, de asemenea, o frecvență mare la disgrafici și dislexici în Braille. În marea lor majoritate se produc prin asimilarea și scrierea cuvintelor la plural când sunt dictate la singular și invers, scrierea la singular când dictarea se face la plural. Cităm câteva exemple din compunerile și dictările elevilor nevăzători: *televizate* — *televiziune*, *peornesc* = *pornesc*, *filfilizația* = *civilizație*, *petrul* — *petrol*, *piapuri* = *picapuri*, *zumană* = *umană*, *aspilatoare* = *aspiratoare*, *electricitatea* = *electricitate*, *egzita* = *există*, *oamenii* = *oameni*, *iubeau* = *iubea*, *tot* = *toți*, *haine* = *hainele* etc.

6) *Adăugiri de foneme, litere și cuvinte.*

Aici se poate surprinde o anumită regulă și anume adăugarea unor grafeme la sfârșitul cuvântului când acesta se găsește și în cuvântul următor și de preferință la începutul cuvântului următor. Un astfel de exemplu îl constituie frecvența mare în adăugarea grafemului *a*. Sunt adăugate des *t* întors, *l*, *i*, *b*, *p* etc. Dintre aceste grafeme, *a*, *l* și *i* sunt adăugate frecvent și la disgraficul în scrierea în alb-negru. Pe de altă parte, apare fenomenul de repetiție a unor silabe în interiorul cuvântului (*plângegeau*), repetarea unor cuvinte fără sens, repetarea unor silabe în diverse împrejurări (îi), repetarea unor cuvinte (bine, la) și, în fine, repetarea ultimelor silabe.

7) *Înlocuirea unor cuvinte sau comprimarea lor.*

Fenomenul respectiv este întâlnit mai rar și nu întotdeauna duce la schimbarea sensului frazei, mai cu seamă când se are în vedere contextul general (*învățătoare-profesoară* și invers, *soară* = *profesoară*).

8) *Confuzii de foneme și litere*, ca urmare a asemănărilor acustico-optice: *d-p*, *d-b*, *s-ș*, *m-n*, *o-a*, *i-î*, *c-g*, *s-z*, *ce-ci*.

9) *Disortografii*. Apar multe dezacorduri gramaticale, omisiuni ale semnelor gramaticale: puncte, virgule, semnul exclamării, al mirării, lipsa literei mari la început de propoziție.

10) *Rânduri lăsate libere sau suprapuse*. Spații goale între rânduri apar atunci când este mutat punctatorul pe un nou spațiu, înainte de a realiza o coordonare perfectă a spațiului următor de către mâna stângă, care îndeplinește rolul de control. Rândurile suprapuse sau încălecate apar tot din cauza slabei coordonări dintre mâna stângă, care îndeplinește rolul de control, și cea dreaptă, de execuție. Existența acestui fenomen duce la îngreunarea citirii, la scăderea ritmului și chiar la slaba înțelegere a conținutului.

11) *Nesiguranță în scriere*. Acest fenomen apare, uneori, ca urmare a nestăpânirii deprinderii de scriere și se manifestă prin prezența unui text zdrențuit sau cu relief slab, ceea ce îl face ilizibil. Relief slab apare mai frecvent spre sfârșitul compunerii sau al dictării, când se instalează oboseala. Scrisul zdrențuit apare și atunci când, în virtutea unei deprinderi vechi, elevul târăște punctatorul în căsuța plăcii în loc să-l ridice de la un punct la altul.

12) *Texte necoerente, ilogice*. Asemenea manifestări apar, în special, în compuneri la subiecții a căror disgrafie este mai accentuată sau care au și alte tulburări de limbaj, ca balbism, dislalie etc. Compunerile respective se caracterizează prin aceea că dau impresia incapacității copiilor de a lega logic elementele, acțiunile conținute în povestiri, fapt care face ca acestea să fie aride și deseori cu semnificații ambigue. La copiii cu o disgrafie ușoară, se manifestă preocuparea pentru redarea logică a acțiunilor cu motivații cauzale. Ca atare, compunerea devine mai încheată și apare evident conștientizarea sistemelor de asociații ce se stabilesc pe plan mintal între elementele conținute, prin evidențierea dinamismului și plauzibilității lor

În ceea ce privește lectura în alfabetul Braille, erorile de tip dislexic se pot grupa astfel: „repetarea cuvântului, substituirea cuvântului mai frecvent cu un alt cuvânt apropiat ca sens și semnificație, substituirea cuvântului cu grupuri de sunete cu sens sau chiar fără sens, omisiunea literelor, a silabelor și a cuvântului, adăugarea de litere și cuvinte, pronunțarea defectuoasă a sunetelor și a cuvintelor (mai ales, la cei care au și dislalie), nerespectarea intonației și accentului, silabisirea, sărirea ori repetarea intonației și a accentului, silabisirea, sărirea ori repetarea rândurilor.

Greșelile care se pot ivi în lectura Braille, pot fi grupate după cum urmează:

- erori de percepție: omisiune sau adăugire de puncte, omisiunea ultimei silabe;
 - probleme de orientare: inversări, greșeli de organizare în jurul axei verticale și orizontale;
- greșeli de comprehensiune: erori de asociere.

❖ **Evaluarea elevilor cu dizabilități auditive vizează următoarele paliere:**

- evaluarea aparatului fonator;
- evaluarea stării auzului (potențialul auditiv);
- evaluarea gradului de folosire a aparatului de amplificare și a gradului ei de utilitate;
- evaluarea capacității respiratorii;
- evaluarea vocii (intensitate, înălțime, timbru);
- evaluarea inteligibilității vorbirii;
- evaluarea labiolecturii;
- evaluarea corectitudinii emiterii fonemelor în structure verbale diferite;
- evaluarea citirii, scrierii (copiere, transcriere, dictare, autodictare);
- evaluarea vocabularului activ;
- stabilirea dominantei comunicaționale.

Pentru fiecare competență se vor utiliza probe de verificare/evaluare care să indice măsura concretă și observabilă a gradului de realizare a competenței. Vor fi utilizate metode și instrumente de evaluare diverse, care pot fi aplicate în sistemul de școlarizare față în față, dar și în sistemul de școlarizare online:

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

Nr crt	Domeniul investigat/evaluat	Probe/ teste de evaluare/aplicații/teste online
1.	Evaluarea pronunției fonemelor vocalice și consonantice	<ul style="list-style-type: none"> - Album logopedic; - Aplicația „Pași prin lumea sunetelor!” - Alfabetul ilustrat; - Selecție de probe pentru examinarea logopedică complexă- Auxiliar didactic pentru profesorii logopezi; - Platforma Voxikids
2.	Evaluarea limbajului și a comunicării	<ul style="list-style-type: none"> - Proba de evaluare și antrenare a fluenței verbale în citire (Carolina Bodea -Hațegan, 2016) - Testul Crichton -înțelegerea verbală și abilitățile de exprimare verbală; - Probe pentru evaluarea limbajului oral (întrebare/răspuns, analiza enunțurilor); - Probe pentru evaluarea comprehensiunii citirii-răspunsuri la întrebări literale și inferențiale, - Probe pentru evaluarea automatizării citirii -citirea unui text contra cronometru, - Probe pentru evaluarea scrisului - text, cuvinte, numere; - Probe de reproducere a cuvintelor (vorbire reflectată)- reproducere cuvinte perechi formate pe 1,2, 3 și 4 silabe, reproducere a propozițiilor (vorbire reflectată)- reproducere propoziții fonologic complexe după modelul profesorului; - Probe orale de reproducere a ritmului; - Proba Rey de memorie auditivă a cuvintelor-reproducere cuvinte din vocabularul obișnuit spuse / scrise în ordine aleatorie; - Teste de citire a cuvintelor în care se regăsesc sunete deficitare (elaborate de profesor); - Probă pentru evaluarea comprehensiunii citirii -răspunsuri la întrebări literale și inferențiale; - Probă pentru evaluarea automatizării citirii -citirea unui text contra cronometru; - Teste de scriere - text, numere (elaborate de profesor); - Set de instrumente, probe și teste pentru evaluarea educațională a copiilor cu dizabilități- UNICEF, Asociația Reninco România. - Probele Meixner – ”Căsuța cu litere și jucării”, 2012
3.	Evaluarea competențelor auditive	<ul style="list-style-type: none"> - Audiometric tonală și vocală; - Bateria de teste EARS (Med-El); - Proba GASP (trad. Maria Anca, 2007); - Scala Webster (trad. Maria Anca, 2007); - Scala Integrată de Dezvoltare (Cohlear);
4.	Evaluarea competențelor de labiolecturare	<ul style="list-style-type: none"> - Probe de evaluare a competențelor de labiolecturare -foneme, cuvinte, propoziții;
5.	Evaluarea psihomotrică	<ul style="list-style-type: none"> - Probe de evaluare a motricității, orientării spațio-temporal, lateralității și integrării senzorio-motorii; - Scala Portage, Proba Ozeretski- Guillmain, Proba Ray, (din ”Set de instrumente – probe și teste pentru evaluarea educațională a copiilor cu dizabilități”- Unicef, Reninco, 2003)

EXEMPLE:

1. *Exemple de sarcini de evaluare adaptate, cu rol de a identifica măsura în care s-au dezvoltat competențele specifice în anii anteriori de studiu.*

Itemul 1

Domeniul de conținut: Ortofonie
Competența specifică: 2.3. Efectuarea independentă a exercițiilor de respirație neverbală și verbală
<i>Item propus</i>
Cerința

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

Execută exercițiile de respirație neverbală, respectând indicațiile date
<i>Observații- se consemnează calitatea execuției, alte aspecte</i>

Itemul 2

Domeniul de conținut: Ortofonie
Competența specifică: 2.3. Efectuarea independentă a exercițiilor de respirație neverbală și verbală
<i>Item propus</i>
Cerința
Execută exercițiile de respirație verbală, respectând indicațiile date
<i>Observații- se consemnează calitatea execuției, alte aspecte</i>

Itemul 3

Domeniul de conținut: Ortofonie
Competența specifică: 2.3. Efectuarea independentă a exercițiilor de respirație neverbală și verbală
<i>Item propus</i>
Cerința
Citește numerele de la 1-4, 1-8, 1-12 pe o singură expirație
<i>Observații- se consemnează calitatea execuției, alte aspecte</i>

Domeniul de conținut: Ortofonie
Competența specifică: 2.3. Efectuarea independentă a exercițiilor de respirație neverbală și verbală
<i>Item propus</i>
Cerința
Citește propozițiile pe o singură expirație
<i>Observații- se consemnează calitatea execuției, alte aspecte</i>

2. Exemple de sarcini de evaluare adaptate, pe niveluri (minim, mediu înalt), care vizează competențe specifice având rolul de a fundamenta construirea activităților de învățare remediale, contextualizate și centrate pe competențe.

a) Domeniul de conținut: Ortofonie

Itemul 1

Domeniul de conținut: Ortofonie		
Competența specifică 3.1. Articularea diftongilor, triftongilor, a hiaturilor, a vocalelor duble, a sunetelor complexe, a grupurilor de două și trei consoane, izolat și în structuri verbale simple și complexe, în limitele dezvoltării psihoindividuale		
Evaluarea pronunției diftongilor și triftongilor în structuri verbale complexe		
<i>Item propus</i>		
Cerința		
Pronunță corect cuvintele care conțin diftongi și triftongi din textul dat		
<i>Descriptori</i>		
<i>Nivel înalt</i>	<i>Nivel mediu</i>	<i>Nivel minim</i>
Pronunță corect toate cuvintele care conțin diftongi și triftongi din textul dat	Pronunță corect peste 50% din cuvintele care conțin diftongi și triftongi din textul dat	Pronunță corect peste 30% din cuvintele care conțin diftongi și triftongi din textul dat
<i>Item propus</i>		
Cerința:		
Completează propozițiile lacunare cu cuvintele nou formate care conțin triftongi		
<i>Nivel înalt</i>	<i>Nivel mediu</i>	<i>Nivel minim</i>
Completează propozițiile și pronunță corect toate cuvintele care conțin triftongi	Completează propozițiile și pronunță corect 50% dintre cuvintele care conțin triftongi	Completează propozițiile și pronunță corect 30% dintre cuvintele care conțin triftongi
<i>Item propus</i>		

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

Cerința Desparte corect cuvintele în silabe și grupează-le în două coloane care conțin diftongi și triftongi		
<i>Nivel înalt</i>	<i>Nivel mediu</i>	<i>Nivel minim</i>
Desparte corect toate cuvintele în silabe și le grupează în două coloane care conțin diftongi și triftongi	Desparte corect în silabe 50 % dintre cuvinte și le grupează în două coloane care conțin diftongi și triftongi	Desparte corect în silabe 30% dintre cuvinte și le grupează în două coloane care conțin diftongi și triftongi
<i>Item propus</i>		
Cerința Transformă la forma de plural cuvintele care conțin triftongi		
<i>Nivel înalt</i>	<i>Nivel mediu</i>	<i>Nivel minim</i>
Transformă corect toate cuvintele care conțin triftongi	Transformă corect 50 % dintre cuvintele care conțin triftongi	Transformă corect 30 % dintre cuvintele care conțin triftongi

b) Domeniul de conținut: Labiolectură

Itemul 1

Domeniul de conținut: Labiolectură		
Competența specifică: 1.2. Identificarea și utilizarea adaptată a informațiilor din mediul social în care acționează elevul		
<i>Item propus</i>		
Cerința Subliniază și scrie enunțurile unde Harap Alb apare supărat și furios		
<i>Descriptori</i>		
<i>Nivel înalt</i>	<i>Nivel mediu</i>	<i>Nivel minim</i>
Identifică și scrie corect enunțurile solicitate	Identifică și scrie corect doar 50 % dintre enunțuri	Identifică și scrie corect doar 30% dintre enunțuri
Domeniul de conținut: Labiolectură		
Competența specifică: 1.2. Identificarea semnificației unui mesaj pe teme diverse, receptat auditiv și/sau vizual (labial, mimico-gestual, dactil)		
<i>Item propus</i>		
Cerința: Ascultă cu atenție cuvintele și încearcă să le redai cât mai corect		
<i>Descriptori</i>		
<i>Nivel înalt</i>	<i>Nivel mediu</i>	<i>Nivel minim</i>
Spune/scrie toate cuvintele percepute prin labiolectură	Spune/scrie 50 % din cuvintele percepute prin labiolectură	Spune/scrie 30 % din cuvintele percepute prin labiolectură
Domeniul de conținut: Labiolectură		
Competența specifică: 1.2. Identificarea semnificației unui mesaj pe teme diverse, receptat auditiv și/sau vizual (labial, mimico-gestual, dactil)		
<i>Item propus</i>		
Cerința: Spune și scrie perechi de sinonime cu cuvinte din textul dat și formează propoziții cu acestea		
<i>Descriptori</i>		
<i>Nivel înalt</i>	<i>Nivel mediu</i>	<i>Nivel minim</i>
Spune/scrie toate perechile de sinonime. Formează propoziții corecte cu perechile de sinonime identificate.	Spune/scrie în proporție de 50% perechi de sinonime. Formează propoziții corecte doar cu 50% dintre acestea.	Spune/scrie în proporție de 30% perechi de sinonime. Formează propoziții corecte doar cu 30% dintre acestea.

Domeniul de conținut: Stimulare polisenzorială: Educarea auzului

Domeniul de conținut: Stimulare polisenzorială: Educarea auzului		
Competența specifică 1.1. Identificarea și utilizarea adaptată a informațiilor din mediul social în care acționează elevul		
Item propus		
- Identificarea/diferențierea progresivă a sunetelor <i>neverbale din mediul apropiat (de ex.telefon, sonerie, aspirator, mașina de spălat, hotă, bătați din palme, onomatopee, instrumente muzicale)</i>		
<i>Descriptori</i>		
<i>Nivel înalt</i>	<i>Nivel mediu</i>	<i>Nivel minim</i>
<i>Identifică/diferențiază auditiv întotdeauna sunetele neverbale din mediul apropiat</i>	<i>Identifică/diferențiază auditiv sunetele neverbale familiare din mediul apropiat</i>	<i>Identifică/diferențiază auditiv doar unele sunete neverbale din mediul apropiat - necesită atenționare și repetarea stimulului auditiv</i>
Item propus		
Identificarea/diferențierea progresivă a sunetelor verbale (cuvinte, propoziții simple și dezvoltate)		
<i>Nivel înalt</i>	<i>Nivel mediu</i>	<i>Nivel minim</i>
<i>Identifică/diferențiază auditiv cuvinte, propoziții simple și propoziții dezvoltate, fără suport vizual</i>	<i>Identifică/diferențiază auditiv cuvinte, propoziții simple, fără suport vizual</i>	<i>Identifică/diferențiază cuvinte percepute auditiv, fără suport vizual; Identifică ptopoziții simple cu suport vizual</i>
Competența specifică 1.2. Identificarea semnificației unui mesaj pe teme diverse, receptat auditiv		
Item propus		
-Răspunsuri la întrebări percepute auditiv		
<i>Nivel înalt</i>	<i>Nivel mediu</i>	<i>Nivel minim</i>
<i>Răspunde corect la întrebări dezvoltate, care nu se referă la contextul imediat percepute auditiv, fără suport vizual</i>	<i>Răspunde corect la întrebări simple, care se referă la contextul imediat, percepute auditiv, fără suport vizual; necesită uneori repetarea/reformularea întrebării</i>	<i>Răspunde corect la întrebări simple, care se referă la contextul imediat, percepute auditiv; necesită repetarea/reformularea întrebării sau suport vizual</i>
Item propus		
-Efectuarea unor acțiuni solicitate prin instructaj verbal		
<i>Nivel înalt</i>	<i>Nivel mediu</i>	<i>Nivel minim</i>
<i>Execută comenzi complexe, percepute auditiv, fără suport vizual</i>	<i>Execută comenzi simple, percepute auditiv, fără suport vizual</i>	<i>Execută comenzi simple, percepute auditiv, cu suport vizual sau cu repetarea/reformularea comenzii</i>

c) Domeniul de conținut: Structurarea și dezvoltarea limbajului

Domeniul de conținut: Structurarea și dezvoltarea limbajului		
Competența specifică 1.3. Identificarea mesajului unui text scris, în care se prezintă întâmplări, evenimente, fenomene diverse		
Item propus		
-Identificarea formei de singular/plural a unor substantive		
<i>Descriptori</i>		
<i>Nivel înalt</i>	<i>Nivel mediu</i>	<i>Nivel minim</i>
<i>Identifică forma de singular a tuturor cuvintelor prezentate la plural (10 cuvinte)</i>	<i>Identifică forma de singular pentru 7 din cele 10 cuvinte prezentate la plural</i>	<i>Identifică forma de singular pentru 5 din cele 10 cuvinte prezentate la plural</i>
Item propus		
Alegerea variantei corecte de răspuns la întrebări:		
<i>Nivel înalt</i>	<i>Nivel mediu</i>	<i>Nivel minim</i>
<i>Alege variantele corecte de răspuns la toate întrebările</i>	<i>Alege variantele corecte de răspuns la cel puțin 60% din întrebări</i>	<i>Alege variantele corecte de răspuns la cel puțin 40% din întrebări</i>
Competența specifică 3.3 .Transpunerea imaginilor, situațiilor, întâmplărilor diverse în cuvinte, propoziții, text scurt		
Item propus		
Formularea de propoziții prin completarea propozițiilor lacunare cu cuvintele potrivite		

<i>Nivel înalt</i>	<i>Nivel mediu</i>	<i>Nivel minim</i>
<i>Completează corect toate propozițiile cu cuvintele potrivite</i>	<i>Completează corect cel puțin jumătate din propozițiile lacunare cu cuvintele potrivite</i>	<i>Completează corect cel puțin 30 % din propozițiile lacunare cu cuvintele potrivite</i>
Item propus		
Formularea de propoziții orale și scrise		
<i>Nivel înalt</i>	<i>Nivel mediu</i>	<i>Nivel minim</i>
<i>Formulează corect propoziții dezvoltate cu cuvinte date</i>	<i>Formulează propoziții dezvoltate, inteligibile, cu câteva greșeli de topică</i>	<i>Formulează propoziții simple cu cuvinte date, parțial inteligibile, cu greșeli de topică</i>

IV. RECOMANDĂRI PENTRU CONSTRUIREA NOILOR ACHIZIȚII

În urma analizei competențelor vizate a fi atinse la finalul clasei a X-a și a privind nivelul anticipat de achiziții și nivelul de competențe vizat conform particularităților de învățare ale elevilor, se recomandă ca activitățile de învățare pentru dezvoltarea și formarea competențelor la finalul clasei a XI-a să fie proiectate și realizate în contextul următoarelor coordonate:

- EVALUAREA PERSONALITĂȚII ȘI A COMPORTAMENTULUI
 - Prevenția comportamentelor negative și a situațiilor de criză
- EVALUAREA FUNCȚIONALITĂȚII ÎN CONTEXTUL ȘCOLAR ȘI SOCIAL
 - Deprinderi sociale
- IDENTITATE
 - Comportamente proactive
 - Capacitatea de decizie
- AUTOCONTROL EMOȚIONAL
 - Comportamente dezirabile;
 - Managementul conflictelor;
 - Prevenția comportamentelor negative și a situațiilor de criză
 - Fenomenul de bulling.

În urma evaluării inițiale, după ce s-a constatat nivelul de achiziții al elevilor, profesorul psihopedagog se găsește în etapa de proiectare a activității terapeutice, a stabilirii formelor de terapie și intervenție psihopedagogică, în vederea recuperării și însușirii noilor achiziții.

Achizițiile considerate de dobândit pentru anul școlar 2023 – 2024 vor avea la bază fondul achizițiilor anterioare în noi contexte de învățare, combinate cu elemente din anul în curs.

Se recomandă :

- Elaborarea itemilor de evaluare care vor verifica nivelul competențelor generale și specifice pe domenii de dezvoltare, aferente clasei a X-a
- Stabilirea acelor competențe nestructurate și insuficient formate sau automatizate în clasa a X-a evidențiate de evaluarea inițială;
- Selectarea competențelor specifice care răspund nevoilor de intervenție;
- Realizarea planificării calendaristice pentru clasa a XI-a, incluzând și acele conținuturi care trebuie recuperate, respectiv a competențelor insuficient formate sau neautomatizate.

Fiecare domeniu de conținut/de intervenție terapeutică presupune parcurgerea unor etape în vederea formării competențelor specifice și generale.

EXEMPLE:

Pentru domeniul ORTOFONIE, etapele orientative de desfășurare a activității sunt:

- **emitere:** revenire la fonemele alterate

- **corectare:** în structuri verbale simple, complexe, vorbire liberă, dirijată pe teme studiate la clasă; autocorectare

- **exersare:**

❖ în cele trei poziții: inițială, medie, finală

❖ includerea elementelor concrete în activități de tip comunicativ: dialog, reproduceri, elemente de dramatizare și detașare a personajului

❖ pe text lucrat la clasă

❖ răspunsuri simple la întrebări

❖ exersarea tuturor categoriilor de întrebări și formarea capacității de a formula întrebări (recunoașterea sensului întrebării)

❖ cu intensitatea vorbirii, intonația (. ; ? !), accentul în silabă

- **consolidare:** automatizarea și transferul; semnul exclamării

- **extrapolare:** citirea unui text nou

Exemple de activități care pot fi realizate pentru dezvoltarea competențelor insuficient structurate/consolidate pentru elevii cu dizabilități de auz:

Ortofonie

- Dezvoltarea deprinderilor de respirație verbală corectă:
 - Citirea de logatomi, cuvinte, propoziții dezvoltate, numere, întrebări, pe o singură expirație;
- Consolidarea/automatizarea pronunției fonemelor în comunicarea curentă:
 - Corectarea tulburărilor de articulare a fonemelor vocalice și consonantice;
 - Corectarea substituirilor consoanelor cu punct de articulare apropiat prin reluarea procedurilor de articulare și implementare corecte;
 - Corectarea sonorizării consoanelor surde cu emisie întreruptă prin accentuarea emisiei explozive; corectarea dezvoltării consoanelor sonore cu emisie întreruptă prin intuirea vibrațiilor laringiene;
 - Corectarea consoanelor cu emisie continuă surde și sonore prin accentuarea emisiei continue a suflului de aer expirat;
 - Deparazitarea consoanei aflate înaintea altei consoane prin articularea imediată a consoanei următoare în șoaptă și deparazitarea consoanei în poziție finală prin folosirea vocii șoptite;
 - Rostirea unor propoziții dezvoltate cu introducerea momentului de retenție pentru marcarea pauzelor de vorbire .
- Creșterea inteligibilității exprimării orale prin exersarea elementelor prozodice ale comunicării verbale:
 - Exersarea intonației – citirea unor texte cu urcarea și coborârea vocii spre finalul propozițiilor, marcarea și redarea pauzelor de vorbire, accentuarea centrelor logice în formularea propozițiilor.

Labiolectură

- Stabilirea corelației și a unui raport corect între recepție (labiolectură) și emisie (articulație), sprijinirea labiolecturii pe auz și articulație și a auzului pe labiolectură:
 - Recepția și redarea unor povestiri prezentate de profesor, scrierea după dictare a unor povestiri;
 - Exerciții de labiolecturare a unor cuvinte ce conțin sunete omorganice sau omonime vizuale, incluse în diverse contexte pentru ușurarea înțelegerii mesajului.
- Conștientizarea apariției unor erori în recepția vorbirii prin labiolectură și posibilitatea corectării acestora pe baza înțelegerii contextului:

- Descifrarea unor texte lacunare prezentate oral, cu ajutorul unei liste de cuvinte;
- Exersarea labiolecturării unor întrebări și răspunsuri prin redarea unei conversații purtate în contexte situaționale date.

Antrenament auditiv

- Percepția auditivă a sunetelor neverbale în contexte diferite:
 - Orientarea spre sursele sonore, localizarea/ identificarea surselor sonore;
 - Identificarea și diferențierea sunetelor neverbale;
 - Diferențierea calităților auditive (timbrul, intensitatea, înălțimea, direcția, durata).
- Percepția auditivă a sunetelor verbale în contexte diferite:
 - Perceperea vocii umane;
 - Perceperea auditivă a fonemelor și a structurilor verbale asociate cu labiolectura; Perceperea structurilor verbale numai pe cale auditivă, fără labiolectură;
 - Identificarea, discriminarea și reproducerea structurilor verbale;
 - Înțelegerea auditivă.

Structurarea și dezvoltarea limbajului:

- Îmbogățirea continuă a vocabularului, exersarea și extinderea lui în arii curriculare specifice diferitelor discipline de învățământ, activizarea vocabularului pasiv prin susținerea de discursuri pe teme ecologice:
 - Conversația dirijată în urma vizionării unor filme documentare cu conținut ecologic;
- Aplicarea în scris a caracteristicilor fundamentale a exprimării verbale: claritate, coerența logică prin redactarea unui text
 - Redactarea autobiografiei, utilizarea datelor din actele de identitate (certificat de naștere, carte de identitate, pașaport);
- Construirea unor enunțuri în care au loc schimbări ale valorii gramaticale a cuvintelor, realizarea acordului diferitelor părți de vorbire:
 - Folosirea întrebărilor pentru aflarea părților principale ale propoziției;
- Ordonarea în succesiune logică a cuvintelor în propoziții și a propozițiilor în text prin susținerea de dialoguri pe teme curente și pe cele implicate în pregătirea pentru viață și muncă:
 - Exerciții de simulare a unor situații problemă din spațiul de locuit și rezolvarea lor
- Consolidarea competențelor de exprimare orală și scrisă prin caracterizarea unor persoane, descrierea relațiilor interumane:
 - Descrierea relațiilor între colegi, a raporturilor între oameni (cooperare, colaborare, prietenie, toleranță).

Pentru a se asigura continuitatea curriculumului, vor fi diversificate criteriile de structurare a conținuturilor, conform nivelului de dezvoltare atins de fiecare elev. În cazul în care se constată că nu a fost atins nivelul superior al competențelor stabilite pentru clasa a X-a, se vizează reluarea temelor.

De exemplu, pentru elevii cu dizabilități auditive, în activitățile de Structurarea și dezvoltarea limbajului se pot utiliza texte pe care elevul le studiază la Limba și literatura română, permițând astfel fuzionarea competențelor propuse pentru îmbunătățire cu competențe din anul școlar în curs.

La Ortofonie, în vederea corectării tulburărilor de pronunție, materialul verbal selectat în vederea consolidării/automatizării pronunției fonemelor, poate conține cuvinte din vocabularul specific diferitelor discipline cuprinse în planul cadru corespunzător unității de învățământ. Astfel, elevii își perfecționează deprinderile de articulare corectă, iar pe de altă parte își pot consolida vocabularul de specialitate.

În vederea dezvoltării competenței de receptare de mesaje în contexte de comunicare diverse, în activitățile de Antrenament auditiv sau de Labiolectură profesorul va valorifica material verbal (cuvinte, propoziții, texte) cuprins în programele școlare corespunzătoare celorlalte discipline pentru a asigura consolidarea achizițiilor învățării predate deja și pentru reducerea eventualelor decalaje.

În cadrul activităților de terapii și programe de intervenție, se pot aborda teme cuprinse în prioritățile de dezvoltare europeană, cum ar fi:

- cunoașterea și dezvoltarea identității lingvistice și culturale a comunității persoanelor cu dizabilități auditive, respectiv a comunității surzilor,
- participarea la viața comunității, la viața democratică,
- incluziunea socială, în special integrarea tinerilor pe piața muncii.

Resurse educaționale deschise, adaptate elevilor cu dizabilități auditive, care abordează tematicile mai sus menționate se pot accesa pe următoarele platforme:

- <http://www.e-adapt.eu>
- <https://afostodata.net/povesti-in-limba-semnelor/>
- <https://manual.aig.ro/>

De asemenea, o atenție deosebită poate fi acordată temelor referitoare la mediu și schimbările climatice, alimentația sănătoasă, educația pentru sănătate, educație financiară, educație juridică, educație antreprenorială, educație rutieră, educație civică, etc. Aceste teme pot fi abordate atât în activitățile de structurarea și dezvoltarea limbajului, cât și în cele de labiolectură, ortofonie, antrenament auditiv. Exemple de materiale, fișe de lucru care conțin teme mai sus menționate pot fi consultate la secțiunea ”Exemple de resurse educaționale deschise pentru elevii cu dizabilități auditive”

Exemple de resurse educaționale utilizate în activitățile terapeutic-recuperative cu elevii cu dizabilități auditive

Fișa nr. 1

Terapii și programe de intervenție-Psihomotricitate

Învățământ Special -Dizabilități auditive

Numele și prenumele elevului :

Clasa:

Profesor psihopedagog Lăcrămioara Ursache

PROGRAM DE RESPIRAȚIE ”**RESPIRĂ CORECT!**” -neverbală și verbală-

1.Program de respirație neverbală

- a. - **Pumnii strânși** pe un baston imaginar, INSPİR, ridicăm brațele deasupra capului
- b.- EXPIR cu brațele revenind la piept,încetinit,
- a.- INSPİR, ridicăm brațele deasupra capului,
- b.- EXPIR, cu brațele revenind la piept,încetinit,

De mai multe ori

-Pumnii strânși pe un baston imaginar, INSPİR, înclinăm brațele lateral dreapta

- a. -EXPIR cu brațele revenind la piept,încetinit,
- a. -INSPİR, înclinăm brațele lateral stânga
- b. - EXPIR, cu brațele revenind la piept,încetinit,

De mai multe ori

2. Program de respirație verbală

1. INSPİR lung _____ EXPIR a, e, i, o, u
INSPİR lung _____ EXPIR pa,ma, ba, pe,me, be, pi, mi, bi, po, mo, bo, pu, mu, bu

- INSPIR lung _____ EXPIR apa, ama, aba, epe, eme, ebe, ipi, imi, ibi, opo, omo, obo
upu, umu, ubu
- INSPIR lung _____ EXPIR papa, meme, bibi, popo, mumu
2. INSPIR lung _____ EXPIR 1,2,3,4 pauză __ 1,2,3,4,5,6,7,8 __
____ pauză __ 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12
3. INSPIR lung _____ EXPIR Ioana ia vioara.
INSPIR lung _____ EXPIR Mihai taie foi.

Fișa nr. 2

Terapii și programe de intervenție-Ortofonie

Învățământ Special -Dizabilități auditive

Numele și prenumele elevului:

Clasa a XI a

Profesor psihopedagog: Lăcrămioara Ursache

FIȘĂ DE LUCRU

AUTOMATIZAREA PRONUNȚIEI FONEMELOR VOCALICE - DIFTONGI, TRIFTONGI

1. Citește cu atenție textul ” **FESTIVALUL TALENTELOR**” (L.Ursache)

În fiecare an, în luna august, are loc în localitatea Dumbrăvioara de Câmpie **FESTIVALUL TALENTELOR**. La festival participă persoane care consideră că au un talent neobișnuit pentru ceva anume: aptitudini artistice, plastice, matematice, sportive, culinare, literare etc.

Anul acesta organizatorii doreau o premieră și au înscris pe liste multe familii din toată lumea: familia Friț din Germania, familia Peter din Cehia, familia Adam din Rusia, familia Stoian din Bulgaria, familia Basil din Grecia și familia Tai din China. Familia Friț va cânta la acordeon și vioară, familia Peter va avea un număr de acrobație cu creioane, familia Adam va picta un tablou comun, familia Stoian va cânta în duet muzică clasică, familia Basil va dansa sirtaki, iar familia Tai va executa un număr de meditație orientală în picioare.

Producătorii credeau că vor fi puțini spectatori, dar publicul anunțat va fi numeros, iar reprezentațiile demne de premiile puse în joc. Din acest ultim motiv, mulți dintre participanți vor dori să revină cu numere interesante și anul viitor.

2. Selectează din text cuvintele care conțin diftongi. Formează 3 propoziții cu cuvinte din text în care se găsesc diftongii AU , EA , OA.

3. Completează spațiile goale conform modelului și spune ce observi. Spune/scrie ce triftongi conțin noile cuvinte.

Exemplu: Dacă domnul Friș este **neamț**, atunci doamna Friș este **nemțoaică**.

Dacă domnul Peter este ceh, doamna Peter este _____

Dacă domnul Adam este rus, doamna Adam este _____

Dacă domnul Stoian este bulgar, doamna Stoian este _____

Dacă domnul Basil este grec, doamna Basil este _____

Dacă domnul Tai este chinez, doamna Tai este _____

4. Desparte fiecare cuvânt în silabe și grupează-le în cele două coloane:
august, localitatea, Dumbrăvioara, personae, deoarece, lumea, Stoian, Tai, vioară, tablou, creioane,
doreau, picioare, credeau

DIFTONGI	TRIFTONGI

5. Transformă la forma de plural cuvintele nou create:

Exemplu: **nemțoaică** = **nemțoaice**

6. Tu ai vreun talent special? Dacă răspunsul tău este afirmativ, scrie câteva rânduri despre cum îl folosești!.

Vocabular:

Talent= aptitudine, îndemânare pentru a desfășura o anumită activitate

Aptitudine= capacitate

Premieră= activitate desfășurată prima dată

Acrobație=exercițiu de gimnastică dificil de realizat

Sirtaki=dans popular grecesc

Meditație=gândire adâncă pentru liniștire; pregătire suplimentară într-un anumit domeniu

Clipart: <https://www.freepik.com/free-vector/people-having-party-celebration>

Fișa nr. 3

Terapii și programe de intervenție-Ortofonie

Învățământ Special -Dizabilități auditive

Tema: Diferențierea sunetelor S-Ț

Competența vizată: 2.4. Formarea abilității de vorbire reflectată și independentă: la nivel fonematic, la nivel de cuvânt, la nivel propozițional

Numele și prenumele elevului:

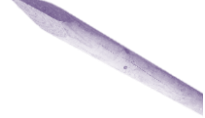

Clasa a XI a

<https://www.didactic.ro/materiale-didactice/diferentierea-st>

Fișă de lucru

Diferențierea sunetelor S-Ț

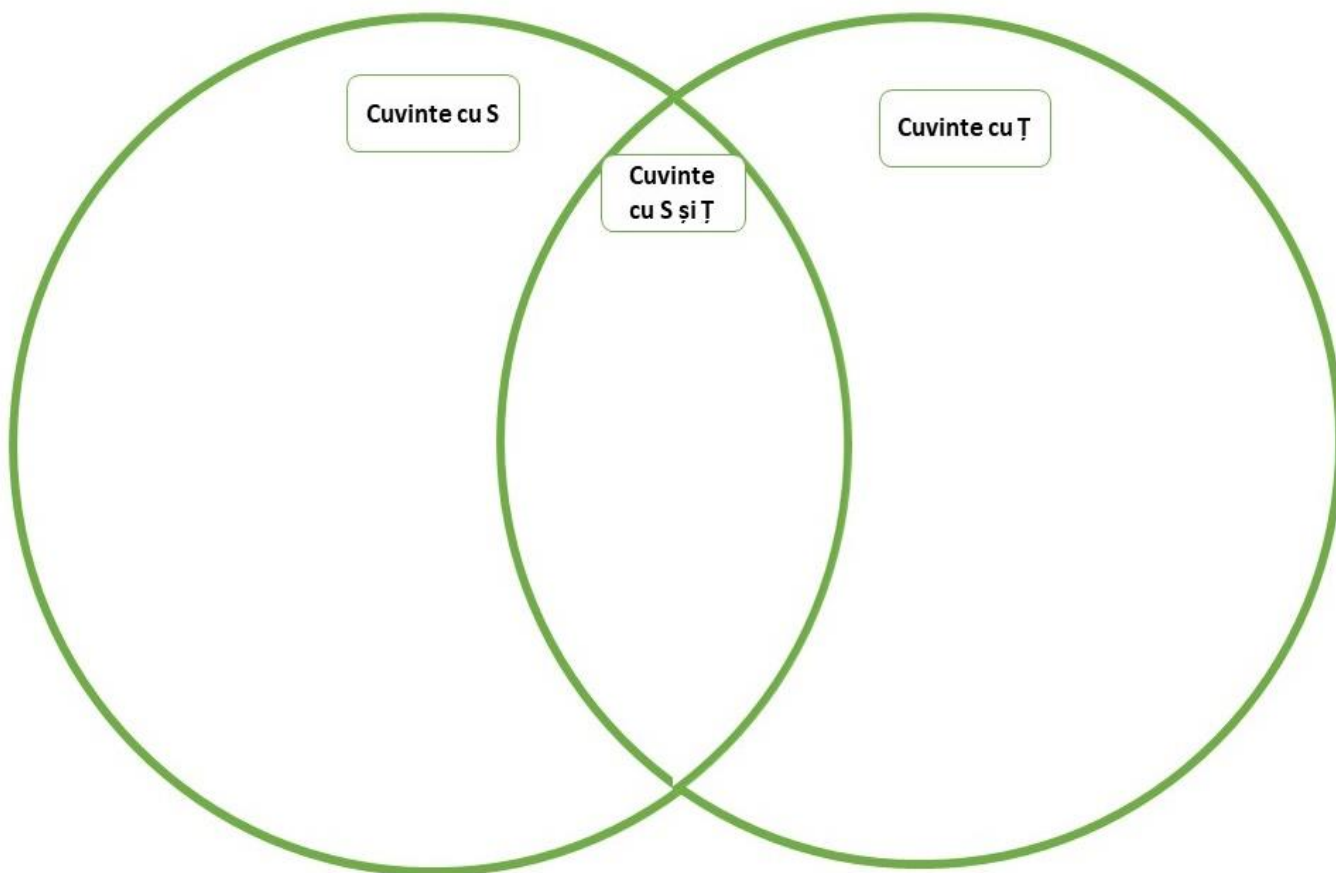
1. Citește și încercuiește cuvintele scrise corect:

			
săpun țapun	pisică pițică	strus struț	braț bras
			
țapă sapă	țeapă seapă	ceaț ceas	ceasă ceață
			
dinți dinsi	veveriță veverisă	înghețată înghesată	țărani sărani

			
țintă sintă	broscoi broțcoi	danț dans	concurs concurț

2. Citește cuvintele și scrie-le în casetele potrivite:

- sus, sos, țap, sac, suc, țel, lanț, urs, strop, struț, disc,
- soare, supă, țară, sunet, nisip, dosar, scaun, țintă, spital, țurțuri, castel, cocos, mască, lecții, părinți
- biscuiți, peisaj, piersică, stafide, busolă, cascador, mustață, țelină, brățară, mărțișor, prințesă, ascuțitoare, construcție

3. Completează cuvintele cu litera S sau cu litera Ț:

mu...că	ra...ă	fa...ole	...anie	ho...
...tup	...ăran	veveri...ă	ma...ă	bra...e
ba...chet	o...et	jude...	ca...tel	fra...i

4. Citește propozițiile. Subliniază cu roșu cuvintele care conțin sunetul S, cu verde cuvintele care conțin sunetul Ț și cu albastru cuvintele care conțin ambele sunete (S și Ț).

- ❖ Sara ne-a trimis o scrisoare din Spania.
- ❖ Pe strada aceasta sunt multe semafoare.
- ❖ Sanda face spaghetti cu sos de usturoi.
- ❖ Pisica stă întinsă la soare.
- ❖ Săndel construiește un castel de nisip.

- ❖ Veverița țopăie din creangă în creangă.
- ❖ Țicu are doi căței cumiți.
- ❖ Vlăduț este un băiețel drăguț.
- ❖ Băiețelul acesta are doi dinți cariați.
- ❖ Țânțarul l-a înțepat pe Dănuț.

- ❖ Țapul este închis în țarc.
- ❖ Pisica are smântână pe mustăți.
- ❖ Soarele strălucește chiar și la asfințit.
- ❖ Prințesa stă într-un castel frumos.
- ❖ La streășina casei sunt mulți țurțuri.

5. Citește textul de mai jos. Subliniază cuvintele scrise greșit:

Sandu este un pețcar iscusit. În fiecare dimineasă își ia undisa și plească la pescuit. El se urcă în barcă și vâtlește până ajunge în mijlocul lacului. Acolo țcoate undisa și începe să pețcuiască. De obicei, prinde mulsi pești: pățrăvi, carași și crapei.

Rescrie textul de mai sus, folosind forma corectă a cuvintelor scrise greșit:

Fișa nr. 4

Terapii și programe de intervenție-Labiolectură

Învățământ Special -Dizabilități auditive

Numele și prenumele elevului:

Clasa: a XI a

Profesor psihopedagog: Lăcrămioara Ursache

FIȘĂ DE LUCRU

1. Ascultă cu atenție fragmentul din povestea ”Povestea lui Harap Alb”, de Ion Creangă . Încearcă să povestești-oral/prin intermediul limbajului mimico-gestual- cu cât mai mare precizie, cum era fiul cel mic al craiului.

” Fiul craiului cel mai mic, făcându-se atunci roș cum îi gotca, iese afară în grădină și începe a plânge în inima sa, lovit fiind în adâncul sufletului de apăsătoarele cuvinte ale părintelui său. **Și cum sta el pe gânduri și nu se dumerea ce să facă pentru a scăpa de rușine, numai iaca se trezește dinaintea lui cu o babă gârbovită de bătrânețe, care umbla după milostenie.**

– Da ce stai așa pe gânduri, luminate crăișor? zise baba; alungă mâhnirea din inima ta, căci norocul îți râde din toate părțile și nu ai de ce fi supărat. Ia, mai bine miluiește baba cu ceva.

– Ia lasă-mă-ncolo, mătușă, nu mă supăra, zise fiul craiului; acum am altele la capul meu.

– Fecior de crai, vedea-te-aș împărat! Spune babei ce te chinuiește; că, de unde știi, poate să-ți ajute și ea ceva.

– Mătușă, știi ce? Una-i una și două-s mai multe; lasă-mă-n pace, că nu-mi văd lumea înaintea ochilor de necaz.

.....
Fiul craiului, fermecat de vorbele babei, scoate atunci un ban și zice:

- Ține, mătușă, de la mine puțin și de la Dumnezeu mult.

- De unde dai, milostivul Dumnezeu să-ți dea, zise baba, și mult să te înzilească, luminate crăișor, că mare norocire te așteaptă. Puțin mai este, și ai să ajungi împărat, care n-a mai stat altul pe fața pământului așa de iubit, de slăvit și de puternic. (Povestea lui Harap Alb, de Ion Creangă)

2. Subliniază și scrie enunțurile unde Harap Alb apare **supărat și furios**.

3. Roagă un coleg să-ți citească fragmentul marcat cu albastru. Explică sensul următoarelor expresii verbale:

A sta pe gânduri

A se dumiri

4. Ascultă cu atenție cuvintele și încearcă să le redai cât mai corect :

crai
ghinion luminat
suflet idei gânduri
iese umblă război inimă
noroc prinț pace
merge

5. a. Spune și scrie perechi de sinonime cu cuvintele exersate mai sus:

~~crai~~ ghinion luminat suflet idei gânduri iese umblă

război inimă noroc ~~prinț~~ pace merge

Exemplu: _____ crai _____ ~~prinț~~ _____

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

b. Formează propoziții cu 2 perechi de sinonime .

Fișa nr. 5

Terapii și programe de intervenție-Structurarea și dezvoltarea limbajului

Învățământ Special -Dizabilități auditive

Numele și prenumele elevului:

Clasa a XI a

Profesor:

FIȘĂ DE LUCRU

”Turnul Croitorilor”

1. Citește cu atenție informațiile despre Bastionul Turnul Croitorilor.

Bastionul sau Turnul Croitorilor se află în orașul Cluj-Napoca. El a fost construit cu scopul de a apăra orașul pe vremea domniei lui Mihai Viteazul, în secolul al XV lea. Monumentul poartă numele croitorilor, cei care au fost răspunzători în acei ani de întreținerea și apărarea sa. A fost distrus de mai multe ori din cauza răscoalei mercenarilor, a atacurilor oștenilor lui Mozes Szekely, principe de Transilvania și a soldaților pașei Kuciuk, a exploziilor și nenumăratelor războaie. Turnul a fost reconstruit așa cum arată astăzi în anul 1718 de către un general austriac.

Turnul Croitorilor are o mare însemnătate istorică pentru că a fost ”martor” la uciderea lui Baba Novac, generalul lui Mihai Viteazul. După ce a recucerit orașul Cluj, pe locul unde a fost omorât credinciosul său oștean, Mihai Viteazul a înfipt un steag și târziu, în anul 1975, lângă turn, a fost ridicată statuia lui Baba Novac pentru a-i cinsti memoria.

În zilele noastre, monumentul găzduiește o expoziție și, uneori, este locul unde au loc diferite evenimente culturale.

2. Încercuiește răspunsul ADEVĂRAT sau FALS pentru următoarele întrebări:

- a. Fortăreața **Turnul Croitorilor** poartă numele croitorilor A F
- b. Rolul **Turnului Croitorilor** era de a adăposti soldații A F
- c. **Turnului Croitorilor** a fost ”martor” la cucerirea orașului Cluj A F
- d. Mihai Viteazul a construit o statuie în memoria lui Baba Novac A F
- e. **Turnul Croitorilor** a fost reconstruit în secolul al XV lea A F
- f. **Turnul Croitorilor** a devenit sală de cinema în zilele noastre A F

3. Transferă cuvintele la formele de singular și/ plural conform indicațiilor din tabel:

NUMĂRUL SINGULAR	NUMĂRUL PLURAL
bastion	bastioane
turn	?
domnie	?
?	croitori
monument	?
răscoală	?
?	atacuri
soldat	soldați
explozie	?
?	războaie
credincios	?
steag	?
expoziție	?
?	evenimente

4. Subliniază în text cuvintele care conțin grupurile de consoane: CR, PR, RN, RT, TR, VR. Alege 3 dintre acestea și formează propoziții:

VOCABULAR:

Bastion = construcție cilindrică așezată în colțul unei fortărețe

Răscoală = formă de protest a țăranilor

Mercenari = ostaș plătit să lupte pentru o persoană în avantajul acesteia

Principe = domnitor, prinț

Fișa nr. 6

Terapii și programe de intervenție-Psihomotricitate

Învățământ Special -Dizabilități auditive

Numele și prenumele elevului:

Clasa a XI a

Profesor psihopedagog Lăcrămioara Ursache

FIȘĂ DE LUCRU

1. Citește cu atenție textul de mai jos!

Ce înseamnă să fii vegan?

O persoană vegană nu mănâncă carne, pește, pui, brânză, ouă sau alte produse lactate, cum ar fi înghețata sau laptele. De aici vine o altă întrebare: ce mănâncă o persoană vegană? Un vegan mănâncă alimente precum fructe și legume, fasole, pâine și paste. În ultimii ani, tot mai mulți oameni au devenit vegani. În Regatul Unit al Marii Britanii există acum peste un milion de vegani. În S.U.A. sunt peste patru milioane de vegani. În lume ar putea fi cincisprezece milioane de vegani. Există și vegetarieni celebri: Abraham Lincoln, Albert Einstein, Brad Pitt, Johnny Deep, Leonardo da Vinci și Venus Williams. Specialiștii se întreabă de ce sunt atât de mulți oameni care schimbă mâncarea pe care o mănâncă... Există multe răspunsuri la această întrebare. Două dintre acestea sunt relevante. În primul rând, ei cred că nu este sănătos să mănânci carne. În al doilea rând, mulți oameni spun că nu este bine să omori animalele și să le mănânci. Animalele de la fermă pot gândi și simți la fel ca și animalele de companie din casele noastre.” Majoritatea oamenilor nu mănâncă pisici și câini”, spun veganii, „deci nu este o idee bună ca oamenii să mănânce porci, vaci și găini”.

2. Scrie A (adevărat) sau F (fals) în dreptul fiecărui enunț de mai jos:

1. Veganilor le place să mănânce pește...
2. Laptele este un aliment preferat de vegani...
3. Sunt peste patru milioane de vegani în Marea Britanie...
4. Multe persoane gândesc depre carne că nu este sănătoasă...
5. Unele persoane faimoase sunt vegane și vegetariene...
6. Multe persoane își schimbă mâncarea pe care o mănâncă...

3. Spune/scrie următoarele cuvinte în coloanele potrivite:

DULCE	SĂRAT	IUTE	AMAR

Zahăr brun, brânză, ciocolată amăruie, varză murată, unt de arahide, piper alb, căpșuni, grapefruit , banane, fulgi de cocos, usturoi, lămâie, curmale, stafide, ardei iute , murături, sirop de arțar, paprika, ghimbir

4. Folosește cuvintele pentru a completa propozițiile: răzătoare/ lingură de lemn/ spatulă de prăjit/ oală/ sucitor/ decojitor/ tocător/ tel

1. Amestecăm supa cu o
2. Curățăm fructele cu un
3. Tocăm mâncarea pe un
4. Batem ouale cu un
5. Rulam aluat cu un.....
6. Radem brânza cu o

<https://veganinromania.ro/resurse-si-informatii/de-ce-vegan/>
<https://www.freepik.com/free>

Disciplina: Terapii și programe de intervenție- TPI-Structurarea și dezvoltarea limbajului

Data:

Numele și prenumele elevului:

Tema: Înțelegerea unui text – ”Schimbările climatice”

Competențe vizate: 1.3. Identificarea mesajului unui text scris, în care se prezintă întâmplări, evenimente, fenomene diverse

Fișa de lucru Înțelegerea unui text -Schimbările climatice

1. Citește textul de mai jos:

Încălzirea globală este fenomenul de creștere a temperaturii medii a atmosferei pământului și a oceanelor.

Schimbările climatice sunt de necontestat și sunt cauzate în primul rând de creșterea concentrațiilor de gaze cu efect de seră provocate de activitățile umane, cum ar fi arderea combustibililor fosili și defrișările.

În ultimii ani, se observă apariția tot mai frecventă a fenomenelor meteorologice și a precipitațiilor extreme, a inundațiilor, topirea accentuată a ghețarilor de la poli, creșterea nivelului mărilor și oceanelor, creșterea temperaturilor, perioade lungi de secetă și incendii forestiere.

Schimbările climatice afectează și sănătatea oamenilor, dar și a plantelor și a animalelor: pot să apară boli și decese din cauza perioadelor lungi de caniculă, poate crește răspândirea unor boli infecțioase, putem asista la dispariția anumitor specii de animale și de plante etc.

Pentru a atenua efectele schimbărilor climatice, oamenii pot reduce consumul de energie, pot recicla și reutiliza anumite lucruri, pot reduce utilizarea autovehiculelor personale și să folosească transportul public sau bicicleta ori de câte ori este posibil.

Imagini: <https://pixabay.com>

<https://www.didactic.ro/materiale-didactice/fisa-de-lucru-structurarea-si-dezvoltarea-limbajului-schimbarile-climatice>

Vocabular:

gaz cu efect de seră = este un gaz care absoarbe și emite energie radiantă (de exemplu:dioxid de carbon, metan, oxid de azot și ozon, vapori de apă)

combustibilii fosili = rămășițele fosilizate al plantelor și animalelor moarte (de ex. cărbune, petrol sau gaze naturale)

defrișarea = tăierea, îndepărtarea totală a vegetației lemnoase forestiere de pe o anumită suprafață

precipitații = orice formă de apă care cade din atmosferă pe pământ (ploaie, zăpada, lapovița, grindină etc.)

forestier = referitor la păduri; de pădure; în legătură cu exploatarea de păduri.

caniculă= căldură dogoritoare (fierbinte, arzătoare), specifică zilelor calde de vară;

2. Scrie forma de singular a următoarelor cuvinte:

schimbări	schimbare
defrișări	
precipitații	
inundații	
ghețari	
incendii	
temperaturi	
specii	
combustibili	
activități	

3. Completează propozițiile cu cuvintele din caseta de mai jos:

- ❖ Fenomenul de creștere a temperaturii medii a atmosferei pământului și a oceanelor se numește
- ❖ Din cauza schimbărilor climatice are loc..... ghețarilor.
- ❖ Schimbările climatice afectează și oamenilor.
- ❖, anumitor lucruri poate ajuta la diminuarea schimbărilor climatice.
- ❖ Este recomandat să utilizăm public.

transportul	sănătatea	reciclarea
topirea	încălzire globală	reutilizarea

4. Alege răspunsul corect sau răspunsurile corecte:

a. În text este vorba despre:

- reciclare
- schimbările climatice
- răcirea vremii

b. Schimbările climatice au loc din cauza:

- defrișărilor
- plantării copacilor
- arderii combustibililor fosili
- reciclării ambalajelor

c. **Ce fenomene apar din cauza schimbărilor climatice?**

- precipitații extreme
- inundații
- creșterea grosimii gheții la poli
- scăderea nivelului mărilor și oceanelor
- secetă

d. **Pentru a reduce efectele schimbărilor climatice, oamenii trebuie:**

- să consume mai multă energie electrică
- să recicleze
- să reducă consumul de energie
- să utilizeze mașina personală zilnic
- să călătorească cu mijloace de transport public

5. **Alcătuiește propoziții cu următoarele cuvinte: reciclare, precipitații, incendiu, defrișări, caniculă, transport public:**

Fișa nr. 8

Disciplina: Terapii și programe de intervenție- TPI-Stimulare polisenzorială- Educarea auzului

Tema: Identificare și diferențiere auditivă a cuvintelor

Competențe vizate:

1.1. Identificarea și utilizarea adaptată a informațiilor din mediul social în care acționează elevul

1.2. Identificarea semnificației unui mesaj pe teme diverse, receptat auditiv

Data:

Numele și prenumele elevului:

**Profesorul așază fișa de lucru de mai jos în fața elevului.*

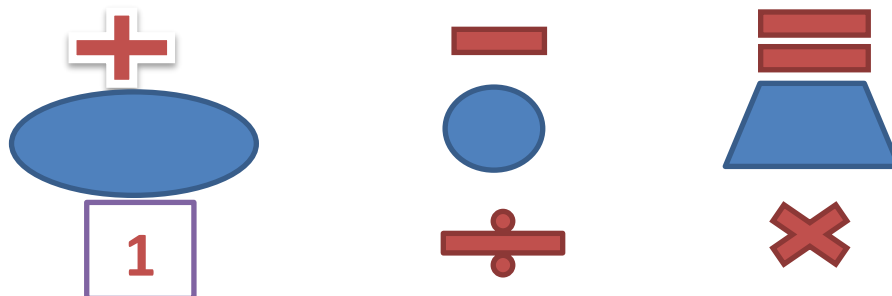
Ex 1-Identificarea auditivă a cuvintelor specifice disciplinei Matematică. Profesorul pronunță câte un cuvânt care denumește una dintre cele trei imagini de pe fiecare rând, elevul indică imaginea corespunzătoare cuvântului perceput auditiv. Prezentarea stimulului auditiv se realizează cu ecranare, astfel încât să fie eliminată labiolectura.

Ex2. – Diferențierea auditivă a cuvintelor apropiate acustic specifice disciplinei Matematică. Profesorul pronunță câte un cuvânt de pe fiecare rând din tabelul de la exercițiul 2. Elevul încercuiește cuvântul perceput auditiv. Prezentarea stimulului auditiv se realizează cu ecranare, astfel încât să fie eliminată labiolectura.

Identificare și diferențiere auditivă- Ce cuvânt se aude?

1. Ascultă cu atenție și alege imaginea potrivită:

2. Încercuiește cuvântul pe care îl auzi:

ecuație	fracție
triunghi	dreptunghi
unghi	triunghi
par	impar
înmulțire	împărțire
dublu	triplu
unități	zeci
adunare	scădere
arie	medie
numere	mulțime

Metode și tehnici specifice utilizate în intervenția logopedică la copiii cu dizabilitate vizuală

Pentru corectarea tulburărilor de scris –citit a persoanelor cu dizabilitate vizuală, respectiv a elevilor care scriu și citesc în Braille este necesar să se respecte câteva criterii valabile și în scrierea și citirea obișnuită. Printre acestea, este necesar să se aibă în vedere, pe lângă caracteristicile tulburărilor de scris – citit propriu-zise, și particularitățile de vârstă ale subiectului, gradul lui de cultură, nivelul său intelectual, particularitățile de personalitate etc. Deficiențele pe traiectul vizual determină perceperea și memorarea vizuală slabă, carența în diferențierea formelor vizuale complexe.

În general profesorul psihopedagog care lucrează în terapia disgrafiei cu un copil cu resturi de vedere care scrie în negru trebuie să fie atent la anumite detalii cum ar fi să afle cu exactitate dacă anumite

omisiuni, confuzii de foneme sau litere apar datorită tulburării limbajului scris sau a tulburărilor de vedere (este obosit și nu vede să scrie literele). Ca și ajutor important pentru copil în citire și scriere se folosesc mijloacele prin care se poate mări scrisul cum ar fi lupa sau calculatorul.

În terapia elevilor nevăzători sau slab văzători este foarte important materialul verbal. Acesta trebuie prezentat cât se poate de clar, inteligibil, adecvat vârstei să fie cu sens accesibil pentru elevi și să aibă un nivel de complexitate ridicat. Copiii nevăzători fac adesea apel la alte canale senzoriale cum ar fi cele auditive (important ce percep auditiv de la calculator, radio sau televiziune) sau din descrieri verbale realizate de văzători. Pentru copiii slab văzători se poate folosi material verbal în negru și ilustrat cu o condiție importantă: mărirea caracterelor.

În general logopedul care lucrează în terapia disgrației cu un copil cu resturi de vedere care scrie în negru trebuie să fie atent la anumite detalii cum ar fi să afle cu exactitate dacă anumite omisiuni, confuzii de foneme sau litere apar datorită tulburării limbajului scris sau a deficienței de vedere (este obosit și nu vede să scrie literele). Ca și ajutor important pentru copil în citire și scriere se folosesc mijloacele prin care se poate mări scrisul cum ar fi lupa sau calculatorul.

Logopedul folosește diferite strategii, metode și tehnici pentru desfășurarea și efectuarea corectă a exercițiilor. Dintre aceste strategii, metode și tehnici menționăm:

Tehnica „*mână pe mână*”: prin care logopedul indică concret o anumită postură. Este utilă mai ales pentru realizarea exercițiilor specifice etapei generale (exemplu de jocuri și exerciții unde de cele mai multe ori logopedul ajută copilul prin această tehnică: imitarea tăieturii cu fierăstrăul, imitarea înotului, mersul uriașului, mersul piticului).

Explorarea „*tactil-kinestezică*”: folosită mai ales în etapa emiterii sunetelor. Această explorare tactilă la un copil nevăzător ține locul „oglinzii logopedice” care este folosită numai în cazul în care copilul are resturi de vedere. Copilul trebuie să simtă tactil poziția maxilarului, a limbii, să simtă curentul de aer produs în emiterea anumitor sunete. Spre exemplu pentru emiterea sunetului „s” mâna ridicată în fața gurii pentru a simți suflul aerului; pentru sunetul „j” o mână a copilului pe gâtul logopedului iar cealaltă mână a copilului pe gâtul propriu pentru a simți vibrarea. În general copilul nevăzător sau slab văzător înțelege mult mai greu poziționarea limbii. Logopedul trebuie să indice concret poziția limbii, noțiunile de „cerul gurii” etc. folosind diferite mijloace (betișoarele pentru urechi sau degetul copilului).

„*Palparea*” prin care copilul cu deficiență de vedere cunoaște obiectul (conturul, forma, structura obiectului). Spre exemplu, pentru învățarea schemei corporale la copilul nevăzător se folosește păpușa. Astfel, copilul indică concret fața, mâinile, picioarele, trunchiul. *Cunoașterea prin intermediul mulajelor, a imaginilor în relief* este utilă pentru formarea unor noțiuni și pentru utilizarea adecvată a cuvintelor-noțiuni. De exemplu, atunci când copiii nevăzători nu pot palpa animale adevărate, li se poate propune să pipăie mulaje ale acestora, din plastic sau gips. Reprezentările tridimensionale sunt indispensabile pentru cunoașterea obiectelor sau ființelor inaccesibile simțului tactil-kinestezic sau care nu pot fi explorate în totalitate prin acest simț (de exemplu, utilizarea machetelor pentru diverse monumente). (Preda, 2014)

În terapia logopedică cu elevii nevăzători sau slab văzători este foarte important materialul verbal. Acesta trebuie prezentat cât se poate de clar, inteligibil, adecvat vârstei să fie cu sens accesibil pentru copii (poezii despre natură, animale, copii).

Copiii nevăzători fac adesea apel la alte canale senzoriale cum ar fi cele auditive (important ce percep auditiv de la calculator, radio sau televiziune) sau din descrieri verbale realizate de văzători.

Pentru copiii slab văzători se poate folosi material verbal în negru și ilustrat cu o condiție importantă: mărirea caracterelor. La fel de eficiente sunt și cărțile tactile pentru copiii nevăzători.

Diagnostic logopedic: Tulburare de scris-citit.

Programul de intervenție

Se lucrează după Metoda Preventivă Meixneriană .

Această metodă are două părți /două obiective generale

1. Dezvoltarea unor aptitudini

- dezvoltarea orientării
 - dezvoltarea secvențialității și a simțului ritmic
 - dezvoltarea vorbirii
 - dezvoltarea vocabularului
2. Învățarea -cititului
- citirea literelor
 - citirea silabelor
 - citirea cuvintelor
 - citirea propozițiilor
 - citirea textelor
 - scrisului

Tabel 1- Programul de intervenție terapeutică

Niveluri /etape de dezvoltare	Competențe specifice	Conținuturi	Resurse procedurale	Resurse materiale
Dezvoltarea unor aptitudini	<p>-dezvoltarea orientării corporale</p> <p>- dezvoltarea orientării în spațiu și timp</p> <p>-dezvoltarea orientării în plan (orizontal)</p> <p>-dezvoltarea orientării în timp</p> <p>-dezvoltarea secvențialității și a simțului ritmic</p>	<p>În această etapă se urmărește învățarea schemei corporale pe etape.</p> <p>Se lucrează pe dezvoltarea folosirii și aplicării corecte a unor cuvinte cum ar fi- „lângă, sub, deasupra, între, după.,, Se însușește noțiunea de parte stângă și parte dreaptă, în funcție de lateralitatea pe care o are copilul. Se insistă cu noțiunea, „sus-jos”, următoarele noțiuni fixate sunt stânga – dreapta în plan. Se insistă pe noțiunile mai dificile cum ar fi părțile unei zile.</p> <p>Se realizează silabisirea cuvintelor prin coordonarea mișcării trunchiului și bătăilor din palme.</p>	<p>-exerciții de denumire a părților corpului, a acțiunilor care pot fi realizate cu acele părți ale corpului;</p> <p>-exerciții de identificare a pozițiilor spațiale;</p> <p>-exerciții de identificare a părții stângi și părții drepte în cadrul instituției școlare.</p> <p>-exerciții de identificare a poziției, „sus-jos,, în plan</p> <p>-exerciții de fixare a părții stânga-dreapta în planul grafic al caietului, mesei de lucru.</p> <p>-exerciții de povestire pe marginii unor imagini concrete</p> <p>-jocuri de rol</p> <p>-exerciții pentru despărțirea cuvintelor în silabe coordonate cu mișcările trunchiului.</p>	<p>-jocuri ,obiecte.</p> <p>-obiecte, jucării care sunt ușor de manipulate;</p> <p>-caietul cu liniatură,</p> <p>-jocuri</p> <p>-caiet;</p> <p>-obiecte concrete;</p> <p>-imagini adaptate ;</p> <p>-marionete.</p>
Dezvoltarea vorbirii	-formarea unei articulări bune pentru toate sunetele	Primul pas este ca să articuleze corect toate sunetele vorbirii. Copilul trebuie să conștientizeze tactil, auditiv, kinestezic și vizual atât cât este posibil mișcările buzelor, mișcarea	<p>-exerciții de demonstrație a articulării sunetelor în mod corect</p> <p>-exerciții de emiteră corectă a tuturor sunetelor</p> <p>-exerciții de asociere a sunetului cu grafemul corespunzător.</p>	-listă cu material lingvistic -cartonașe cu litere adaptate

Niveluri /etape de dezvoltare	Competențe specifice	Conținuturi	Resurse procedurale	Resurse materiale
	<p>-dezvoltarea auzului fonematic</p> <p>-dezvoltarea vocabularului</p>	<p>limbii, poziția maxilarului și vibrarea corzilor vocale. Al doilea pas este asocierea sunetului și literelor la imaginea cu care se învață litera.</p> <p>În această etapă s-a insistat pe dezvoltarea auzului fonematic prin diferite exerciții specifice. Se insistă pe dezvoltarea auzului fonematic, pe parcursul orelor de terapie logopedică. Concomitent cu dezvoltarea vocabularului se realizează formarea și dezvoltarea percepției și memoriei. Se dezvoltă vocabularul copilului prin învățarea de cuvinte noi, a însușirii sinonimelor. De asemenea copilul se obișnuiește cu direcția citirii de la stânga spre dreapta și continuarea în rândul următor. Formarea propozițiilor se poate învăța folosind imaginile expuse. După această metodă tipurile de propoziții se învață într-o anumită ordine – se începe cu propoziția simplă formată cu predicatul nominal până ajungem la propoziția dezvoltată și fraza.</p>	<p>-exerciții pentru antrenarea auzului fonematic Spre exemplu :„Ce sunet se aude la începutul cuvântului? Dar la sfârșitul cuvântului? „Dar la mijlocul cuvântului?</p> <p>- exerciții în care avem o serie de cuvinte în care există și cuvinte necunoscute. Aceste cuvinte se repetă după un cuvânt cunoscut, se desparte în silabe . Pornind de la aceste cuvinte „necunoscute,,care devin „cunoscute,, se trece la formarea propozițiilor simple și dezvoltate.</p>	<p>-fișe de lucru -material lingvistic</p> <p>-cartonașe pe care avem scrise cuvinte; -joc „Memory,, folosind cartonașe pe care sunt scrise cuvinte; -joc „ Loto”.</p>
<p>Învățarea cititului</p>	<p>-citirea literei</p>	<p>În această etapă copilul trebuie să asocieze pronunția literei cu litera tipărită și conștientizarea mișcării aparatului fono-articulator. Se scriu literele pe cartonașe astfel încât să fie cât mai vizibil pentru copil</p>	<p>-exerciții pentru citirea literelor folosind cartonașele pe care sunt scrise literele în următoarea ordine: „a, u,o,m,t, s, c, l, p,e, l,f,n,ă,ș, b,z, v, ci, r,d,g, î,ț,â,j,ce,h,x,,</p>	<p>-cartonașe cu litere adaptate dizabilității vizuale(scris mărit și vizibil)</p>

Niveluri /etape de dezvoltare	Competențe specifice	Conținuturi	Resurse procedurale	Resurse materiale
	<p>-citirea silabelor</p> <p>-citirea cuvintelor</p> <p>-citirea propozițiilor</p>	<p>.Citirea literelor se realizează gradual parcurgându-se mai multe etape. Ordinea însușirii literelor asemănătoare să fie învățate departe una de cealaltă. Se poate începe această etapă când au fost învățate 3 vocale și trei consoane. Se realizează combinații de silabe diferite cu aceste vocale și consoane până se observă că reușește să le citească corect. Desfășurarea activității terapeutice are în vedere următorul aspect: –primele cuvinte vor fi citite sub formă de două silabe care conțin două litere (consoană-vocală+consoană-vocală). Cuvintele folosite în terapie se învață respectând tipurile de silabe: *2+2 (ma-ma) *3 (măr) *2+3 (ve-sel) *3+2 (mus-ca) *3+3 (bol-nav) *2+2+3 (co-zo-nac) Se începe citirea propozițiilor simple în momentul în care copilul este capabil să citească cuvinte formate din 3-4 litere. După ce copilul stăpânește partea de citit propozițiile, se pot adapta anumite exerciții pentru formarea unor propoziții. Propozițiile interogative sunt intercalate cu propoziții enunțative.</p>	<p>-exerciții de formare a silabelor folosind cartonașele scrise cu vocale și consoane.</p> <p>- exerciții de citire a cuvintelor scrise pe cartonaș</p> <p>- jocuri „Loto,, în care copilul are un cartonaș pe care sunt scrise 12 cuvinte. Aceleași cuvinte scrise pe cartonș se decupeaza și se întorc astfel încât să nu se vadă scrisul. Copilul trebuie să extrage pe rând câte un cartonș, să citească cuvântul scris și să-i găsească locul potrivit pe cartonașul cu cele 12 cuvinte.</p> <p>- exerciții de citire a propozițiilor folosind cartonașele scrise cu diferite cuvinte.</p> <p>- exercițiul se poate complica atunci când se cere copilului să reconstituie propoziția din cuvinte date. Se scrie fiecare cuvânt separat pe cartonaș și se</p>	<p>-cartonașe pe care sunt scrise litere</p> <p>-liste de cuvinte; -cartonașe pe care sunt scrise cuvinte .</p> <p>-cartonașe pe care sunt scrise cuvinte -joc „Loto,, reconstruire de propoziții</p>

Niveluri /etape de dezvoltare	Competențe specifice	Conținuturi	Resurse procedurale	Resurse materiale
	-citirea textelor	Este important ca primele texte să fie formate din două propoziții. Se oferă sprijin în citirea textelor prin discutarea textului.	amestecă cuvintele. Copilul trebuie să aranjeze corect fiecare cuvânt în propoziție. - exerciții de citire (conștientă) a textelor	-cărți cu povești; -calculator
Învățarea scrisului	-scrierea literelor	După metoda Meixneriană nu se realizează scrierea concomitant cu citirea literei. Se învață pentru început o singură formă a literei.În stabilirea ordinii în care se învață scrierea literelor mici, se insistă pe faptul ca literele care se scriu cu direcția trasării liniilor în mod asemănător (l-h,e-l,a-o) să fie învățate la o distanță mai mare de timp.	- exerciții de scriere a literelor, folosind un caiet cu liniatură mare, creioane colorate.	-caiet cu liniatură corespunzătoare -creioane

Diagnostic logopedic: Tulburare de pronunție cu substrat neurologic de tip dizartric cerebelar (ataxic)
Programul de intervenție

Acest program începe cu dezvoltarea în plan motor în special a abilităților motorii fine, dezvoltarea abilităților respiratorii, stimularea procesării fonologice, dezvoltarea abilităților articulatorii și coarticulatorii, dezvoltarea nivelului morfologic, dezvoltarea nivelului lexical, dezvoltarea nivelului conversațional – textual precum și dezvoltarea componentei matematice, având în vedere și dizabilitatea vizuală.

Tabelul II. Programul de intervenție terapeutică pentru o tulburare de pronunție cu substrat neurologic de tip dizartric cerebelar (ataxic)

Niveluri de dezvoltare	Obiective	Conținuturi	Resurse procedurale	Resurse materiale
Antrenarea motorie	Dezvoltarea conduitelor motorii de bază (mers, prehensiune, pensa digitală, mișcări de pronunție și supinație)	Componenta de motricitate este urmărită, aceasta asigură baza pentru dezvoltarea abilităților fonoarticulatorii. Ritmul corporal aflat în relație direct cu ritmul vorbirii este vizat. Componenta de motricitate este	- exerciții pentru educarea mersului – în acest sens a fost exersat traseul din clasă până la cabinet, mersul soldatului, mersul piticului, mersul pe un traseu marcat (jocul labirint) etc - exerciții pentru antrenarea motricității generale (picioare, brațe, trunchi); - exerciții pentru antrenarea grupelor musculare ale mâinilor; - exerciții pentru antrenarea mișcărilor brațului și antebrațului;	-bandă galbenă pentru marcarea traseului; -muzică veselă; -fișe de lucru adaptate (caractere mărite); -mingi; -instrumente de scris;

Niveluri de dezvoltare	Obiective	Conținuturi	Resurse procedurale	Resurse materiale
		<p>reluată când se desfășoară activități de gimnastică respiratorie. S-a încercat dezvoltarea unui comportament independent</p>	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții pentru educarea ritmului corporal; - exerciții de asociere a ritmului corporal cu emisii verbale; - exerciții de reproducere și generare de structuri ritmate prin: mișcări ale corpului, reprezentări grafice - exerciții de antrenare în vederea achiziției scrisului (formarea gândirii digitale, redarea reprezentării grafice după model adaptat cu caractere mărite, dactilopictură). 	
	<p>-antrenarea musculaturii buzei, feței, obrazilor, limbii, mandibulei.</p>	<p>Se lucrează antrenarea grupelor musculare implicate în procesul articulator și fonator. Se insistă asupra creșterii tonusului muscular, asupra creșterii elasticității și flexibilității grupelor musculare, în vederea asigurării unei baze articulatorii funcționale. Aceste exerciții pentru dezvoltarea motricității aparatului fonoarticulator s-au realizat pe parcursul întregii terapii logopedice, în cadrul fiecărei ore fiind intercalate în cadrul activității de terapie logopedică.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții pentru antrenarea musculaturii buzelor, feței, limbii, mandibulei - exemple de exerciții pentru antrenarea limbii: - Exerciții de ridicare a limbii în forma de săgeată spre incisivii superiori; - Exerciții de scoatere a limbii ritmic din cavitatea bucală în formă de săgeată și lopată; - Exerciții de ștergere a dinților atât pe fața externă cât și internă; - Ghemuirea limbii în cavitatea bucală și extinderea acesteia în mod ritmic - Mișcări succesive ale limbii stânga-dreapta, sus-jos, în interiorul și în afara cavității bucale; <p>Exemple de exerciții pentru antrenarea mandibulei:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mișcări stânga-dreapta, sus –jos ritmic și alternative; - Mișcări de apropiere și îndepărtare ritmică a maxilarelor; <p>De asemenea s-au realizat și exerciții de masare a grupelor musculare.</p>	<p>-mulaje, imagini; -cântece, poezii; -softuri educaționale.</p>
<p>Dezvoltarea abilităților respiratorii</p>	<p>-creșterea volumului respirator</p>	<p>Se lucrează exerciții de respirație în vederea creșterii volumului respirator și a materializării respirației costo-abdominale pentru o respirație puternică</p>	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de inspir-expir în poziție culcat pe spate; - exerciții de inspir-expir în poziție șezând; - exerciții de inspir și expir nonverbal, în poziție verticală; - exerciții de suflat în diferite instrumente muzicale; - exerciții de gimnastică respiratorie. 	<p>-muzică; -instrumente muzicale de suflat; -bucăți de hârtie de suflat; -baloane.</p>

Niveluri de dezvoltare	Obiective	Conținuturi	Resurse procedurale	Resurse materiale
	<p>-creșterea preciziei respiratorii</p> <p>-prelungirea expirului în respirația verbală</p>	<p>Se antrenează capacitatea de dozare corespunzătoare inspirului și a expirului, în raport cu un context anume. Aceste abilități sunt necesare în vederea asigurării trecerii de la respirația non-verbală la respirația verbală.</p> <p>Se urmărește diferențierea respirației non-verbale de cea verbală. Aspectul diferențiator este cel care privește prelungirea expirului în timpul respirației verbale, spre deosebire de situația în care inspirul și expirul sunt la fel de extinse temporal, în timpul respirației nonverbale. Dacă se realizează obiectivele de mai sus elevul poate să prelungească expirul având un volum respirator mai mare, o forță și precizie respiratorie bună.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de suflat pentru stingerea unei lumânari - exerciții de suflat pentru a face balonașe de săpun, pentru a face valuri mari sau mici într-un recipient cu apă, pentru a orienta bărcuța de hârtie pe apă. - exerciții de articulare prelungită a sunetului „a,,și articulare scurtă, o singură dată, fie pe o singură respirație, fie pe mai multe. - se lucrează aceste exerciții și cu alte foneme vocalice și consonantice (fricative, fricate); - exercițiile se complică prin utilizarea silabelor, cuvintelor. 	<p>-muzică;</p> <p>-lumânare;</p> <p>-bucăți de hârtie de suflat;</p> <p>-recipient cu apă;</p> <p>-baloane.</p> <p>-liste cu material imagistic și verbal</p> <p>-poezii</p> <p>-cântece</p> <p>-cartonașe cu litere</p>
<p>Stimularea proceselor fonologice</p>	<p>-dezvoltarea abilităților de diferențiere fonematică</p> <p>-dezvoltarea abilităților de analiză și sinteză fonematică pentru dezvoltarea limbajului expresiv și achiziției scriscitului</p> <p>-dezvoltarea abilităților de</p>	<p>Stimularea și antrenarea abilităților de procesare fonologică (conștiință fonematică, auz fonematic) asigură pregătirea componentei senzoriale a limbajului.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. exerciții de diferențiere a perechilor de sunete surde (<i>p, t, c, ș, f, s, ț, h</i>) și sonore (<i>b, d, g, j, v, z</i>), a sonantele (<i>l, m, n</i>) izolat (în combinații <i>s-z, f-v, c-g, p-b</i>) și în cuvinte paronimice (fată-vată, pară-bară, seamă-zeamă); 2. exerciții de identificare a poziției unui sunet în cuvânt (poziția inițială, mediană, finală). Într-o prima etapă în cadrul acestui exercițiu se dau cuvinte în care trebuie să spună sunetul inițial, urmând cuvinte în care să spună sunetul final. Dacă se constată că rezolvă corect aceste 	<p>-fișe de lucru adaptate;</p> <p>-softuri educaționale (pentru antrenarea auzului fonematic;</p> <p>-liste structuri paronimice;</p> <p>-fișe de lucru;</p> <p>-liste cu structuri lingvistice;</p> <p>-culori.</p>

Niveluri de dezvoltare	Obiective	Conținuturi	Resurse procedurale	Resurse materiale
	percepere și producere a rimei		<p>sarcini se cere să spună sunetul inițial, median și final. Pentru etapa de început (sunet inițial) vom folosi cuvinte care încep cu vocale, urmând cuvinte care încep cu consoane.</p> <p>3. exerciții de scriere a sunetelor Exercițiul de la punctul 2 se poate realiza oral și în scris.</p> <p>4. exerciții de generare de silabe și cuvinte după un anumit pattern: Exemple de exerciții „Spune cuvinte care să înceapă cu silaba...?,,; „Formează un cuvânt din aceste silabe („puzzle” se decupează cuvântul și acesta trebuie constituit); „Spune cuvinte formate din 2,3-4 sunete?,,; 5. exerciții de despărțire a cuvintelor în sunete și silabe; 6. exerciții de identificare a structurilor care rimează; 7. exerciții de citire de poezioare rimate 8. exerciții de scriere de sunete, silabe, cuvinte, propoziții după dictare; 9. exerciții de diferențiere fonematică prin exerciții izolate dar și prin exerciții care implicau cuvintele. Un exemplu de exercițiu în acest sens a fost să ridice mâna dreapta dacă aude sunetul „c,, și mâna stângă dacă aude sunetul „g,, dintr-o listă de cuvinte pe care i le spune terapeutul.</p>	
Nivelul articulator și coarticulator	<p>-formarea bazei articulatorii pentru sunetele deficitare</p> <p>-formarea abilităților coarticulatorii</p>	<p>Se urmărește reducerea dificultăților articulatorii prin focalizarea demersului terapeutic asupra procesului coarticulator.</p> <p>Dezvoltarea abilităților articulatorii este axată pe tehnica vorbirii reflectate.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții pentru pronunția vocalei „o,, și „e - exerciții pentru pronunția fricativele „z,ș,f, h,, - exerciții pentru pronunția oclusivelor,,p b, g,, - exerciții pentru pronunția africatelor,,ț,ț, g,, - -exerciții de pronunție a unei liste de cuvinte ce conțin grupuri consonantice (exemplu: <i>primăvara, ridică, slabă</i> etc) 	<p>-mulaje;</p> <p>-liste cu structure lingvistice.</p>
Nivelul morfologic	<p>-utilizarea pronumelui</p> <p>-respectarea timpurilor și modurilor verbale</p>	<p>În această etapă se urmărește folosirea corectă în contextele coarticulatorii a pronumelui, a modului și timpului verbal folosindu-se metoda abordării</p>	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții și jocuri de rol 	<p>-jocuri de societate</p>

Niveluri de dezvoltare	Obiective	Conținuturi	Resurse procedurale	Resurse materiale
		naturale a conversației.		
Nivelul lexical	-dezvoltarea abilităților lexico-semantică	Fiind identificate diferențe importante între abilitățile verbale expresive și cele impresive la acest nivel se urmărește extinderea sferei noționale. De asemenea dezvoltarea structurii semantice ordonate face trecerea spre nivelul propozițional al limbajului.	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții pentru denumirea obiectelor de îmbrăcăminte, încălțăminte, uneltelor și obiectelor casnice - exerciții cu obiecte concrete, imagini care conțin acțiuni, să spună ceva despre acțiune. 	-imagini adaptate vizual.
Nivelul conversațional - textual	Dezvoltarea abilităților sociale	Se urmărește sub forma unor jocuri de rol dezvoltarea abilității conversaționale funcționale.	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de rol cu un coleg terapeut, - Joc,, La spectacol.,, - exerciții în care să povestească despre jocurile preferate sau mâncarea preferată. 	-jocuri,, Nu te supăra frate.,, Joc: „Memory.,, Joc,, Logico – Rondo.,,
Componenta matematică	-realizarea de adunări și scăderi	Dezvoltarea capacității de calcul matematic adunare și scădere cu sau fără trecere peste ordin. Rezolvarea de probleme matematice simple.	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de scădere și adunare; - exerciții de rezolvare a unor probleme simple de adunare și scădere. 	-fișe de lucru; -jocuri „Activity.,, -joc „Logico Rondo.,,

Utilizarea/ Integrarea noilor tehnologii în activitățile de Terapii și programe de intervenție:

În planificarea, organizarea și desfășurarea activităților de terapii și programe de intervenție, profesorul poate integra noile tehnologii, resurse educaționale digitale, în funcție de particularitățile psiho-individuale ale fiecărui elev, de tipul de dizabilitate, de dispozitivele de compensare de care dispune elevul.

Selectarea resurselor educaționale disponibile în mediul online este recomandat să se realizeze în funcție de:

- Concordanța cu programa școlară
- Relevanța
- Corectitudinea
- Accesibilitatea
- Valoarea pentru învățare

Există o serie de platforme educaționale, aplicații, instrumente digitale pe care cadrele didactice le au la dispoziție pentru utilizarea noilor tehnologii în activitățile terapeutice:

- <https://digital.educd.ro/>
- <https://red.educd.ro/>
- <https://digitaledu.ro/>

- <https://eduonline.roedu.net/>
- <https://www.mozaweb.com/ro/mozabook>
- <https://www.youtube.com/>
- <https://www.manuale.edu.ro/>
- <https://www.didactic.ro/>

Platforme de învățare care permit crearea de resurse educaționale sau accesarea de resurse educaționale create de ați profesori:

- Livresq (<https://livresq.com/ro/>)
- Wordwall (<https://wordwall.net/>);
- Kahoot (<https://kahoot.com/>);
- Learningapp (<https://learningapps.org/>)
- *Quizizz* (<https://quizizz.com/>)
- *Liveworksheet* (<https://www.liveworksheets.com/>)
- Mentimeter (<https://www.mentimeter.com/>)
- Prezi (<https://prezi.com/>)
- Canva (<https://www.canva.com/ro>)
- Genial.ly (<https://ap.genial.ly/>)

Table virtuale, care permit colaborare sincronă:

- Google Jamboard (<https://jamboard.google.com/>);
- Microsoft Whiteboard
<https://www.microsoft.com/ro-ro/microsoft-365/microsoft-whiteboard/digital-whiteboard-app>

Platforme de comunicare:

- Microsoft Teams
- Zoom
- Google Meet

❖ ***Exemple de resurse educaționale deschise pentru elevii cu dizabilități auditive:***

➤ *Platforme educaționale, site-uri care conțin resurse educaționale în limbaj mimico-gestual:*

- <http://dlmg.ro/>- dicționar de limbaj mimico-gestual
- <https://afostodata.net/povesti-in-limba-semnelor/>- platformă care conține povești în limbaj mimicogestual, povești audio și fișe de lucru
- <https://ailg.ro/povesti/> - povești în limbaj mimico-gestual
- <http://www.opensign.eu>-Platforma OPEN-SIGN: cuprinde materiale video în limbaj mimico-gestual, fișe de lucru cu exerciții și jocuri pentru fiecare film pe care elevii îl vizionează, jocuri educaționale (joc de tip memory, întrebări cu răspunsuri multiple,.....)
- <http://www.e-adapt.eu/>- Platforma ADAPT: cuprinde materiale video în limbaj mimico-gestual internațional și în limba semnelor române, fișe de lucru cu exerciții și jocuri pentru fiecare material video pe care elevii îl vizionează, jocuri educaționale create în Kahoot, JeopardyLabs, Edpuzzle, reviste educaționale digitale

➤ *Platforme educaționale/site-uri care conțin resurse educaționale pentru activitățile de ortofonie, structurarea și dezvoltarea limbajului, antrenament auditiv:*

- <https://timlogo.ro/> - platformă de logopedie din România omologată de Ministerul Educației
- <https://logopediepentrutoti.wordpress.com/> - cuprinde fișe de lucru, materiale pentru dezvoltarea limbajului, pentru prevenirea/ corectarea diferitelor tulburări de limbaj

- <https://www.logorici.ro/> - cuprinde articole de specialitate logopedică, fișe de lucru, materiale pentru dezvoltarea limbajului, pentru prevenirea/ corectarea diferitelor tulburări de limbaj, instrumente de evaluare și terapie logopedică, sugestii de activități și resurse pentru cadre didactice și părinți.
- <https://materialelogopedie.com> – cuprinde materiale, fișe de lucru utile în stimularea limbajului, dezvoltarea vocabularului, corectarea tulburărilor de pronunție și însușirea abilităților de citit-scris.
- <https://www.voxikids.com/>- Jocuri și exerciții pentru antrenarea, scrisului, cititului, vocabularului și pronunției
- <https://teachers-make.com/>- conține resurse educaționale pentru copii cu CES
- <https://profesorpsihopedagog.com/>- - instrumente de evaluare prelucrate, pentru a putea completa ușor fișa psihopedagogică, resurse pentru învățare și exersare , programe școlare pt învățământul special, exemple de planificări
- <https://eduacces.ro/ro/>- resurse de învățare pentru specialiști, cadre didactice care lucrează cu copii cu cerințe educaționale speciale
- <https://www.edituraastlr.ro/magazin/>- resurse educaționale create de specialiști în terapia limbajului și auzului
- <https://livresq.com/ro/>- un editor de conținut educațional. Din biblioteca platformei se pot accesa lecții sau secvențe de activități pentru structurarea și dezvoltarea limbajului, pentru terapia logopedică.
- <https://digitaledu.ro/> - conține resurse educaționale în format digital create de cadre didactice, organizate pe discipline și ani de studiu. Conține linkuri la peste 7000 de teste, fișe de lucru, jocuri didactice, filme și simulări. Din secțiunea ”Resurse educaționale deschise”- Învățământ special se pot accesa resurse educaționale pentru elevii cu CES, inclusiv pentru elevi cu dizabilități auditive.
- <https://www.didactic.ro/>-conține resurse educaționale pentru cadrele didactice, pentru elevi și părinți, care pot fi utilizate în format printat, lecții online, teste online. Conținutul este structurat pe discipline și pe niveluri de școlarizare.
- <https://www.facebook.com/groups/304590466628560>
- <https://www.facebook.com/groups/228770339467037>
- <https://www.facebook.com/groups/logopedie.terapieaba>
- <https://www.facebook.com/groups/logopedie.terapieaba>
- <https://www.facebook.com/groups/772631456860155>
- <https://www.facebook.com/search/top?q=logotalkie>

➤ *Exemple de resurse educaționale deschise:*

- <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/psihomotricitatevalorificarea-achizitiilor-psihomotrice>
- <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/program-de-respiratie-neverbala-si-verbala-respiracorect>
- <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/fisa-pentru-automatizarea-pronuntiei-fonemelor-vocalice>
- <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/fisa-pentru-esersarea-abilitatilor-de-labiolecturare-2>
- <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/structurarea-si-dezvoltarea-limbajului-turnul-croitorilor>
- <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/diferentierea-st>
- <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/fisa-de-lucru-structurarea-si-dezvoltarea-limbajului-schimbarile-climatice>
- <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/fisa-de-lucru-propozitia>

- <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/flori-de-primavara-fisa-de-lucru-interactiva>
- <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/ce-sunet-se-aude>
- <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/fisa-de-lucru-diferentierea-sunetelor-ss>
- <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/fisa-de-lucru-interactiva-structurarea-si-dezvoltarea-limbajului-iarna>
- <https://digitaledu.ro/primavara-descoperim-lumea-cuvintelor-activitati-pentru-copii-cu-dizabilitati-auditive/>
- <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/fisa-pentru-dezvoltarea-abilitatilor-de-labiolecturare>
- <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/fisa-pentru-dezvoltarea-abilitatilor-de-labiolecturare-2>
- <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/labiolecturaexersarea-abilitatilor-de-labiolecturare>
- <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/fonemele-vocalicefisa-pentru-consolidare-si-automatizare>
- <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/psihomotricitateprogram-de-respiratie-neverbala-si-verbala>
- <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/sunetul-rconsolidare-si-automatizare>
- <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/fisa-de-lucru-structurarea-si-dezvoltarea-limbajuluiitoamna>
- <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/fisa-de-lucru-antrenament-auditiv-identificare-cuvinte-si-propozitii-toamna>
- <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/fisa-de-lucru-pentru-antrenament-auditivintelegera-auditiva>
- <https://www.didactic.ro/materiale-didactice/fisa-de-lucru-antrenament-auditivdiscriminare-auditiva-cuvinte>
- <https://wordwall.net/resource/34625358> - Program de respirație verbală
- <https://wordwall.net/resource/11744406/antonime> - Antonime
- <https://wordwall.net/resource/12220439/povestea-ghiocelului> - Povestea ghiocelului (înțelegerea textului "Povestea ghiocelului"
- <https://wordwall.net/ro/resource/27665817/literatur%c4%83/d-l-goe-%c3%aen%c8%9belegerea-textului> (Înțelegerea textului "D-l Goe" de I L Caragiale)
- <https://wordwall.net/ro/resource/24599774/> - Sunetul „r” - Poziția-sunetului-r-în-cuvânt
- <https://wordwall.net/ro/resource/2048853/sunetul-r>
- <https://wordwall.net/ro/resource/925839/cuvinte-cu-sunetul-r>
- <https://wordwall.net/play/6262/843/414-> Caută fructele și legumele
- <https://learningapps.org/26006083> - Ce sunet conține cuvântul: P sau B?
- <https://digitaledu.ro/sa-gasim-neologisme-cuvinte-amestecate/>
- <https://digitaledu.ro/sunetele-limbii-joc-didactic/>

❖ **Resursele educaționale digitale pentru elevii cu dizabilități vizuale**

Utilizarea în activitatea de predare – învățare – evaluare a instrumentarului noilor tehnologii la elevii cu dizabilități vizuale presupune un demers particularizat în funcție de nivelul vederii funcționale a elevului și a resurselor online utilizate.

După posibilități, este recomandată utilizarea unor dispozitive care au ecranul cât mai mare pentru a ușura comunicarea vizuală (spre exemplu, dacă elevul deține și telefon și laptop, pentru activitățile de

terapie corectiv compensatorie este preferat laptopul pentru că are un ecran mai mare. De asemenea, între un telefon și o tabletă este preferată tableta pentru că ecranul este mai mare). Pentru ușurință comunicării verbale este recomandată utilizarea căștilor. Este foarte importantă menținerea unei conexiuni video în direct în permanență pe toată durata activităților de terapie.

Accesibilitatea dispozitivelor utilizate este un aspect foarte important care trebuie să fie luat în calcul, în special datorită faptului că majoritatea elevilor incluși în terapii de educație perceptiv vizuală au o anumită deficiență de vedere. În acest sens, elevii pot utiliza unele opțiuni de accesibilitate incluse în sistemul de operare al telefonului/tabletei sau instalate pe laptop/calculator cum sunt vocile sintetice, programele cititoare de ecran, sau programele de mărire a textului afișat. Disponibilitatea acestor programe în funcție de nevoile elevilor îmbunătățesc semnificativ utilizarea dispozitivelor și, implicit, pot spori calitatea demersului terapeutic.

Exemple de activitate în contextul învățământului online pentru elevii cu dizabilități vizuale:

Secvență de activitate „Percepția mărimilor”

Tip de activitate: consolidarea cunoștințelor dobândite

Mod de organizare: individual

Resurse materiale: laptop, tableta, telefon conectate la internet

Întâlnirea elev – profesor are loc pe platforma de învățare **Google Classroom**, unde fiecare elev, respectiv cadru didactic are un cont creat de către administratorul de platformă, folosind codul pentru curs sau linkul Meet -ului.

- Recapitularea noțiunilor de mărime: mic – mijlociu – mare, prin sortarea elementelor și includerea acestora într-una din grupele de apartenență: <https://wordwall.net/ro-ro/community/mic-mijlociu-mare>

- desenează în Jamboard un triunghi mare, mijlociu și un triunghi mic
- colorează cu verde pătratul de mărime medie;

- găsește 3 obiecte de mărimi diferite în camera ta, realizează o fotografie sau un desen cu acestea și trimite-le ca temă de casă

Integrarea mijloacelor didactice, în general, și a celor multimedia, în special, stimulează interesul elevilor și facilitează înțelegerea, creează un mediu familiar pentru elevi, ceea ce poate spori eficiența învățării.

Recomandări:

- Comunicați elevilor, înainte de a viziona materialul (film, experiment virtual etc.), obiectivele pe care le urmăriți și sarcinile pe care le au de realizat.
- Afișați sau oferiți elevilor fișe, pe care sunt menționate sarcinile de lucru, pentru a le avea în atenție, pe parcursul vizionării.

Activitățile de învățare, indiferent de modul de realizare a acestora, vor viza însușirea de competențe personale, sociale, școlare și profesionale care susțin dezvoltarea armonioasă a personalității, incluziunea socio-profesională a elevilor cu cerințe educaționale speciale. Aceste activități se adresează elevilor cu diferite tipuri și grade de dizabilități, cu niveluri diferite a achizițiilor școlare, având ca direcții de intervenție dezvoltarea globală a personalității, compensarea dizabilității și ameliorarea comportamentelor indesezirabile.

Exemple de activități de învățare:

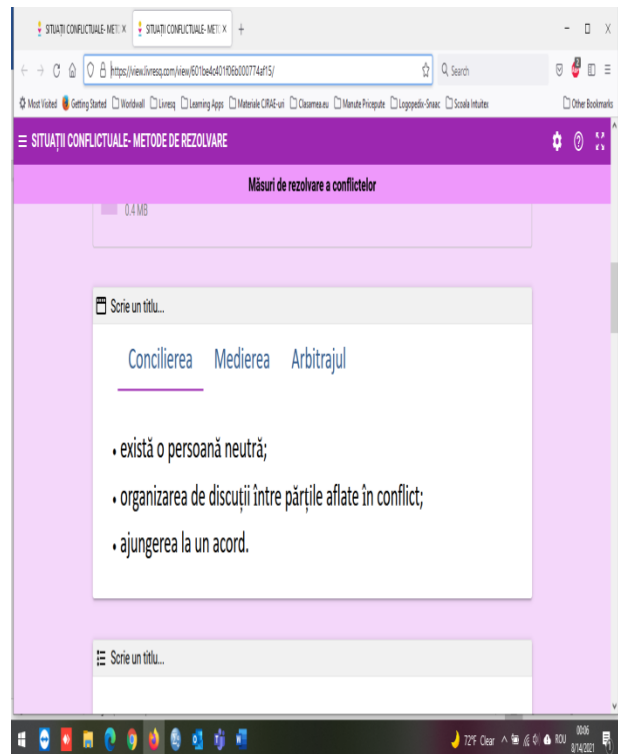
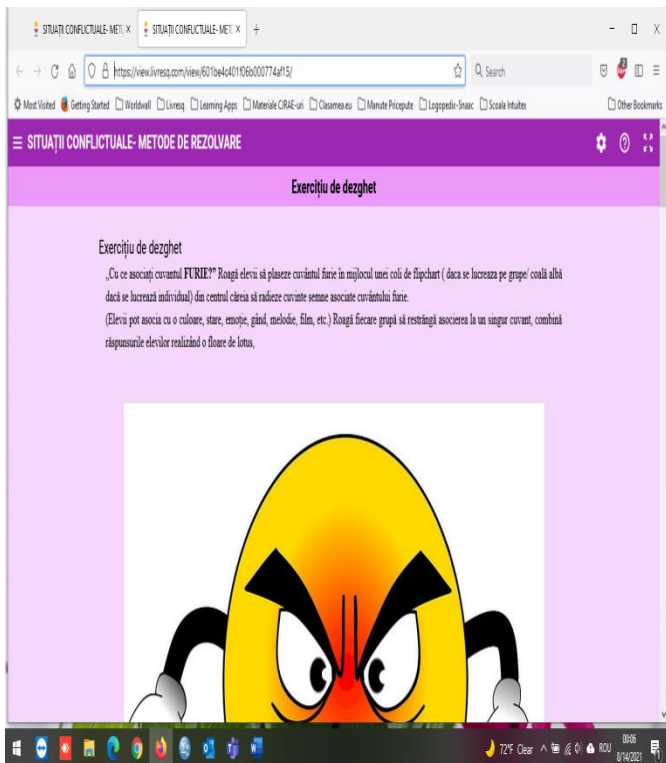
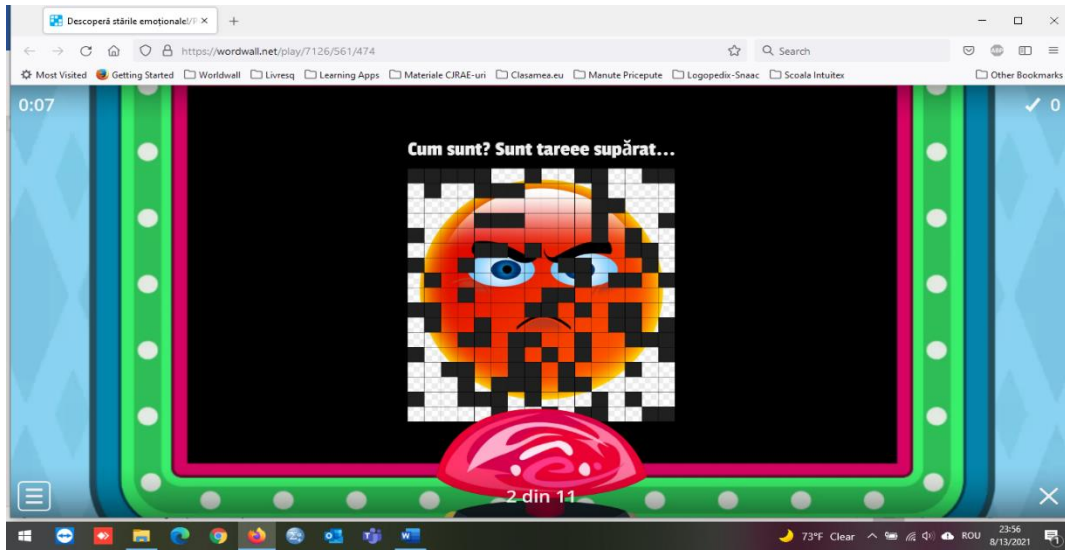
- Puterea mea (Găsirea soluțiilor în situații dificile);
- Cum ne văd ceilalți și ... cum ne vedem noi înșine (Participarea la situații de comunicare);
- Alege cum să te porți (Construirea unor comportamente adecvate social prin informarea în legătură cu conținutul, cerințele, normele și regulile morale);
- Soluții multiple (Exersarea trăsăturilor pozitive de caracter);
- Reacționează și răspunde (Vizează conștientizarea calităților, capacităților și oportunităților);
- Decizia mea (Urmărește identificarea capacităților și resurselor urmate de luarea deciziei);
- Plicul cu fapte bune (Stuații concrete de viață în vedere manifestării comportamentului dezirabil);
- O problemă spinoasă (Activitatea urmărește manifestarea comportamentelor dezirabile);
- Conflictele (Exersarea și gestionarea situațiilor conflictuale);
- Cum îmi controlez emoțiile (Gestionarea emoțiilor în situații de criză);
- Ce facem acum? (Identificarea tendințelor negative și înlocuirea cu comportamente adecvate);
- Respect, prietenie și comportamente prosociale (Promovarea respectului, a prieteniei și încurajarea copiilor de a se ajuta reciproc);
- Analiza unor studii de caz, eventual în pereche sau în grup, care valorizează relaționarea pozitivă cu copiii care provin din grupuri etnice, culturale, sociale diferite sau care au nevoi speciale (empatie culturală, solidaritate, respect, acceptare).

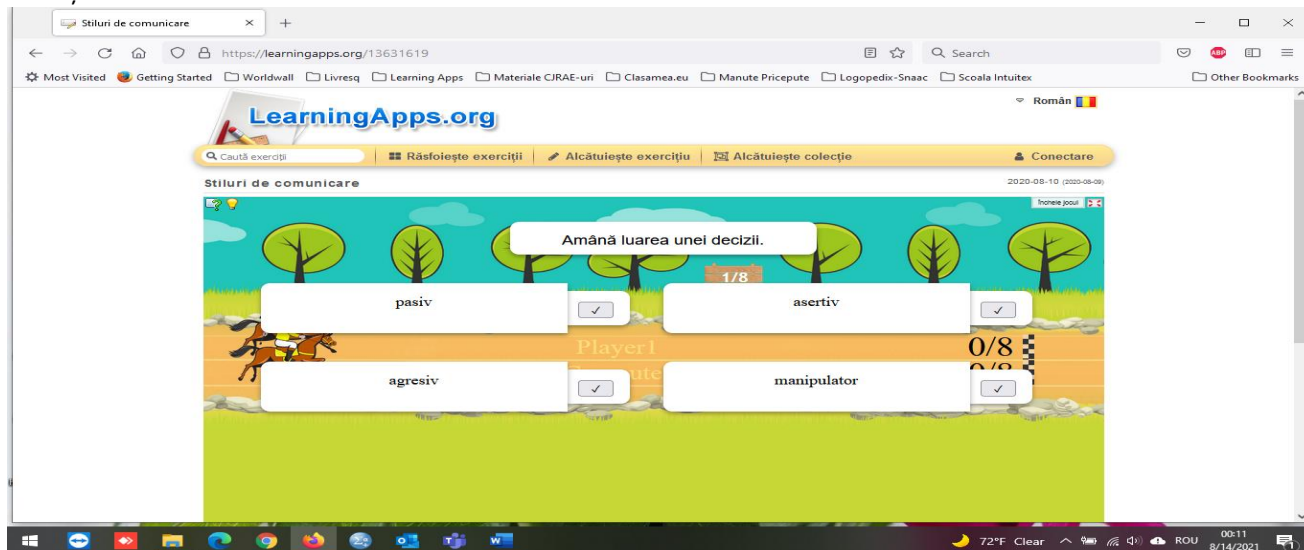
Exemple de activități de învățare care utilizează resurse online:

Mediul online oferă o diversitate impresionantă de materiale didactice. Oricât de atrăgătoare este ideea de a utiliza aceste resurse, apare o nouă „provocare”: selecția materialelor. Ele trebuie să se ridice la anumite standarde de calitate și să răspundă obiectivelor lecției, competențelor vizate la nivelul unității de învățare. Oferim aici câteva resurse testate care s-au dovedit utile, ușor de utilizat, de bună calitate și apreciate de elevi:

- <https://wordwall.net/ro-ro/community>
- <https://library.livresq.com>
- <https://learningapps.org>

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL
EXEMPLE:

V. ADAPTAREA LA PARTICULARITĂȚILE/CATEGORIILE DE ELEVI CU DIZABILITĂȚI

La debutul clasei a XI-a, pentru elevii cu cerințe educaționale speciale este foarte importantă etapa de cunoaștere interpersonală și de creare a unei atmosfere securizante la nivelul grupelor terapeutice formate în urma diagnosticului diferențial, cât și la nivelul clasei. Aceasta include facilitarea autocunoașterii, realizată în grupul de copii cu CES, stabilirea contactului și apropierea dintre participanți. Activitățile realizate la această etapă oferă copiilor posibilități de explorare a caracteristicilor personale și de exersare a diferitelor modalități de exprimare a personalității. În această etapă se încearcă valorificarea caracteristicilor pozitive ale copiilor, crearea unei atmosfere în care fiecare să se simtă valoros, respectat și apreciat, stabilirea unei atmosfere prietenoase, de ajutor reciproc, de încredere, bunăvoință și comunicare deschisă.

În continuare, activitățile se bazează pe tehnici și exerciții orientate spre formarea unor abilități de adaptare psihosocială a copiilor cu CES, accentul fiind pus pe dezvoltare și pe autoreglare, pe optimizarea comportamentului, ceea ce include dezvoltarea încrederii în sine, a respectului de sine, a asertivității, comunicării verbale și nonverbale, a cooperării, inițiativei, creativității, spontaneității, precum și îmbunătățirea capacităților de relaționare și integrare social.

Pentru a atinge cu eficiență maximă obiectivele din planurile de intervenție personalizată, activitățile de terapie corectiv compensatorie se realizează, de regulă, individual, cu fiecare elev în parte și se desfășoară în cabinete dotate cu toate materialele/adaptările necesare pentru a susține intervenția. În situația în care activitățile nu pot fi desfășurate individual (de exemplu, dacă există un număr foarte mare de elevi arondați unui profesor psihopedagog), se recomandă formarea unor grupuri mici (doi, maxim 3 elevi), formate pe criterii de similaritate a deficienței și implicit, similaritate a intervenției terapeutice. Spre exemplu, pot fi formate grupuri din elevi care au același tip de deficiență și vor fi incluși în același tip de activități pe parcursul intervenției.

În organizarea activităților de terapie desfășurate față în față, eficacitatea intervenției poate fi îmbunătățită semnificativ de o serie de factori care țin de mediul de învățare, factori printre care menționăm:

- Utilizarea unui spațiu special adaptat pentru specificul activității respective; În special pentru activitățile de educație vizuală, spațiul/cabinetul în care se desfășoară activitatea va permite adaptări specifice pentru fiecare oră de terapie desfășurată, în funcție de necesitățile beneficiarilor. Astfel este recomandat

ca spațiul respectiv să permită adaptarea nivelului de lumină, utilizarea unor surse mobile de lumină caldă/rece, în funcție de necesități, utilizarea unor contraste pentru delimitarea suprafețelor, utilizarea unor adaptări cromatice, și așa mai departe.

- Utilizarea unor materiale adecvate specificului activităților de intervenție: spre exemplu, în activitățile de educație vizuală materialele pot avea contrast în grade diferite, colorit specific, indici tactili sau auditivi, în funcție de particularitățile fiecărui elev în parte. Individualizarea intervenției din acest punct de vedere este esențială prin adaptarea la specificul vederii funcționale a fiecărui beneficiar, în parte;
- Adaptarea activităților la disponibilitățile fizice și psihice ale beneficiarilor (evitarea unor activități prelungite care să inducă starea de oboseală sau a unor activități prea scurte care nu permit atingerea nivelului de dezvoltare);
- Conceperea unui orar care să respecte particularitățile de dezvoltare ale fiecărui beneficiar, în parte; la conceperea orarului se va ține cont atât de necesitățile care impun frecvența intervenției (pentru o intervenție intensivă unii elevi pot beneficia de un-a două ore pe săptămână în timp ce alții care necesită doar consolidarea sau evaluarea periodică a unor abilități pot beneficia de intervenții mai distanțate în timp (ex: o oră la două săptămâni). De asemenea este foarte important momentul din zi în care se desfășoară orele de terapie. În acest sens vor fi evitate perioadele din zi în care elevul poate fi obosit din punct de vedere fizic/vizual/cognitiv (imediat după unele ore de curs mai solicitante sau seara, când oboseala poate fi mai pregnantă).
- Captarea și susținerea unei motivații intrinsece din partea elevilor beneficiari prin utilizarea unor metode interactive/ dinamice și a unor materiale de învățare adaptate nivelului de dezvoltare al acestora; În acest sens, activitățile vor fi concepute astfel încât să respecte nivelul de dezvoltare cognitivă al beneficiarilor și să mențină o stare de motivație implicită a acestora. Într-o abordare ideală a acestui concept, activitățile de stimulare funcțională a vederii, spre exemplu, pot fi concepute astfel încât să mențină și să dezvolte achizițiile cognitive pentru fiecare elev beneficiar în parte. De asemenea, adecvarea tipului de activitate la nivelul cognitiv de dezvoltare al fiecărui elev în parte va duce la evitarea unor situații în care stimulii pot fi prea ușor de parcurs sau prea complicați pentru a fi procesați. Este esențial ca beneficiarul să înțeleagă sarcina de lucru, să fie motivat să se implice în aceasta.
- Crearea unui cadru emoțional propice pentru învățare. În condițiile în care mediul în care mediul în care se desfășoară activitatea de terapie corectiv compensatorie este unul destins, relaxat, în care beneficiarul se poate relaționa la nivel personal cu terapeutul, se creează condițiile prin care eficiența activității de terapie corectiv compensatorie are toate șansele să crească. Prin crearea unui astfel de mediu, elevii pot percepe, spre exemplu activitățile de terapie ca fiind niște joculețe foarte interesante și implicit, cabinetul de terapie ca fiind un loc în care se pot relaxa după o zi de școală prin intermediul unor activități captivante.

Programele de remediere sunt concepute pentru a reduce decalajul dintre abilitățile și competențele pe care le deține un elev la un moment dat și abilitățile și competențele care ar fi trebuit dobândite până în acel moment.

În activitățile corectiv – compensatorii raportarea performanțelor este strict longitudinală, făcându-se referire doar la abilitățile și competențe potențiale ale fiecărui elev, nicidecum apelând la comparații transversale, între elevii aparținând aceleiași clase, sau chiar între elevii cu același tip de dizabilitate senzorială. Standardele și indicatorii de performanță sunt greu de stabilit și de urmărit în acest caz.

Profilul vizual este unic, iar ritmul și nivelul achizițiilor depinde de o serie de particularități individuale (gradul dizabilității, nivelul de conceptualizare, eventualele dizabilități asociate)

În ceea ce privește programul terapeutic pentru elevii cu dizabilități vizuale, pentru a putea elabora un program remedial eficient și realist este necesar să se parcurgă următorii pași:

- **Cunoașterea nivelului actual al eficienței vizuale al fiecărui elev**

Acest lucru se realizează în perioada evaluărilor inițiale și pe parcursul evaluărilor de progres, pe arii de dezvoltare.

➤ **Stabilirea abilităților și comportamentelor vizuale de dobândit**

Se realizează un inventar al tuturor abilităților și comportamentelor vizuale prezente și se selectează acele elemente care pot fi dezvoltate și îmbunătățite în perioada următoare de timp. Se fixează un număr redus de obiective specifice de atins, obiective care vor fi divizate pe grupe de nivel și în mod etapizat.

➤ **Anticiparea rezultatelor**

Anticiparea rezultatelor se va face ținând cont de potențialul de dezvoltare al fiecărui elev.

➤ **Metode de realizare**

Educația perceptiv – vizuală este o activitate corectiv – compensatorie care se desfășoară ca activitate de terapie individuală sau în grup mic (2 -3 elevi) și se adresează oricărui elev cu dizabilitate vizuală. Se realizează în cabinete specializate, de către profesorul psihopedagog format în acest sens. Cabinetele sunt dotate cu aparatură și materiale specifice. Activitățile sunt desfășurate în ritm propriu, alternând exercițiile de stimulare vizuală cu cele de antrenament vizual și cu odihna și relaxarea vizuală.

Efortul vizual este necesar a fi crescut gradual, prin creșterea rațională a complexității, duratei și dificultăților exercițiilor.

Antrenamentul vizual trebuie să aibă un caracter sistematic și continuu, orice achiziție și progres fiind consolidat prin noi exerciții.

Orice exercițiu de educație perceptiv – vizuală se realizează respectând următoarele etape: dobândirea și consolidarea noțiunilor.

Pentru reușita exercițiilor trebuie respectate condițiile ambientale adecvate, de confort, iluminat, materiale didactice, mijloace ajutătoare și de compensare tehnică, dar și condiții afectiv – emoționale pentru trezirea interesului, atenției și motivației interne pentru sarcinile de lucru.

➤ **Metode și instrumente de evaluare**

Fiecare activitate trebuie evaluată sub aspectul îndeplinirii obiectivelor propuse, oferindu-se feed – back permanent. Se vor urmări analiza / autoanaliza rezultatelor activității, dar și comportamentul vizual exercitat în timpul îndeplinirii sarcinii de lucru. Toate rezultatele evaluării vor fi consemnate în termeni de progres / staționar / regres fiind utile în re-proiectarea viitoarelor activități.

➤ **Intervalul de timp alocat**

Timpul alocat pentru activitățile remediale depinde de complexitatea abilității de dobândit. El poate varia de la 1 oră la câteva săptămâni, cu mențiunea că planul remedial va fi revizuit la nevoie, ori de câte ori situația o impune.

Toate aceste caracteristici pot fi luate în considerare în organizarea activităților de terapie corectiv-compensatorie, încă de la etapa de concepere a planurilor individualizate de servicii și a proiectelor de intervenție personalizată. Principiul general de care se va ține cont este cel al adaptării mediului de învățare pentru a răspunde nevoilor specifice ale fiecărui beneficiar.

În planificarea, organizarea și desfășurarea activităților de terapie specifică și de compensare pentru elevii cu dizabilități auditive, profesorul trebuie respecte particularitățile psiho-individuale ale fiecărui elev, să țină cont de faptul că fiecare copil are anumite abilități auditive, în funcție de gradul pierderii auditive, de tipul de aparat auditiv pe care îl poartă, că fiecare elev are o modalitate dominantă de comunicare (fie verbală, fie prin limbaj mimico-gestual), iar limbajul receptiv și expresiv al elevului prezintă particularități specifice în funcție de toate aceste elemente.

Pentru organizarea activităților de terapie în sistemul online, cu elevii cu dizabilități auditive, este nevoie de adaptarea demersului terapeutic. În planificarea, organizarea și desfășurarea activității profesorul trebuie să ia în considerare o serie de dificultăți sau limite care pot să apară în realizarea acestui tip de activitate:

- datorită conexiunii la internet- uneori calitatea sunetului nu este foarte bună, sunetele nu se aud foarte clar sau se aud cu întreruperi, ceea ce afectează percepția auditivă a sunetelor de către elevii a căror principală modalitate de receptare vorbirii este cea auditivă;

- pentru elevii a căror principală modalitate de receptare este cea vizuală (prin limbaj mimico-gestual sau prin dactileme), comunicarea prin limbaj mimico-gestual, labiolectura sunt dificil de realizat în mediul online dacă elevii nu beneficiază de conexiune bună la internet sau de dispozitive adecvate, mai ales în momentul în care profesorul prezintă un material (partajează ecranul) și explică sau transmite informații în același timp.

Feedback-ul acordat elevului este foarte important. Este util ca la sfârșitul fiecărei activități profesorul să aloce timp unei scurte discuții cu elevul pentru a identifica aspectele pozitive, dar și dificultățile întâmpinate. De asemenea, se recomandă ca în discuțiile cu elevul profesorul să solicite informații și despre calitatea transmisiei audio-video pentru a se putea remedia eventuale probleme tehnice, dacă acestea au existat pe parcursul activității.

VI. BIBLIOGRAFIE:

- Anca, M. (2001). *Psihologia deficienților de auz*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca;
- Anca, M. (2007). *Metode și tehnici de evaluare a copiilor cu CES*, Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană;
- Băban, A.(coordonator) (2001), *Consiliere educațională. Ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere*, BCU Cluj-Napoca;
- Cziker, R. (2001). *Educația uși stimularea vizuală la copilul cu deficiență de vedere*, Cluj: Ed. Presa Universitară Clujeană,
- Lorimer, P. (1996). *A critical evaluation of historical development of the tactile modes of reading*. A thesis submitted to the Faculty of Education and Continuing Studies of the University of Birmingham;
- Preda, V. (2007). *Psihopedagogia deficienților vizuali. Suport de curs*. Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca;
- Preda, V. (1993). *Psihologia Deficienților Vizuali*, Universitatea Babeș -Bolyai, Cluj –Napoca;
- Preda, V.(2014). *Abordari terapeutice ale limbajului. Perspective actuale*, Universitatea Babeș - Bolyai, Cluj –Napoca;
- Rozorea, A., Mușu., I. (1997). *Psihopedagogie specială-deficiențe senzoriale*, București: Editura Pro Humanitate;
- Rozorea, A. (1998). *Deficiența de vedere. o perspectivă psihosocială și psihoterapeutică*, București: Editura Pro Humanitate
- Talaș, D., *Terapia tulburărilor de limbaj derulată online*, în Revista Română de Terapia Tulburărilor de Limbaj și Comunicare, <https://www.rrttlc.ro>, 2015;
- Verza, E.(1983). *Disgrafia și terapia ei*. E.D.P., București;
- Ștefan, M. (1999). *Psihopedagogia copiilor cu handicap de vedere*, București: Editura Pro Humanitate
- Verza, E. (1983). *Disgrafia și terapia ei*. București: E.D.P.
- Verza, E. (1997). *Dislalia și terapia ei*. București: E.D.P.
- Verza, E. (2003), *Tratat de logopedie*, vol. I, Editura Humanitas, București
- Verza, E., Verza, F.E. (2011). *Tratat de psihopedagogie specială*, Editura Universității, București,;
- Vlad, M., & al.(2003). *Programa cadru pentru Consiliere, asistență psihopedagogică și orientare școlară și profesională, pentru elevi cu deficiență mintală*, București, 2000;
- Vonaș I. (2018). *Metode specifice în terapia tulburărilor de limbaj la copiii cu dizabilități vizuale, lucrare metodico-științifică pentru obținerea gradului didactic I*
- Vrăsmaș, E., Oprea V.(coord), *Set de instrumente, probe și teste pentru evaluarea educațională a copiilor cu dizabilități*, Editura MarLink., București;

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

- ***Anexele nr. I și II la Ordinul ministrului educației nr. 3.702/2021 privind aprobarea programelor școlare pentru învățământul special preșcolar, primar și gimnazial, Vol I, Monitorul Oficial al României, Nr. 520 bis, 19 mai 2021- Disponibile la: https://rocnee.eu/sites/default/files/2021/curriculum/Programe-scolare-Invatamant-special_OME_3702_2021.pdf.
- ***Programa școlară pentru disciplina *Terapii și programe de intervenție*, Învățământ special, Clasele a Va – a VIII-a, Dizabilități auditive, aprobată prin Ordinul ministrului educației nr. 3702/21.04.2021
- ***Programa școlară pentru disciplina *Audiologie educațională*, Învățământ special gimnazia, Clasele a V-a – a VIII-a, Dizabilități auditive, aprobată prin Ordinul ministrului educației nr. 3702/21.04.2021
- ***Anexa 8 la Ordinul Ministerului Educației, Cercetării și Tineretului nr. 5235 din 01.09.2008: Programa de Educație perceptiv-vizuală, orientare, mobilitate, tehnici alternative de comunicare.
- ***Ordinul nr. 3414/2009 privind aprobarea Planului-cadru de învățământ pentru învățământul special - clasele a IX-a-a XI-a, ciclul inferior al liceului, filiera tehnologică

AUTORI:

Coordonator ME – prof. MITRAN-DUȚU LIANA MARIA

Cadru didactic	Unitatea școlară de proveniență
Ionescu Crina Laura	Inspectoratul Școlar Județean Cluj
Dunca Nicoleta Maria	Liceul Tehnologic Special pentru Deficienți de Auz, Cluj-Napoca
Chira Dorina Elena	Liceul Tehnologic Special pentru Deficienți de Auz, Cluj-Napoca
Ursache Lăcrămioara	Liceul Tehnologic Special pentru Deficienți de Auz, Cluj-Napoca
Roman Adina Cornelia	Liceul Special pentru Deficienți de Vedere, Cluj-Napoca
Hosu Cristina Eunicia	Liceul Special pentru Deficienți de Vedere, Cluj-Napoca
Vonaș Iuliana	Liceul Special pentru Deficienți de Vedere, Cluj-Napoca
Mureșan Ramona Ionela	Liceul Special pentru Deficienți de Vedere, Cluj-Napoca